

วารสาร

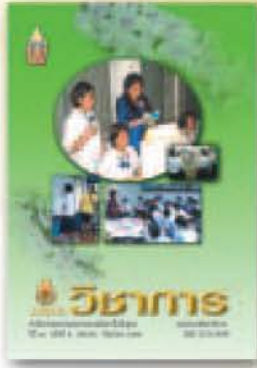
วิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๐

กระทรวงศึกษาธิการ

ISSN 1513-0096

วารสารวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๐

กระทรวงศึกษาธิการ
ISSN 1513-0096

เจ้าของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นางมณฑนา คังชะกฤษณ์)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายมังกร กุลวานิช)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายสมเกียรติ ขอบผล)

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบการเรียนรู้

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

วารสารวิชาการเป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษา

ข้อความใดๆ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะตัวของผู้เขียน ซึ่งอาจไม่ตรงกับความคิดเห็นของคณะที่ปรึกษาและคณะบรรณาธิการวารสารวิชาการ

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการฉบับนี้ เป็นฉบับที่อยู่ในช่วงของการเปิดภาคเรียนของปีการศึกษาใหม่ ทั้งนักเรียน นิสิต นักศึกษา และสถานศึกษาทุกระดับกำลังตื่นตัวและปรับตัวกับชั้นเรียนใหม่ สถานศึกษาใหม่ รวมทั้งภาระงานใหม่ ซึ่งต่างก็มุ่งมั่นตั้งใจว่าจะตั้งใจเรียน ตั้งใจศึกษา สถานศึกษาที่มุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีกว่าปีที่ผ่านมา

ในด้านคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนคาดหวังจะเกิดขึ้นในสังคมไทย ก็คือการให้เยาวชนไทยมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ แต่การจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะผู้บริหาร และครูอาจารย์จะต้องใช้ความรู้ความสามารถ อาศัยหลักการจัดการศึกษา หลักจิตวิทยาการศึกษา มีใจรักในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ทุ่มเท เสียสละ ครุ่นคิดว่าเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างลูกศิษย์ให้มีคุณภาพ เจริญก้าวหน้าครบสมบูรณ์ทุกด้าน เต็มที่เป็นทั้งคนดีและคนเก่งของสังคม

วารสารวิชาการฉบับนี้ มีบทสัมภาษณ์พิเศษ ศ.ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ผู้อำนวยการ สมศ. ที่ให้คำแนะนำแก่โรงเรียนเพื่อเตรียมพร้อมรับการประเมินภายนอก รอบสอง ซึ่งที่ผ่านมาหลายโรงเรียนยังคงกังวลกับการเตรียมเอกสารเพื่อให้กรรมการพิจารณา ท่าน ผอ.สมศ. ฝากบอกโรงเรียนว่าไม่ต้องกังวลกับการทำเอกสาร ไม่ต้องจัดเตรียมแฟ้มผลงาน ผู้ประเมินภายนอกจะดูจากสภาพจริงที่ท่านดำเนินการอยู่ ขอให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สม่ำเสมอ ตามมาตรฐานที่กำหนดก็เพียงพอแล้ว

งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๕ และสัปดาห์หนังสือนานาชาติ ครั้งที่ ๕ ที่ผ่านมา ใครที่พลาดโอกาสไม่ได้ไปงานนี้ กองบรรณาธิการมีบรรณนิทัศน์หนังสือดีที่นำอ่านที่ชนะการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มาแนะนำว่าแต่ละเล่มมีคุณค่า สารประโยชน์อย่างไร หากคำตอบได้จากวารสารฉบับนี้ เพื่อจะได้ติดตามหาซื้อไว้อ่านต่อไป

สำนักงาน : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต

กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร ๐ ๒๒๘๔ ๕๓๓๐ โทรสาร ๐ ๒๒๒๘ ๕๓๔๐ เว็บไซต์ <http://academic.obec.go.th>

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ๒๒๔๔ ถนนลาดพร้าว เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

คณะบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวพจณีย์ เจนพนัส

นางอัมพร แต้มทอง

นางสาวเจตนา พรหมประดิษฐ์

กองบรรณาธิการ

นางสาวนวภรณ์ ชังบุตรดา

นายธัญญา เรืองแก้ว

นางสาวรัตนา แสงบัวเพื่อน

นางสาวจิระวรรณ ปักกัตตั้ง

นางประชุม หนูจ้อย

นางสุเกษม เทพสิทธิ์

นางสาวอุทิน จิงวิเศษพงศ์

นางสาวขวัญฟ้า นิยมในธรรม

นางธนาภรณ์ กอวัฒนา

นางฟาฏินา วงศ์เลขา

นางสาวเงินยวง นุตตะเคียน

นางสาวสุภาวดี ตรีรัตน์

นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง

นายศตวรรษ ประจักษ์

นางสาวพนิดา บัวมณี

นายเริงศักดิ์ มิ่งประเสริฐ

นางสาวพรทิพย์ ดินดี

นางสาวประนอม เพ็งพันธ์

ฝ่ายศิลปกรรม

นายพินิจ สุขะสันต์

นายไพฑูรย์ บุญภานนท์

นายชูเกียรติ เกิดอุดม

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

- สัมภาษณ์พิเศษ : ศ.ดร.สมทวัช พิธิยานุวัฒน์ ๒
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
ภาษาอังกฤษ ดร.วัฒนาพร ระจันทน์ ๖
- ขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน : ทำไป และอย่างไร
คณะทำงานโครงการการขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน ๑๑
- ไปดูระบบมอนเตสซอรีที่โรงเรียนวัดบางเขม ธนศ ขำเกิด ๑๖
- แนวการสอนจริยธรรมในชั้นเรียน
โดยวิธีอภิปรายกลุ่ม บุญเลี้ยง ทุมทอง ๒๐
- มิติวิทยาศาสตร์พื้นบ้านสู่การเรียนการสอน
ประสาท เนื่องเฉลิม ๒๔
- การใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม
ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ดร.โชคชัย ยืนยง ๒๙
- ความสำเร็จของการบริหาร “เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส”
กรณีใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม นาวิ ยังยืน ๓๕
- เทคนิคการสอนแบบ Math League
พัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างไร วิสุทธิ์ คงกลปี ๔๐
- บทสะท้อนหลักสูตร “เรารักบ้านเกิด : We love
my hometown” ยุทธนา ปฐมวรชาติ ๔๔
- หนังสือดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๐ นวภรณ์ ชังบุตรดา ๕๑
- วัดบางกระดี แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน
มอญบ้านบางกระดี ดร.จุรีพร กาญจนการุณ ๕๘
- เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับ...เด็กพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ๖๓
- เกาะติดหลักสูตร อารงศักดิ์ อารงเลิศฤทธิ์ ๖๖
- เส้นทางสู่...การปฏิรูปการเรียนการสอน กัญญิกา พรหมณพพิทักษ์ ๗๒
- รอบรู้สู่การวัดและประเมินผล ไตรรงค์ เจนการ ๗๖
- ถนนสายประกันคุณภาพ ไพรวลัย พัทธสาลี ๗๙
- เวทีคนวิจัย ดวงใจ บุญยะภาส ๘๓
- ความรู้เพื่อครูแนะแนว ธีระวัฒน์ ชัยยุทธธรรณ ๘๖
- สนาม...สื่อการเรียนรู้ ฟาฏินา วงศ์เลขา ๘๙
- บอกกล่าวเล่าขาน อัมพร แต้มทอง ๙๑
- เรียงร้อยถ้อยคำ ๙๔

สำนักงานศึกษา

ศ.ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์

กับการเตรียมพร้อมรับมือประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง

การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) เป็นกลไกที่ช่วยสร้างความมั่นใจว่า โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน การประกันคุณภาพแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ การประกันคุณภาพภายใน ดำเนินการโดยโรงเรียน เพื่อควบคุมคุณภาพและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และการประกันคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษา หรือที่เรารู้จักกันดี และเรียกกันสั้นๆ ว่า **สมศ.**

เพื่อให้โรงเรียนคลายความวิตกกังวล กองบรรณาธิการ จึงได้สัมภาษณ์ท่านศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา เกี่ยวกับการเตรียมตัวเพื่อรับการประเมิน รอบสอง ที่ทีมงานต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ที่ท่านได้เสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์นานถึง ๓ ชั่วโมงเต็ม ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

กองบรรณาธิการ : ขอให้ท่านอาจารย์กรุณาให้คำแนะนำแก่โรงเรียนในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมิน รอบสอง และในส่วนของ สมศ. เองได้มีการปรับปรุงเกณฑ์การประเมินหรือไม่ อย่างไร

ศ.ดร.สมหวัง : สำหรับการประเมินภายนอกจริงๆ แล้วไม่อยากให้เป็นกังวล หรือเป็นการสร้างภาระให้กับโรงเรียน สิ่งที สมศ. พยายามทำมาตลอด

คือการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การประกันคุณภาพมีความเป็นเอกภาพ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนสังกัดไหนในประเทศไทย ขณะนี้เรามีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ซึ่งกำหนดไว้ ๑๘ มาตรฐาน ๘๔ ตัวบ่งชี้ โรงเรียนก็ต้องยึดมาตรฐานนี้เป็นหลักในการจัดการศึกษา ส่วนโรงเรียนไหนจะไปเพิ่มมากกว่านี้ก็สามารถทำได้ ในส่วนที่เป็นเอกลักษณ์ของเขตพื้นที่หรือโรงเรียนบางประเภท เช่น โรงเรียนสาธิต แต่อย่างน้อยโรงเรียนต้องทำ ๑๘ มาตรฐาน สมศ. ก็นำมาเชื่อมโยงกับการประเมินภายนอก โดย สมศ. กำหนดมาตรฐานไว้ ๑๔ มาตรฐาน เพราะฉะนั้นโรงเรียนก็ไม่ต้องกังวล อย่างน้อยท่านทำ ๑๘ มาตรฐานเป็นพื้นฐาน ซึ่งครอบคลุม ๑๔ มาตรฐานของ สมศ. อยู่แล้ว ขอให้โรงเรียนเดินหน้าประกันคุณภาพตามที่กระทรวงกำหนด และจัดระบบแผนงานของโรงเรียน การบริหารจัดการ รวมทั้งการพัฒนาครู เพื่อให้บรรลุ ๑๘ มาตรฐานจริงๆ ให้มองว่าการประกันคุณภาพ คือ การทำงานปรกติที่ท่านรับผิดชอบอยู่ให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ถ้าทำแบบนี้ก็เหมือนกับว่า สมศ. ไปประเมินหรือไปค้นหาหลักฐานในการที่จะประเมินตาม ๑๔ มาตรฐาน โดยที่ท่านไม่ต้องทำรายงาน ๑๔ มาตรฐาน โรงเรียนแค่ทำรายงานการพัฒนาคุณภาพ ที่เรียกว่า รายงานประจำปี อาจทำทั้งราย ๖ เดือน หรือรายปีแล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนา เมื่อ สมศ. ขอข้อมูลหลักฐานก็ใช้รายงานนี้ได้เลย สิ่งที่ต้องการสื่อสารให้โรงเรียนทราบ คือ ทำหน้าที่ของท่านตาม ๑๘ มาตรฐาน แล้วก็เตรียมหลักฐานไว้

ถ้า สมศ. ไปขอดู ท่านก็มีหลักฐานให้ดู ซึ่งหลักฐานนั้นไม่ต้องจัดเป็นแฟ้มตามมาตรฐาน ตามตัวบ่งชี้ ผู้ประเมินจะหาเองโดยดูจากรายงานการประเมิน ๑๘ มาตรฐาน นี่คือประเด็นสำคัญที่ สมศ. ได้ตีวเข้มผู้ประเมินภายนอกแล้วว่าโรงเรียนมีหน้าที่ทำประกันคุณภาพ ๑๘ มาตรฐาน หรือมากกว่าได้ ส่วนการประเมิน ๑๔ มาตรฐาน เป็นส่วนหนึ่งของ ๑๘ มาตรฐาน อยู่แล้ว

ขณะนี้ สมศ. ได้จัดเจ้าหน้าที่เดินสายเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและให้คำแนะนำกับโรงเรียนที่จะรองรับการประเมินปี ๒๕๕๐ และเขตพื้นที่การศึกษา ว่าช่วงปิดภาคเรียนควรจะทำอะไรเพื่อรองรับการประเมินภายนอก ที่จริงก็คือการจัดระบบข้อมูลที่เราทำมาแล้ว และวางแผนเตรียมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้ ๑๘ มาตรฐานในการประกันคุณภาพภายใน เพราะฉะนั้นโรงเรียนไม่ต้องทำรายงาน ๒ ฉบับ ท่านสามารถนำมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของ สมศ. เทียบเคียงกับ ๑๘ มาตรฐาน แล้วประเมินตนเองตามระบบของ สมศ. ซึ่งท่านจะรู้ว่าจุดอ่อนจุดแข็งของโรงเรียนอยู่ตรงไหน แล้วใช้เวลาในช่วงนี้แก้จุดอ่อน เสริมจุดแข็ง ถ้าบางเรื่องเป็นปัญหาที่เราแก้ไม่ได้ในเวลาจำกัด เราก็ยอมรับว่ามันเป็นความจริง อย่าไปปลุกผักชีโดยใช่เหตุ ให้รู้ว่าเรามีจุดอ่อนตรงนี้และเราจะพัฒนาต่อไปอย่างไร เพราะจริงๆ แล้ว สมศ. ประเมินเพื่อนำผลมาพัฒนา อุปสรรคสำคัญคือ การปลุกผักชีแล้ว สมศ. ก็รายงานว่าท่านดี ที่จริงแล้วยังไม่ดี ก็ทำให้ช่วยอะไรท่านไม่ได้ ถ้าโรงเรียนมีปัญหาก็คือไม่ได้หมายความว่าท่านทำไม่ดี

กองบรรณาธิการ : มีบางโรงเรียนบ่นว่า สมศ. เอาการขาดครู มาประเมินว่าโรงเรียนไม่ผ่านมาตรฐาน จุดนี้โรงเรียนไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ ท่านจะให้คำแนะนำอย่างไร

ศ.ดร.สมหวัง : บางปัญหา เช่น การขาดครู เป็นปัญหาระดับประเทศ ไม่ใช่ปัญหาของโรงเรียน การขาดครูสะท้อนหลายเรื่อง เช่น การจัดหลักสูตร การจัดห้องเรียน การกระจายอำนาจ ถ้าโรงเรียนเป็นนิติบุคคลเขาจะบริหารจัดการเองได้ แต่ขณะนี้ยังไม่ได้เป็น จริงๆ แล้วมีโรงเรียน ๔,๐๐๐ โรงเรียน ที่ สมศ. ประเมินว่ามีคุณภาพดีทุกมาตรฐาน มีศักยภาพพอสามารถเป็นนิติบุคคลได้ ปัญหาขาดครูอย่างเดียว โยงไปได้หลายเรื่อง จึงไม่ใช่เรื่องที่ครูใหญ่หรือครูในโรงเรียนต้องไปรับผิดชอบปัญหาของประเทศ แต่ถ้า สมศ. ไม่เอาจุดนี้มาเปิดเผยว่าโรงเรียน ๓๐% ไม่ได้มาตรฐาน นี่คือการกล่าวหาที่ยิ่งใหญ่มาก แล้วทำให้ได้งบประมาณในการยกระดับคุณภาพ ได้ค่าหัวเพิ่ม ได้งบเพื่อพัฒนาครูหกหมื่นล้าน เป็นการได้เพราะปัญหาที่คุณภาพไม่ดี เพราะฉะนั้นต้องทุ่มเงินลงไปเพื่อการพัฒนา

กองบรรณาธิการ : ท่านมีแนวทางเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างไรบ้าง

ศ.ดร.สมหวัง : ตามแนวคิดของท่านรัฐมนตรีฯ ท่านต้องการให้เขตพื้นที่จัดกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ๓-๔ โรงเรียนเป็นกลุ่ม (cluster) แล้วบริหารแบบกลุ่ม แต่ยังมีครูใหญ่เหมือนเดิม แต่บริหารร่วมกัน ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ครูคณิตศาสตร์หนึ่งคน อาจสอนทั้ง ๓-๔ โรงเรียน

และเราต้องยอมรับว่ามาตรฐานที่ใช้ประเมินเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ ที่โรงเรียนต้องทำให้ได้เป็นอย่างน้อย หาก สมศ. ประเมินแล้วโรงเรียนยังไม่ได้มาตรฐาน รัฐบาลก็ต้องจัดงบประมาณไปพัฒนา เราต้องการให้มาตรฐานขั้นต่ำอย่างน้อยต้องได้ ขึ้นสูงกว่านั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของโรงเรียนที่จะพัฒนาไปได้ถึงที่สุด

กองบรรณาธิการ : ขอให้ท่านให้ข้อคิดกับโรงเรียนใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ในเรื่องของการประเมินคุณภาพภายนอก ว่าต้องเข้าสู่ระบบการประเมินเหมือนกับโรงเรียนอื่นหรือไม่

ศ.ดร.สมหวัง : เดิม สมศ. คิดจะปรับระบบการประเมินของโรงเรียนใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยนำมาประเมินในจังหวัดที่ปลอดภัย นำหลักฐานมาแสดง และสัมภาษณ์เพิ่มเติม แต่โรงเรียนเหล่านั้นปฏิเสธ เพราะทำให้เขารู้สึกว่าเขาอยู่ในที่ไม่ปลอดภัย เขาอยากให้ผู้ประเมินเข้าไปดู ไปเยี่ยม ไปประเมินตามปกติ สมศ. จึงต้องใช้คนในพื้นที่เป็นผู้ประเมินโดยใช้มาตรฐานเดียวกันกับที่อื่น มาตรฐานลดไม่ได้ ซึ่ง สมศ. ก็ได้จัดสรรงบประมาณไปช่วยเหลือโรงเรียนใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา อีกส่วนที่จะทำคือ โครงการ I see you ที่ สมศ. จะทำร่วมกับกระทรวงฯ แต่มีปัญหาเรื่องการส่งมอบงานช่วงเปลี่ยนผู้บริหาร ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนของการบริหาร ทำให้งานสะดุดเมื่อภาพออกมาว่าภาคใต้คุณภาพต่ำ โรงเรียนก็รับได้

กองบรรณาธิการ : ในการพิจารณาแผนการสอนหรือหน่วยการเรียนรู้ของครู เพื่อไม่สร้างความ

ยุ่งยากให้ครูเพิ่มเรื่องการบันทึกท้ายแผนว่าวันนี้ครูสอนอะไร มีปัญหาอะไร และแก้ปัญหาอย่างไร ในเรื่องนี้ สมศ. ให้ความสำคัญหรือไม่ อย่างไร

ศ.ดร.สมหวัง : ขณะนี้ครูจะซื้อแผนการสอนมาใช้ ไม่ได้ทำเอง ทำให้ครูมีคุณภาพลดลง ถ้าครูทำแผนการสอน มีบันทึก มีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ เป็นการพัฒนาตัวเอง อีกอย่างหนึ่งคือ สมุดพก ซึ่งแสดงความเป็นตัวตนของครู การเขียนสมุดพกที่สะท้อนว่าครูรู้จักเด็ก เป็นข้อมูลที่สำคัญ การประเมินครูก็ดูได้จากสิ่งเหล่านี้ ไม่ต้องไปทำแฟ้มผลงานให้เป็นภาระ

กองบรรณาธิการ : การที่โรงเรียนหรือครูทำแฟ้มผลงานก็เพราะมีคณะกรรมการประเมินให้ความสำคัญและขอครูโรงเรียนจึงต้องทำเอกสารตามที่กรรมการเรียกหา ดูเหมือนว่าไม่ได้เน้นเรื่องคุณภาพการเรียนการสอนในห้องเรียน สำหรับเรื่องนี้ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

ศ.ดร.สมหวัง : กรรมการมีสิทธิขอได้ แต่ว่าครูไม่ต้องไปหอบเอกสารมาแสดง ให้มากรรมการไปดูที่ห้องเรียนเลย ทุกอย่างอยู่ที่ห้องเรียน อยู่ที่ครู **โรงเรียนอย่าเอาใจผู้ประเมินในทางที่ผิด** โรงเรียนมีหน้าที่บอกว่าสิ่งที่เขาดูนั้นอยู่ตรงไหน สิ่งที่เป็นหลักฐานก็ให้อยู่ในที่ที่ควรอยู่ ไม่ใช่มาสร้างห้องเก็บ portfolio ห้องสื่อ ห้องต้อนรับผู้ประเมิน สมศ. ต้องการดูสภาพจริงที่ปฏิบัติอยู่ เอกสารที่ใช้ในการทำงานปกติเวลาผมไปประเมินโรงเรียน ผมจะดูห้องคร่ำ ห้องเก็บไม้กวาด ห้องน้ำ ซึ่งจะสะท้อนตัวตนออกมาได้ โรงเรียนไม่ต้องสร้างเอกสารอะไร ถ้าครูทุกคนทำ

ประกันคุณภาพภายใน แล้วยอมรับความจริงและช่วยกันปรับปรุงพัฒนา ไม่ว่าใครมาดู มาประเมิน ก็ถือเป็นโอกาสที่ดี ที่เขาจะนำความคิดที่แตกต่างและหลากหลายมาเสนอแนะเรา สมศ. ไม่มีอำนาจจะไปปลดหรือลดเงินเดือนครู เราทำได้อย่างเดียวคือ การรายงานว่าคุณภาพของโรงเรียนอยู่ตรงไหน ถ้าไม่เห็นด้วย ก็ได้แย้งได้ แล้วโรงเรียนก็มีอำนาจประเมินผู้ประเมินของ สมศ. ด้วย

กองบรรณาธิการ : ทราบว่าขณะนี้ สมศ. อนุญาตให้ศึกษานิเทศก์ที่ดูแลโรงเรียนเข้าไปร่วมรับฟังผลการประเมินด้วยใช่ไหม

ศ.ดร.สมหวัง : รับฟังได้ตอนรายงานผลเขตพื้นที่ควรจะได้รับการรู้ว่าโรงเรียนในสังกัดมีคุณภาพอย่างไร อยากให้เขตพื้นที่เป็นพี่เลี้ยงที่ดี ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชา

กองบรรณาธิการ : สุดท้ายนี้ ขอให้ท่านช่วยทิ้งท้ายเพื่อเป็นกำลังใจให้กับโรงเรียนที่จะรับการประเมินว่า ผลจากการที่ประเมินมาแล้ว โรงเรียนมีจุดเด่นอะไรบ้าง

ศ.ดร.สมหวัง : โดยภาพรวมเด็กไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นคนที่มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ในบริบทที่ประเมินในโรงเรียนอยู่ในระดับดีใช้ได้ เด็กไทยมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรม แต่ว่าไม่ค่อยเก่งในเชิงวิชาการ เชิงความคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการใฝ่รู้ มาตรฐาน ๔ ๕ ๖ ค่อนข้างเป็นจุดที่ต้องปรับปรุง สัมฤทธิ์ผล ยังไม่ค่อยสูงสำหรับครู พบว่าครูได้มาตรฐานเรื่องคุณวุฒิ แต่ไม่ได้มาตรฐานเรื่องฝีมือการสอน โดยภาพรวมขาดแคลนครู โรงเรียนประมาณ ๖๐% ขาดแคลนครู ๒๐% ครูเกิน ๒๐% พอดี ปัญหาเรื่องขาดครูเป็นเรื่องจริงแต่อาจไม่รุนแรงเป็น ๘๐,๐๐๐-๙๐,๐๐๐ คน ถ้าเราพิจารณาหลายมิติ ก็อาจลดลงไปได้ เช่น การจัดห้องเรียนแบบเรียนร่วมกัน หรือพัฒนาครู จัดครูให้สอนตรง ทำงานให้เต็มที่ เป็นเรื่องที่ สมศ. เสนอมาตลอด คือ การจัดเจ้าหน้าที่ธุรการให้โรงเรียน คิดว่าเป็นสาเหตุหนึ่ง เพราะเราเอาครูไปทำธุรการ เมื่อทำ

ธุรการมากเข้าก็เกิดเชี่ยวชาญ เป็นครูธุรการเชี่ยวชาญ คือไม่อยากสอนแล้ว ถ้าครูอยากทำธุรการ ก็น่าจะให้ทำธุรการไปเลย แล้วหาครูใหม่ ผมเสนอสูตรง่ายๆ โรงเรียนขนาดเล็ก ควรมีธุรการ ๑ คน ขนาดกลาง ๒ คน ขนาดใหญ่ ๓ คน ผมเสนอความคิดนี้ให้กับโรงเรียนมูลนิธิไทยรัฐ ๑๐๑ โรงเรียน เขาเห็นด้วยกับความคิดนี้ โรงเรียนไทยรัฐน่าจะจัดธุรการให้เป็นแบบอย่างของกระทรวงไปเลย ตอนนั้นมีปัญหางบประมาณจึงยังไม่ได้ทำ การกระจายอำนาจน่าจะเริ่มที่ธุรการด้วย จะได้ให้ครูมาทำหน้าที่ครูเต็มที่ เราต้องพัฒนาครูกันอย่างจริงจัง เพราะพบว่า ครู ๖๐-๗๐% ไม่ได้มาตรฐาน ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูมีน้อยลง ครูเก่งก็ไปทำกวดวิชาจนร่ำรวย

ถึงตรงนี้ ผู้อ่านโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนคงพอจะเห็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนเพื่อเตรียมพร้อมรับการประเมินภายนอกกันบ้างแล้ว สิ่งที่ ผอ.สมศ. ย้ำชัดก็คือ โรงเรียนไม่ต้องไปเป็นภาระกับการจัดทำแฟ้มผลงาน ขอให้มุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษา พร้อมทั้งการประกันคุณภาพภายใน ตามมาตรฐาน ๑๘ มาตรฐาน ให้มีคุณภาพ จัดเก็บหลักฐานร่องรอยตามสภาพจริงที่ท่านได้ปฏิบัติเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ประเมินภายนอกก็น่าจะเพียงพอแล้ว

ศกุนตลา/ฟาฏินา/เจตนา สัมภาษณ์

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพ

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ดร. วัฒนพร ระจับทุกษ์*

“เยาวชน จำเป็นต้องเรียนรู้และให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษ เพื่อให้เราเข้าใจประเทศอื่นๆ...”

คำกล่าวของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในโอกาสที่คณะประธานสถานักเรียน และคณะกรรมการนักเรียน ปี ๒๕๕๐ เข้าพบเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๐ ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นภาษากลาง

ที่ใช้สื่อความหมายไปเกือบทั่วโลกทั้งในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่จะเข้าถึงแหล่งวิทยาการ และความรู้ใหม่ๆ รวมถึงการสื่อสารสร้างความเข้าใจในทุกด้าน

การส่งเสริมให้เยาวชนไทย โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยที่กำลังศึกษาเรียนรู้ให้มีความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษในระดับที่สื่อสารได้ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ปฏิบัติงาน และประกอบอาชีพ ตลอดจนศึกษาต่อจึงเป็นความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่ง

* ศึกษาพิเศษกึ่งเชี่ยวชาญ คศ ๔ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถาบันภาษาอังกฤษ สพฐ.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน

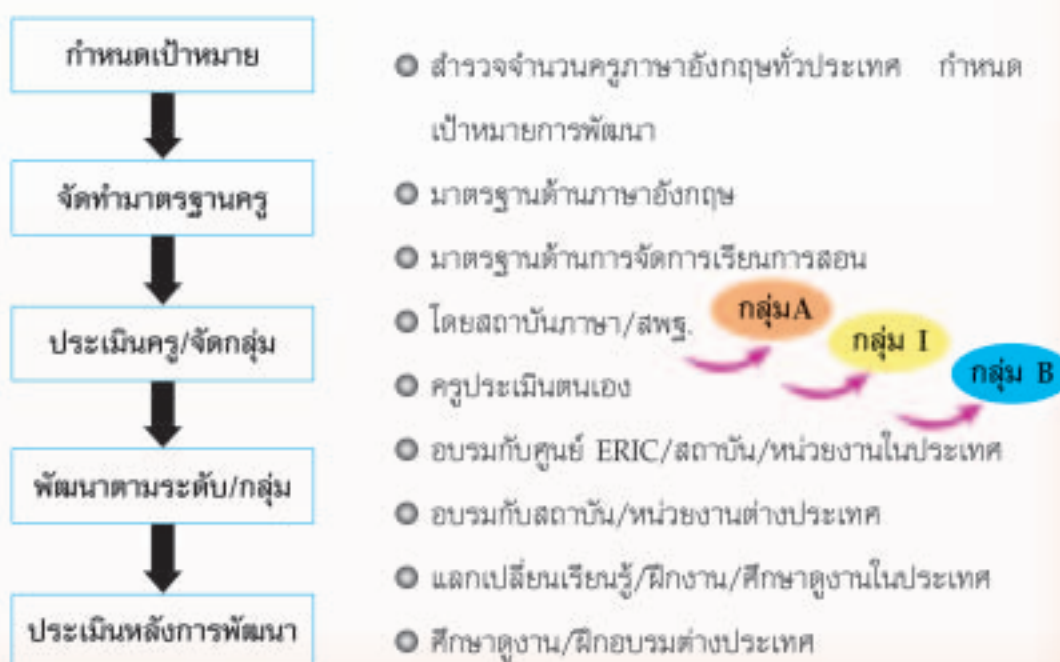
ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในระดับการสื่อสารได้ เป็นจุดหมายสำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจโดยตรงในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

ในช่วงปี ๒๕๔๗-๒๕๔๙ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการพัฒนา

คุณภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยเน้นที่การพัฒนาปัจจัยสำคัญด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อความรู้ความสามารถของนักเรียน ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย **การพัฒนาครูสอนภาษาอังกฤษ**

ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ จึงมีความสำคัญและจำเป็นในอันดับต้นที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน และเป็นระบบ โดยมีรูปแบบการพัฒนาครูดังนี้

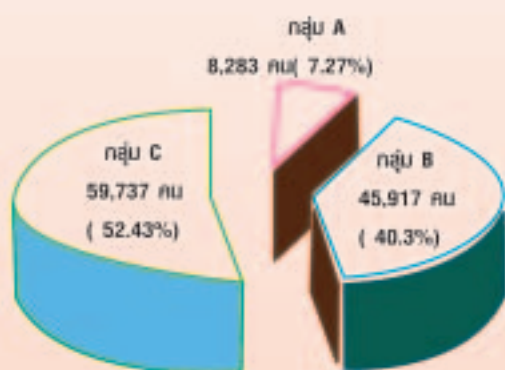
รูปแบบการพัฒนาครูภาษาอังกฤษ

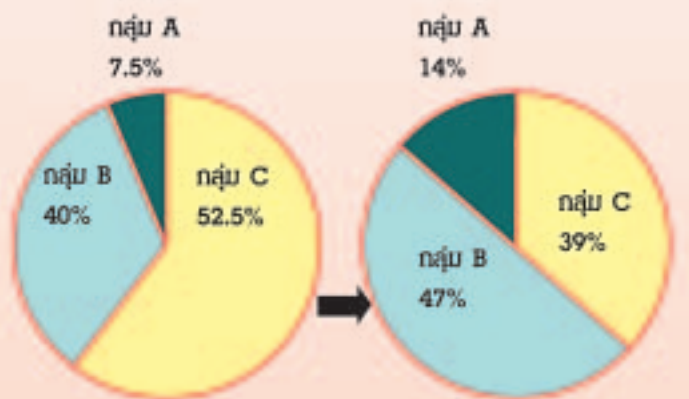
จากรูปแบบดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานความสามารถของครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อเป็นกรอบและเป้าหมายในการดำเนินงานพัฒนา มีการประเมินความรู้ของครูด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อจัดกลุ่มพัฒนาตามระดับความสามารถและความต้องการจำเป็นเมื่อเทียบกับมาตรฐาน หลังจากนั้นได้เริ่มต้นกระบวนการพัฒนาครูภาษาอังกฤษด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการอบรม สัมมนา จัดเวทีแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ การฝึกอบรมต่างประเทศ การศึกษาดูงาน การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนานาชาติ โรงเรียนต้นแบบประเภทต่างๆ โดยมีเครือข่ายการพัฒนาในระดับต่างๆ ให้ความร่วมมือดำเนินการ เช่น ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (ERIC) ซึ่งมีในทุกเขตพื้นที่การศึกษา สถาบันอุดมศึกษา สถาบันภาษาทั้งของรัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ ดังมีผลการประเมินและผลการดำเนินงานดังนี้

จำนวนครูภาษาอังกฤษทั่วประเทศ
จำแนกตามระดับความสามารถ (ธ.ค. ๔๖)

สัดส่วนครูผู้สอนภาษาอังกฤษแต่ละกลุ่ม
ก่อนและหลังการพัฒนา ปี ๒๕๔๗-๒๕๔๙

ก่อนการพัฒนา ปี ๒๕๔๗   หลังการพัฒนา ปี ๒๕๔๙

การพัฒนาเครือข่าย สถานศึกษาต้นแบบ สื่อ วัสดุ
และอุปกรณ์

ได้ดำเนินการพัฒนาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อ
การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนดังนี้

❖ จัดตั้งและพัฒนาศูนย์พัฒนาการเรียน
การสอนภาษาอังกฤษ (ERIC) ครอบคลุมเขตพื้นที่การศึกษา
พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ ระดับประถมศึกษา
ในระดับอำเภอ เพื่อเป็นศูนย์พัฒนาครูภาษาอังกฤษ
และให้บริการสื่อการเรียนการสอนในพื้นที่

❖ พัฒนาโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียน
การสอนภาษาอังกฤษทุก สพท.

❖ จัดสรรอุปกรณ์สำหรับจัดมุมภาษาอังกฤษ
ในโรงเรียนขนาดเล็ก

❖ จัดสรรงบประมาณให้ทุกโรงเรียนจัดซื้อ
สื่อการเรียนรู้ ผลิต สำเนาสื่อส่งให้สถานศึกษา

❖ จัดทำสื่อหลักสูตร ชุดฝึกอบรม คู่มือครู
คู่มือการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการสอน เผยแพร่

การพัฒนานักเรียน

จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน เช่น การจัดเวทีแสดงความสามารถด้านภาษาอังกฤษ การจัดค่ายภาษาอังกฤษ การประกวด

แข่งขันทักษะภาษาอังกฤษ การฝึกทักษะทางภาษาในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่และระดับประเทศ เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง และมีเจตคติที่ดีในการใช้ภาษาอังกฤษ

ร่วมงานมหกรรมวิชาการภาษาอังกฤษ (ExCEL)

ประกวดละครภาษาอังกฤษ

ฝึกทักษะภาษาอังกฤษ
ในแหล่งท่องเที่ยว

แข่งขันพูดภาษาอังกฤษ
ในที่ชุมชน

เข้าค่ายภาษาอังกฤษช่วงปิดภาคเรียน

การดำเนินงานที่ผ่านมา ส่งผลเป็นที่น่าพอใจ ทั้งในเชิงการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ และการสร้างความตระหนักแก่สาธารณชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในพันธกิจที่จะร่วมกันพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน

แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี ๒๕๕๐

ในปี ๒๕๔๙ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพนักเรียนโดยตรง การดำเนินงานในปี ๒๕๕๐ จึงมุ่งเน้นที่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ ปรับกระบวนทัศน์การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

◆ เร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาแบบสื่อสาร โดยส่งเสริมการจัดอบรม สัมมนาปฏิบัติการสัจจร เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่

❖ พัฒนาผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ นิเทศ ติดตามผลการดำเนินงาน
กลยุทธ์ที่ ๒ สร้างความเสมอภาคในโอกาสการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างมีคุณภาพ

❖ เร่งพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนต้นแบบกลุ่มต่างๆ เช่น โรงเรียนในฝัน จุฬารัตน์ฯ ต้นแบบภาษาอังกฤษ รวมถึงสร้างความพร้อมแก่โรงเรียนขยายโอกาส

❖ วิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการ EP/mini EP/ห้องเรียนพิเศษ
กลยุทธ์ที่ ๓ พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบสื่อสาร

๓.๑ ด้านการพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการเรียนรู้ สื่อ และการวัดประเมินผล

❖ วิจัยและพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และการวัดประเมินผลทางภาษา

❖ จัดทำและสำเนาสื่อคู่มือหลักสูตร คู่มือการจัดการเรียนรู้ ๔ ช่วงชั้น และคู่มือแนวทางการวัดประเมินผลภาษาอังกฤษเผยแพร่

๓.๒ ด้านการพัฒนาครูภาษาอังกฤษ

จากการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาครูภาษาอังกฤษตามเกณฑ์ข้างต้น จึงกำหนดแนวทางพัฒนาดังนี้

๑) จัดประเมินความรู้ด้านภาษาอังกฤษครูมัธยมศึกษาทุกคน ตามแบบทดสอบมาตรฐานสากล เพื่อจัดกลุ่มพัฒนา ดังนี้

❖ **ครูที่ผลประเมินยังไม่ถึงระดับ intermediate ทุกคน** จะได้รับการพัฒนาแบบเข้ม เพื่อเร่งยกระดับความสามารถสู่ intermediate ให้ได้ตามเป้าหมาย

❖ **ครูที่ผลประเมินอยู่ในระดับ advanced และ intermediate** จะเข้าอบรมเพื่อเตรียมความพร้อม และเข้ารับการประเมินความรู้ด้านการสอน (teaching knowledge) เพื่อรับประกาศนียบัตร และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศในวิชาชีพต่อไป

๒) คัดเลือกครูที่มีผลประเมินความรู้ระดับ advanced ขึ้นสูงไปฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นวิทยากร ณ สถาบันต่างประเทศ เพื่อกลับมาเป็นวิทยากรขยายผลสู่เพื่อนครูในพื้นที่ต่อไป

๓.๓ ด้านการพัฒนาเครือข่าย

❖ พัฒนาศักยภาพของศูนย์ ERIC ศูนย์เครือข่ายและชมรมครูภาษาอังกฤษในพื้นที่เพื่อเป็นเครือข่ายการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ
กลยุทธ์ที่ ๔ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้และเพิ่มโอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียน

❖ จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน โดยสนับสนุนการจัดค่ายภาษาอังกฤษ การประกวดละคร การแข่งขันทักษะการพูด การจัดทุนแลกเปลี่ยนเข้าศึกษาในโรงเรียน English Program โรงเรียนนานาชาติ และสถาบันการศึกษาต่างประเทศ

❖ พัฒนาและเผยแพร่สื่อความรู้และสื่อฝึกทักษะภาษาอังกฤษ ทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ ICT สื่อโทรทัศน์และวิทยุ และสื่อ online

นอกจากยุทธศาสตร์ที่นำเสนอข้างต้นแล้ว ยังมียุทธศาสตร์ในระดับพื้นที่ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์สภาพและบริบทของตน วางแผนและขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้ เพื่อให้การยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านภาษาอังกฤษของนักเรียนบรรลุผลตามความมุ่งหวังของทุกฝ่ายต่อไป

ขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน

: ทำไม และ อย่างไร

คณะทำงานโครงการการขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน*

ความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูปการศึกษา คือการฝึกฝนให้ผู้เรียนทุกระดับมีทักษะพื้นฐานในการคิดและกระบวนการคิดแบบต่างๆ เพื่อผู้เรียนจะได้นำเอาทักษะเหล่านี้ไปใช้ในการจัดทำข้อมูล นำเสนอออกมาเป็นความรู้ระดับต่างๆ การเรียนแบบสร้างความรู้ และการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงจะเกิดขึ้นได้จริง และเมื่อผู้เรียนส่วนใหญ่มีทักษะการคิดแบบต่างๆ แล้ว การปฏิรูปการศึกษาจึงจะสรุปได้ว่าประสบผลสำเร็จ เมื่อผู้เรียนมีพื้นฐานการคิดที่ดีเขาจะพัฒนาต่อเนื่องเป็นผู้ปฏิบัติได้ดี ร่วมมือพัฒนาสังคมและพัฒนาต่อเนื่องไปสู่ผู้เรียนได้เอง หรือ “บุคคลแห่งการเรียนรู้” นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในท้ายที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักในความสำคัญของการคิดที่เป็นพื้นฐานหลักสำคัญในการเรียนรู้จึงดำเนินการให้กระบวนการคิดเหล่านี้ ลงสู่ห้องเรียนได้จริง เริ่มต้นด้วยการกำหนดขั้นรูปแบบการคิดพื้นฐานที่ง่ายต่อการลงมือปฏิบัติ และไม่เป็นภาระงานของครูผู้สอน และจะลงมือนำสู่ห้องเรียนด้วยกระบวนการหลัก ดังนี้

๑. บุคลากรทุกฝ่ายจะต้องรู้จักมองเห็นคุณภาพระดับต่างๆ อย่างชัดเจน เป็นแนวเดียวกัน
๒. ครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่นำสู่คุณภาพได้จริง ซึ่งประกอบด้วยการจัดบรรยากาศเชิงบวกเสริม

การเรียนรู้ การใช้คำถามนำการคิด นำการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนที่นำสู่ผลการเรียนรู้ระดับสูงได้จริง และวิธีการประเมินคุณภาพที่ใช้ผลงานจริง

๓. ครูนำเสนอผลการเรียนที่เกิดจริงด้วยผลงานและการเสนอแนวทางเพิ่มพูนให้ดีขึ้น พร้อมทั้งมีตัวอย่างผลงานผู้เรียนที่เกิดขึ้นจริง

เพื่อที่จะให้ความคาดหวังดังกล่าวนี้เป็นจริง การฝึกอบรมจึงต้องเริ่มต้นด้วย **การวิเคราะห์ผลงานของผู้เรียน** อันเป็นกิจกรรมที่จะนำสู่การรู้จักคุณภาพ และการประเมินตามสภาพจริง การฝึกอบรมจึงจัดทำเป็นกิจกรรม**ร่วมกันประเมิน** โดยนำเอาผลงานของผู้เรียนตัวอย่างมาวิเคราะห์ให้เป็น**มิติคุณภาพ** ด้านต่างๆ ที่สะท้อนความสามารถและทักษะในการคิดของผู้เรียน

ด้วยกิจกรรมดังกล่าวนี้ จึงหวังว่าบุคลากรทุกฝ่ายจะรู้จักคุณภาพจริง มีแนวคิดพื้นฐานในการประเมินคุณภาพได้ ส่วนทักษะและความชำนาญนั้น ก็ขึ้นอยู่กับ การสื่อสารประสบการณ์ของแต่ละคนเอง ด้วยแนวหลักการที่ว่า

**ความรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน
เป็นไปตามประสบการณ์ สังคม
ผู้เรียนต้องสร้างเอง
ด้วยการใช้วิถีชีวิต
นำเอาสิ่งแวดล้อมชุมชนเข้าเป็นภาพรวม**

* สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ชี้ว่ามีโรงเรียนเพียงร้อยละ ๑๘ เท่านั้นที่ผ่านระดับ พอใช้ในมาตรฐานที่ ๔ คุณภาพผู้เรียนด้านคิดวิเคราะห์ การประเมินรอบสองก็ยังยืนยันว่าคุณภาพดีขึ้น เล็กน้อย แต่ยังไม่ลึกซึ้ง เนื่องจากผู้สอนยังไม่สามารถ ทำให้ผู้เรียนเสนอความรู้เป็นความสัมพันธ์เชิงระบบ และเป็นองค์รวมได้

การประเมินคุณภาพที่จัดทำโดย OECD ก็ยัง รายงานว่า ประเทศไทยมีผลการประเมินในระดับต่ำ เทียบกับ ๔๐ ประเทศที่ร่วมโครงการ PISA 2003 แล้ว ความสามารถด้านการอ่านประเทศไทยอยู่ในลำดับ ที่ ๓๕ คณิตศาสตร์อยู่ในลำดับที่ ๓๖ วิทยาศาสตร์ อยู่ในลำดับที่ ๓๖ และการแก้ปัญหาอยู่ในลำดับที่ ๓๓ ซึ่งการประเมินนี้เน้นเรื่องการคิดเป็นสำคัญ

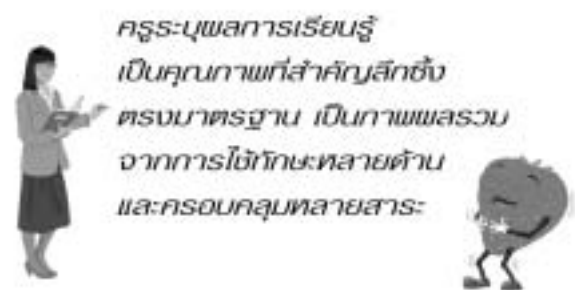
ปัญหาหลักที่คุณภาพผู้เรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์ และมีลำดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ นี้ ก็คือ การ ที่ครู บุคลากรมีความรู้ระดับ บอกได้ ตอบคำถามได้ ในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนรู้ วิธีการต่างๆ แต่ในการ ลงมือปฏิบัติจริงยังมีน้อยมาก ครูจึงนิยมสอนให้นักเรียน พูดยึด บอกได้ตรงคำถามของครูได้เท่านั้น ไม่เลยไป ถึงการอธิบายยาวๆ การนำเสนอให้เห็นความรู้อย่าง กว้างขวางแตกฉานเป็นองค์รวมด้วยชิ้นงาน

แนวคิดหลักในการที่จะลงมือทำงานแล้วให้ เกิดผลได้จริง ประกอบไปด้วย หลักสำคัญ ๔ ประการ คือ ผู้ดำเนินการและองค์กรจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน แน่นอนที่ตรงกัน เพื่อให้ทุกคนทำงานมุ่งไปสู่จุดเดียวกัน แล้วร่วมกันทำจริงไปสู่เป้าหมายนั้น เมื่อลงมือทำแล้ว ก็ต้องมีการประเมินเป็นระยะๆ ว่าได้ผลจริงหรือยัง อยู่จุดเดิม ห่างจากเป้าเพียงใด เมื่อได้งานเสร็จแล้ว ผู้ที่ทำจริงก็ต้องได้รางวัลตอบแทนสร้างขวัญและกำลังใจ ในท้ายที่สุดจะต้องมีการกิจกรรมทุกคน พัฒนาขึ้น มีฝีมือ ดีขึ้นทุกคน

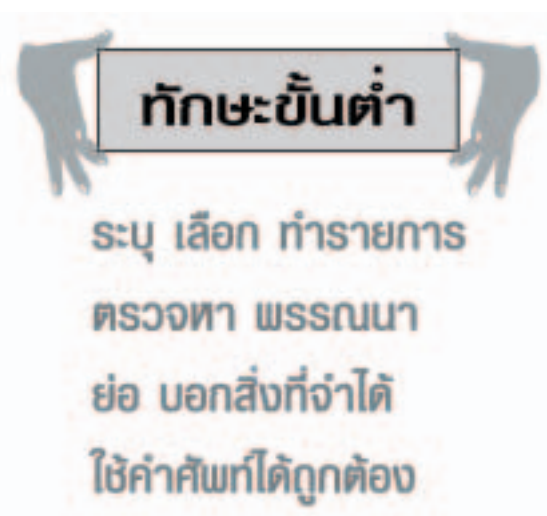
ดังนั้นครูจึงต้องเริ่มต้นระบุผลการเรียนรู้ หรือผลคุณภาพที่คาดหวังได้อย่างชัดเจน เป็นคุณภาพ ที่อยู่ในระดับสูง มิใช่คุณภาพผิวเผินต่ำๆ ง่ายๆ แต่

ต้องเป็นการแสดงออกแบบภาพรวม อธิบายเป็นระบบ เป็นภาพใหญ่ ระบบองค์รวม ใช้ทักษะหลายด้าน และ หลายสาระ เป็นระบบใหญ่แบบบูรณาการ

โดยส่วนใหญ่ครูต้องตั้งเป้าหมาย เป็นทักษะ ขั้นต่ำ ได้แก่ การบอก ระบุนำเสนอข้อมูล ซึ่งมัก เป็นการเรียนแบบท่องจำ ตอบคำถามสั้นๆ แบบเติมคำ ฝึกทักษะย่อยที่ละงาน อันเป็นการแสดงออกย่อยๆ ไม่ใช้งานจริง หรือฝึกแต่งประโยคลอยๆ ในการเรียน ภาษา สิ่งเหล่านี้เน้นคุณภาพเบื้องต้นเท่านั้น ครูจะต้อง พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้น มีความหมายมากยิ่งขึ้น

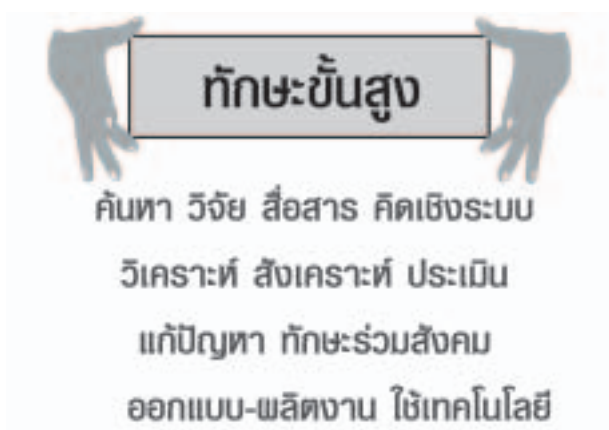

ทักษะที่ถือว่าเป็นคุณภาพที่สูงขึ้น แต่ยังยึด อยู่กับสาระ เป็นทักษะเฉพาะในเนื้อหาวิชานั้นๆ เป็น สิ่งที่ครูใช้เนื้อหาวิชาต่างๆ มาฝึกฝนทักษะความสามารถ ด้านต่างๆ เช่น การฝึกทำรากพื้นฐาน การแก้ปัญหา ด้วยรูปแบบเรขาคณิต การสร้างภาพ ๓ มิติ ความ สามารถเหล่านี้จะเป็นเรื่องการใช้ในสาระในวิชานั้นๆ ยังไม่ความสามารถทั่วไปที่ยึดติดผู้เรียน

ความสามารถขั้นสูง หรือทักษะขั้นสูง เป็นความสามารถและทักษะที่เลยไปจากเนื้อหา สามารถนำมาใช้ได้ทุกเรื่อง เป็นความสามารถที่ตกผลึกติดตัวผู้เรียน กลืนเข้าไปเป็นส่วนของผู้เรียน เช่น การคิดแก้ปัญหา การตัดสินใจ ทักษะเข้าร่วมสังคม ทักษะการใช้เทคโนโลยี การแสดงละคร การเล่นกีฬา ความสามารถเหล่านี้ ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ได้ขยายได้ทุกโอกาส ซึ่งเป็นความสามารถที่พึงประสงค์ในทางการศึกษา

ครูและผู้บริหารจึงต้องชำนาญในการตรวจสอบผลงานของผู้เรียน ว่ามีคุณภาพแบบใด ในลักษณะใด ผู้เรียนมีความรู้แบบใด การคิดแบบใด คุณภาพเหล่านี้เป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในคำพูด ภาพ ท่าทาง และชิ้นงานของนักเรียนที่ผลิตออกมา เรียกว่า **การแสดงผลภาพจริง** การประเมินความสามารถจริงจะใช้งานในสภาพปกติ งานในการเรียนรู้เป็นหลักไม่ใช้งานในชั่วโมงสอบ เพราะงานในชั่วโมงสอบเป็นผลจากการเตรียมเป็นพิเศษ

หลักการสำคัญในการดูผลงานของผู้เรียน หรือการวิเคราะห์คุณภาพ คือ การตรวจหาข้อมูล และแบบแผนลักษณะโดยทั่วไปที่จะใช้ประเมินด้านข้อมูล คือ ปริมาณ คุณภาพ และความพอเพียงหรือความสำคัญต่อเรื่องที่เรียนข้อมูลเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะบอกว่าผู้เรียนมีความรู้แค่ท่องจำรับรู้ หรือคิดได้ คิดเป็น ลักษณะข้อมูลจะนำมาจับคู่กับแบบแผน ซึ่งบอกว่าผู้เรียนคิดได้แบบใด ถ้าข้อมูลมีเพียงพอสิ่งที่

ครูให้ สิ่งที่ครูบอก หรือมีเท่าที่อยู่ในเอกสาร นักเรียนจัดกลุ่มได้ ก็จะบอกว่าผู้เรียนมีข้อมูลมากขึ้นกว่าที่ครูบอกนำมาจัดเป็นกลุ่ม และอธิบายวิธีจัด ชี้ถึงลักษณะที่มาจัดได้ เป็นหลักในการจัด เราก็จะเรียกว่าผู้เรียนมีความคิดรวบยอด และหาความคิดรวบยอดเป็น

ถ้านักเรียนนำเสนอให้มีความสัมพันธ์นำมาเรียงกัน เกิดเป็นความเชื่อมโยงต่างๆ แสดงว่านักเรียนคิดเรียงลำดับเป็น หาความสัมพันธ์เป็น นักเรียนอธิบายความเชื่อมโยงต่างๆ ได้ ถ้าข้อมูลมีเพียงเท่าที่ครูให้ ก็ถือว่าคิดยังไม่กว้างขวาง อาจจะดีได้เท่านั้น แต่ถ้าข้อมูลมีมากกว่าที่ครูให้ก็จะถือว่าความรู้ของผู้เรียนมีความหมายขยายไปถึงเรื่องที่เรียนมาแล้วได้

ความรู้ที่กว้างขวางขึ้นเป็นภาพใหญ่ขึ้น เป็นองค์รวมมากขึ้น ได้แก่การจัดข้อมูลให้เป็นผังภาพเชิงระบบ ในระดับนี้ผู้เรียนต้องมีข้อมูลลึกซึ้ง เป็นนามธรรมเกินกว่าที่ครูให้มา และจัดเป็นสัดส่วนเป็นภาพสร้างสัมพันธ์กับชีวิตจริง รวมกันหลายด้าน หลายสาระ อธิบายเป็นเหตุเป็นผล ทำไมจึงอยู่ตรงนี้ ชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสียหลายมุมมอง

ลักษณะชี้คุณภาพเหล่านี้สามารถนำมากำหนดเป็นมิติต่างๆ จัดทำเป็นขั้ววงกลม เพื่อใช้เป็นแนวในการประเมิน เป็นภาพที่จะมองคุณภาพแฝงที่อยู่ในภาพคำพูด แผนภาพของผู้เรียน ในด้านข้อมูลจะกำหนดเป็นปริมาณ คือ รับรู้ที่ครบรอบแต่ไม่ครบ เพิ่มเป็นครบถ้วน และหามาเอง เพิ่มเติมได้อีก ด้านคุณภาพจะบอกเป็นลักษณะรูปธรรมและนามธรรม สิ่งเหล่านี้คือ ชั้นคุณภาพที่ครูสามารถใช้เป็นมาตรฐานในการประเมิน

ด้านแบบแผนก็จะมีลักษณะตั้งแต่ความรู้แบบจำได้ ไปเป็นการคิดเป็นภาพ ซึ่งจะใช้เป็นมาตรฐานในการตรวจสอบความรู้ ความคิด เช่น ความรู้ภาพแบบการจัดกระจาย ก็แสดงว่าผู้เรียนจำได้ ถ้าเป็นระบบก็แสดงว่าผู้เรียนคิดเป็น ลักษณะและชั้นเหล่านี้ผู้ประเมินและครูสามารถจัดทำเองได้ โดยอาศัยคำอธิบายคุณภาพตามหลักทฤษฎีต่างๆ หรือดูจากงานจริงๆ ของผู้เรียนตามสาระวิชา

ความสามารถทางการแสดงก็นำเอาไปพัฒนาการของกล้ามเนื้อ เพื่อมาตรวจดูคุณภาพท่าทางของผู้เรียน หรือการแสดงภาคปฏิบัติต่างๆ เพื่อจะชี้ว่าผู้เรียนมีความชำนาญในการแสดงในการปฏิบัตินั้นๆ อยู่ในระดับใด ระดับสูงสุดคือการแสดงอย่างคล่องแคล่วจนเป็นธรรมชาติ ดูง่ายๆ แทบไม่ใช้ความพยายามใดๆ เลย ส่วนระดับต่ำๆ ก็คือทำได้นานทำได้งานหนักๆ แต่ไม่สวยงามไม่ราบรื่น

ในการรายงานผลงานของครู จึงต้องให้ครูเสนอแผนการสอนที่ใช้จริง ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง และบันทึกหลังสอน เพื่อให้เห็นฝีมือจริงของครู ครูที่มีความสามารถต้องทำให้ผู้เรียนมีฝีมือสูงสุดขึ้นด้วย มีความคิดเป็นระบบเป็นองค์รวม สะท้อนความสำเร็จตามมาตรฐานต่างๆ แต่ครูจะต้องรู้ว่าผลงานแบบใดสูงแบบใดต่ำ จึงจะพัฒนาได้อย่างเป็นจริง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประสงค์ที่จะนำกระบวนการคิดสู่ห้องเรียนให้เป็นจริง จึงกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นกรอบความคิด เป็น

ขั้นตอนสำคัญ โดยจะมีการอบรมศึกษานิเทศก์ให้เป็นผู้ร่วมคิดร่วมทำ พาคูและโรงเรียนให้มีการสอนคิดอย่างจริงจัง ได้ผลงานของผู้เรียนที่แสดงถึงผลการคิดได้จริง และยังใช้เป็นผลงานประเมินความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูด้วย

ในการลงมือปฏิบัตินี้ จำเป็นต้องมีระบบรายงาน และการนิเทศทั้งจากผู้บริหารโรงเรียน และผู้นิเทศ เพิ่มให้เกิดการปฏิบัติจริง ด้วยการใช้นวัตกรรมร่วมกันพัฒนา ใช้ความคิดเชิงบวก ร่วมกันเดิน จนได้ผลงานจริง สร้างเป็นระบบการจัดการความรู้ นำเอาเทคนิคบริหาร เทคนิคนิเทศที่ได้ผลหรือนวัตกรรมไปแลกเปลี่ยนเสริมสร้างกัน

ครูก็ดำเนินการสอนให้ได้ผลจริง นำเอาผลที่ได้คือ แผนการสอนที่ดี ผลการเรียนรู้ระดับสูงที่เกิดจริง และแนวทางการพัฒนาเพิ่มพูน รายงานส่งเข้าสู่ระบบข้อมูล ระบบการจัดการความรู้ เพื่อนำไปสู่การใช้ในอนาคต ผู้ที่สนใจจะพัฒนาเพิ่มพูนก็สามารถศึกษาค้นหาได้จากระบบข้อมูล เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศในการพัฒนาทั้งระบบ

เมื่อมีระบบจริงแล้ว การจัดการความรู้ก็จะมีนวัตกรรม วิธีการที่ได้ผลจริงต่างๆ ส่งไปถึงผู้ที่จะใช้จริงได้ก่อนที่เขาจะลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลให้การปฏิบัตินั้นๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น อันเป็นเจตนาของระบบการจัดการความรู้ ที่ทำให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ความขึ้นชมทั้งระบบ

ตัวอย่างรายงาน

ผู้บริหารและครูร่วมกันจัดทำคำอธิบายคุณภาพเป็นระดับสอดคล้องกับมาตรฐาน เช่น การอ่าน

ระดับที่ ๑ อ่านเก็บข้อมูลได้ครบเรื่องสั้นๆ เรื่องที่คุ้นเคย

ระดับที่ ๒ อ่านคิด ขยายความได้ ตีความได้ เรื่องสั้น ค่อนข้างน้อย

ระดับที่ ๓ อ่านแล้วเสนอเรื่องเป้าแผนภาพ วิเคราะห์ได้สั้นๆ

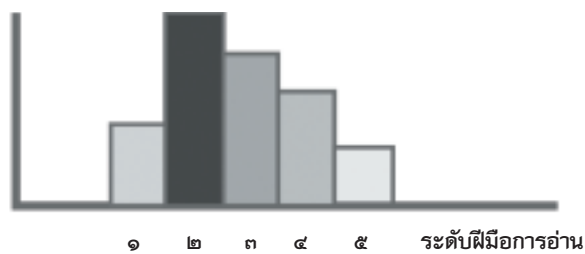

ระดับที่ ๔ อ่านแล้วเห็นหลักการของเรื่องนำไปใช้เพิ่มพูนการเรียนรู้

ระดับที่ ๕ อ่านอย่างชื่นชมนำไปใช้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตได้

ครูนำเอาผลงานจริงของผู้เรียนมาเสนอเป็นภาพรวมตามระดับคุณภาพ และขยายรวมเป็นภาพทั้งโรงเรียนเป็นแผนภาพ ดังนี้

จำนวนคน

พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการเพิ่มพูนจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง และตัวอย่างผลงานนักเรียนตามระดับคุณภาพ

โครงการการขับเคลื่อนการคิดนี้ใช้แนวคิดทั้งการจัดการเรียนรู้ทั้งตามหลักการทำงานของสมอง หลักปรัชญา และการวิจัยทางสมองเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของโครงการ

รูปแบบการพัฒนาการคิดจึงใช้หลักการสำคัญในการจัดการเรียนจากหลากหลายแนวคิด แต่มุ่งสู่ความสำเร็จร่วมกันคือ นักเรียนมีความรู้ มีค่านิยมที่เกิดจากการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล และมีอิสระแล้วลงมือปฏิบัติอย่างเต็มใจด้วยตนเอง เพื่อสังคมที่ดี ดังนั้นสถานศึกษาจึงสามารถใช้วิธีพัฒนาต่อยอดไม่ว่าจะเป็นการสอนที่สอดแทรกการคิด และทำการให้การคิดของนักเรียนชัดเจนมากขึ้นทั้งในการพูด การเขียน การลงมือทำ และการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันโดยมุ่งผลดีที่เกิดต่อสังคม นอกจากนี้อาจจัดเป็นโปรแกรมพัฒนาการคิดเฉพาะทักษะหรือประเภทของการคิดที่เป็นเป้าหมาย การพัฒนาการคิดจึงเป็นการพัฒนากระบวนการตัดสินใจเลือกลงมือปฏิบัติ และทบทวนผลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อการกระทำเหล่านั้นมุ่งผลดีต่อสังคม

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดต้องใช้หลักการวิจัยเกี่ยวกับการทำงานของสมองเพื่อเลือกกระบวนการ เทคนิค ที่มีการวิจัยแล้วมาปรับใช้จัดบรรยากาศแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์ที่ปลอดภัยช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดและมุมมองใหม่ๆ มีการออกแบบการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การให้ข้อมูลป้อนกลับ และการพัฒนาอย่างมีหลักการ

การขับเคลื่อนการคิดจึงเริ่มที่ความเข้าใจผู้เรียนจากงานและการแสดงออกในสภาพจริง แล้วจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ในขณะเดียวกันก็ปรับระบบการปฏิบัติงานและการรายงานผลให้เน้นความก้าวหน้าของนักเรียน เพื่อให้สามารถเห็นทั้งภาพรายบุคคลและภาพรวมซึ่งนำไปสู่การส่งเสริมที่สอดคล้องกันทั้งนโยบายและการนำสู่การปฏิบัติ

ไปดูระบบมอนเตสเซอร์รี

ที่โรงเรียนวัดบางแขม

ธเนศ บำเกิด*

WU และคณะครูปฐมวัย ได้มีโอกาสไปดูการจัดการเรียนรู้ระบบมอนเตสเซอร์รีที่โรงเรียนวัดบางแขม ซึ่งเป็นโรงเรียนเล็กๆ ตั้งอยู่รอบนอกของอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ก่อนที่จะเล่าถึงบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนนี้ ผมขอกล่าวถึงระบบมอนเตสเซอร์รีพอสังเขป ดังนี้

มอนเตสเซอร์รี (Montessori) เป็นหลักสูตรการศึกษาทางเลือกหนึ่งจากหลายหลักสูตรที่มีอยู่ทั่วโลก โดยมีหลักการสำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. เด็กจะต้องได้รับการยอมรับนับถือ

๒. เด็กมีจิตที่ซึมซับได้จากสิ่งแวดล้อม โดยไม่ต้องสอนอย่างเป็นทางการ

๓. ช่วงอายุ ๐-๖ ขวบ เป็นช่วงเวลาสำคัญที่สุดสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางธรรมชาติและเป็นกิจกรรมที่เด็กพอใจ

๔. เด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสภาพแวดล้อมที่ได้จัดเตรียมไว้อย่างมีจุดมุ่งหมาย เด็กจะได้ทำกิจกรรมต่างๆ ตามความคิดของตนเองอย่างอิสระ

๕. เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตามสภาพแวดล้อมที่ได้เตรียมไว้อย่างสมบูรณ์ มีอิสรภาพในการทำงาน และมีโอกาสแก้ไขข้อบกพร่อง

* ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สพท.นนทบุรี เขต ๑

ดังนั้นหน้าที่ของครูปฐมวัยในระบบมอนเตสเซอร์รี จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรักต่อเด็ก นับถือเด็ก มีความสามารถในการสังเกตความต้องการของเด็กว่า ต้องการเรียนรู้เรื่องใด ทำอะไรได้บ้าง มีปัญหาอะไร และครูจะเข้าไปช่วยเหลือได้อย่างไร ต้องให้อิสระแก่เด็กในการตัดสินใจ มีโอกาสในการเลือก และเรียนรู้จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้น อุปกรณ์ของมอนเตสเซอร์รี จะช่วยให้เด็กได้ค้นพบผลการทำงานของตนเอง ครูจะเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมที่ช่วยพัฒนาทักษะ กลไกประสาทสัมผัสการเคลื่อนไหว เด็กจะได้เลือกและทำงานด้วยตนเอง เด็กจะมีสมาธิและทำงานได้เป็นเวลานาน ครูจะไม่เน้นการจูงใจภายนอก (การให้รางวัล/คำชมเชย) แต่เด็กจะเกิดแรงจูงใจภายในเองจากผลสำเร็จการทำงานของตนเอง

ผอ.ชัยรัตน์ รองฯ ประยงค์ คุณครูอำพัน และคุณครูยุพดี ได้ให้การต้อนรับและเล่าพื้นฐานของโรงเรียนให้ฟังว่า โรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล-ป.๖ มีนักเรียน ๓๖๖ คน ครู ๑๕ คน แต่ครูที่ดูแลระบบนี้ในระดับปฐมวัยมีเพียง ๒ คน คือครูอำพัน และครูยุพดี โรงเรียนจึงจัดการเรียนรู้ได้เพียง ๒ ห้องเรียน ซึ่งครูทั้งสองคนได้ผ่านการอบรมระบบมอนเตสเซอร์รี และนำมาใช้ในโรงเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๗

ผมได้เข้าไปดูสภาพจริงใน ๒ ห้องเรียน ภายในห้องดูเงียบเชียบ ไม่มีเสียงเจี๊ยวจ๊าวของเด็กเหมือนโรงเรียนทั่วๆ ไป มีเด็กที่ซุกซ่อนตามประสาเด็กบ้าง แต่เขาจะพูดกันเบาๆ ไม่มีเสียงดังเสียงปรามจากคุณครู เด็กแต่ละคนจะไปหยิบอุปกรณ์มอนเตสเซอร์รีตามที่ตนเองสนใจ พร้อมผ้าปูพื้นเล็กๆ สำหรับวางอุปกรณ์ แล้วต่างก้มหน้าก้มตาทำกิจกรรมตามกระบวนการ (ขั้นตอน) ของอุปกรณ์นั้นๆ แต่ละคนต่างมีโลกของตนเอง ไม่ไปก้าวก่ายรบกวนคนอื่น ซึ่งอุปกรณ์จะถูกจัดไว้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนของการพัฒนานักเรียนในแต่ละด้านอย่างครอบคลุมพัฒนาการทุกเรื่อง โดยมีอุปกรณ์ทั้งหมด ๕ เรื่อง คือ ๑) ชีวิตประจำวัน

๒) ประสาทสัมผัส ๓) คณิตศาสตร์ ๔) ภาษา ๕) ประสบการณ์ โดยแต่ละเรื่องมีอุปกรณ์หลายชุดมาก เมื่อนักเรียนใช้อุปกรณ์เสร็จก็จะนำไปเก็บที่เดิมอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

ผมเห็นเด็กชั้นอนุบาล ๒-๓ แต่ละคนทำกิจกรรมและประสบผลสำเร็จอย่างน่าทึ่ง

ครูอำพันเล่าขั้นตอนการสอนให้ฟังว่า “จะสอนเป็นรายบุคคล ครูจะไม่พูด แต่จะวางอุปกรณ์บนผ้า แล้วสบตาเด็ก พร้อมทั้งสาธิตทุกขั้นตอนให้เด็กดู แล้วให้ปฏิบัติตาม เมื่อเด็กทำผิดก็จะไม่บอก แต่ถ้าทำผิดบ่อยครั้งก็จะสาธิตใหม่ จะไม่พูดแต่ใช้การสบตาแทนเหมือนเดิม จนเด็กประสบผลสำเร็จ แล้วจะไม่ชม แต่จะให้เด็กได้รับแรงจูงใจจากความสำเร็จของเขาเอง”

ผอ.ชัยรัตน์บอกว่า “โดยปกติเด็กอนุบาลหลังทานอาหารกลางวันก็ต้องนอน โรงเรียนได้จัดที่นอนไว้ให้ แต่เด็กที่ส่วนใหญ่จะไม่ยอมนอน ทานอาหารกลางวันเสร็จก็จะไปหยิบอุปกรณ์มาปฏิบัติอย่างตั้งใจ”

เคยมีคนถามว่า “แล้วสุขภาพเด็กจะไม่แยหรือ”
ผอ.ชัยรัตน์บอกว่า

“ทำมา ๓ ปีแล้ว เด็กก็ดูสดชื่นแจ่มใสดี ผู้ปกครองยังชอบและบอกว่า พอเด็กกลับไปบ้านก็จะนอนหลับสบาย ทำให้ผู้ปกครองไม่ต้องดูแลลำบากด้วย”

นักเรียนที่โรงเรียนวัดบางแขม ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ผู้ปกครองต้องออกไปทำมาหากิน ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ลูกเท่าที่ควร เด็กจำนวนไม่น้อยมาจากครอบครัวที่แตกแยก ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่อย่างพร้อมหน้าพร้อมตา บางคนไม่ได้เห็นแม้แต่หน้าพ่อแม่ของตนเองด้วยซ้ำ นี่คือสภาพปกติของเด็กชนบทในปัจจุบัน (ในเมืองก็มีไม่น้อย) ที่มีผลกระทบต่อชีวิตจิตใจ ซึ่งเด็กถูกสังสมมาตั้งแต่เกิด จึงส่งผลให้โรงเรียนมีความยากลำบากในการดูแลนักเรียนตามมาด้วย

เด็กชายขุน ชั้นอนุบาล ๒ เป็นเด็กคนหนึ่งที่มาจากผลผลิตของครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่แยกทางกันตั้งแต่เขาเกิดมา และทอดทิ้งเขาไป ปล่อยให้เขาอยู่ในความดูแลของลุงกับป้า ที่มีอาชีพรับจ้างต้องหาเช้ากินค่ำ เหน็ดเหนื่อยจากการทำงานกลับมา ก็จะมีอารมณ์หงุดหงิด มีเรื่องต้องทุบตี และอบรมเลี้ยงดูโดยใช้ความรุนแรงต่อเขานั่นเป็นประจำ แม้ส่วนลึกจะมีความรักความเวทนาต่อหลานในไส้ของตนเองก็ตาม

เด็กชายขุนเติบโตขึ้นมาจากสภาพแวดล้อมเช่นนี้ ตามเนื้อตามตัวมีแผลเป็นหลายแห่ง ฟันผุทั้งปาก

ดูเขาแกร่ง เขากว้าง เขากล้า ขาชินต่อสิ่งที่มากระทบต่อเขา ความรุนแรงที่เขาได้รับมายาวนาน ยังฝังอยู่ในส่วนลึกของจิตใจจนตลอดมา เมื่อเขามีโอกาสที่จะระบายความรุนแรงกับคนอื่น หรือสิ่งของที่เขากระทำได้ เขาจะทำทันที โดยไม่เข้าใจว่าผิดหรือถูกควรหรือไม่ควร ดุจดั่งถ้วยเร้าเมื่อมีวัตถุเข้าไปแทนที่น้ำเท่าใด น้ำก็จะล้นออกมาจากถ้วยในปริมาณเท่านั้น

เด็กชายขุน โชคดีที่ได้มีโอกาสเข้ามาเรียนในระบบมอนเตสซอรีที่โรงเรียนวัดบางแขม แต่ก็มีความโชคร้ายของเพื่อนนักเรียนในห้องเช่นกัน ที่ต้องรองรับความรุนแรงที่เด็กชายขุนระบายออกมากับเขาไม่เว้นแต่ละวัน เสียงร้องไห้ของนักเรียนหญิงเสียงทะเลาะกัน กระแทกกระทั้นกันระหว่างนักเรียนชายกับขุน แม้จะไม่รุนแรงหรือส่งเสียงดัง แต่จะมีให้เห็นเป็นประจำ

เมื่อมีใครทำอะไรที่ไหน เขาจะเข้าไปแทรกแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ปรากฏ บางครั้งเมื่อครูนิ่งเฉยไม่สนใจในพฤติกรรมของเขา ขุนก็จะเรียกร้องความสนใจ ด้วยวิธีการแปลกๆ เช่น แอบไปซ่อนในพุ่มไม้ ให้ครูตามหากันจ้าละหวั่น วีรกรรมของขุนที่ครูเล่าให้ฟังยังมีอีกเยอะ

“แล้วระบบมอนเตสซอรีจะช่วยปรับพฤติกรรมขุนได้อย่างไร” เป็นคำถามที่ผมนึกถึง

ก็ได้รับคำตอบจากคุณครูอำพันว่า “ก็หนักใจ

กันทุกคน แต่ก็มีเชื่อถือว่า ทุกปัญหาย่อมมีสาเหตุ เราต่างรู้สาเหตุกันดีแล้วว่า ชีวิตเด็กที่ขาดความอบอุ่น จากพ่อแม่ และต้องรองรับความรุนแรงมายาวนาน เขาย่อมโหยหาความรักความอบอุ่น และเรียกร้อง ความสนใจเมื่อมีโอกาส ที่จริงเด็กทุกคนบริสุทธิ์ทั้งนั้น แต่ที่เขาเป็นเช่นนี้เพราะสิ่งแวดล้อมกระทำต่อเขา ต่างหาก วิธีแก้ไขก็ต้องพยายามให้ความรักความ อบอุ่นแก่เขาให้มากที่สุด และพยายามปรับพฤติกรรม ของเขาให้พึงประสงค์ไปพร้อมกัน เพื่อกล่อมเกลา ให้เขาเป็นคนดีให้ได้ แต่ก็คงจะทำได้ไม่มากนักในช่วง เวลาอันสั้น เพราะจิตใจที่แตกร้าวของเขานับเนื่องมา ๕-๖ ปีแล้ว”

ครูอำพันเล่าต่ออีกว่า “ก็ใช้ระบบมอนเตสซอรี เหมือนกับคนอื่น แต่ต้องคอยสังเกตเขาทุกฝีก้าว

และใช้การปรามกันมากหน่อย แค่อบตบอย่างเดียวยัง ไม่ได้ผล จะพยายามทำให้เขานิ่ง และปฏิบัติกิจกรรม ตามอุปกรณ์มอนเตสซอรี พยายามให้เขาประสบ ผลสำเร็จ และเกิดแรงจูงใจที่อยากจะทำกิจกรรม ต่อๆ ไป แต่ต้องคอยสอนเรื่องมารยาท การไม่ก้าว ล่วงในสิทธิเสรีภาพของคนอื่น เขาก็ทำได้ รู้จักแบ่ง อาหาร แบ่งของให้เพื่อน ให้ครู และดีขึ้นโดยลำดับ แต่ก็ยังไม่คงทน ต้องพยายามต่อไปอีก”

บทเรียนที่ผมได้รับจากการไปศึกษาดูงาน ระบบมอนเตสซอรีที่โรงเรียนวัดบางแหลมครั้งนี้ ทำให้ เห็นเทคนิคการจัดการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่สามารถบูรณาการ ทั้งเรื่องคุณธรรมจริยธรรม การคิดวิเคราะห์ รวมถึง การฝึกสมาธิแทรกลงไปในบทเรียนได้อย่างแยบยล และไม่แยกส่วน....

แนวการสอนจริยธรรมในชั้นเรียน

โดยวีรธกัปราชกุล

บุญเลียง กุมทอง*

จาก การศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและ

วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าวยังได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอัน

* อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติดังกล่าว กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ จำนวน ๙ ปี

สถานศึกษาควรจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้น การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกัน และแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน มีการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะ อันพึงประสงค์กับผู้เรียนไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และ มีความรอบรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่

จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔

มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็น คนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึง กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม อันพึงประสงค์

๒. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รัก การอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

๓. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะ และศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและ การใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้ เหมาะสมกับสถานการณ์

๔. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทาง

คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดการสร้าง ปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

๕. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มี สุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

๖. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค

๗. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจ ในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และ การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

๘. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากร ธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

๙. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้างหลักสูตร

สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้และ คุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของ ผู้เรียนเป็น ๘ กลุ่มสาระคือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและ เทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่ม สาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติ กิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับ กิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความ สนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การ พัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้ง ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัด เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชน ของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำ

ประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

หลักสูตรสถานศึกษากับการสอนคุณธรรม จริยธรรม

สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องมีหลักสูตรของตนเอง อย่างที่เราเรียกกันว่า “หลักสูตรสถานศึกษา” ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนพัฒนาผู้เรียนโดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐาน และรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัว และชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสองประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้ง ๒ ประการ ดังนี้

๑. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุข และเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด

๒. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนา ด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม

แนวการสอนจริยธรรมในชั้นเรียน

หากจะพิจารณาในการสอนเรื่องที่เกี่ยวกับจริยธรรมจะพบว่า หลักสูตรนี้เน้นให้มีการสอนทั้งในลักษณะการบูรณาการการสอนกับวิชาอื่นในแต่ละกลุ่มสาระ และการสอนในเนื้อหาตรงๆ เกี่ยวกับจริยธรรม ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงแนวการสอนจริยธรรมอย่างที่สองมากกว่า โดยใช้หลักการสอนเบื้องต้นว่า ครูผู้สอนควรคำนึงถึงหลักการจัดจริยศึกษา ๔ ประการ คือ

๑. การอำนวยความสะดวกให้เกิดพัฒนาการ ดังนั้นหน้าที่ของครูผู้สอนคือการเป็นผู้ช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาการ หากกิจกรรมที่เชื่อมโยงที่ดีกับโลกแห่งความเป็นจริงของผู้เรียน

๒. การสร้างความไม่สมดุลในตัวผู้เรียน โดยไม่ใช้วิธีการสอนนั้นๆ โดยตรง

๓. การกำหนดบทบาทของครูผู้สอน กระตุ้นให้นักเรียนค้นหาเหตุผลในชั้นสูงด้วยตนเอง ครูผู้สอนจะไม่บอกเนื้อหาของสิ่งที่นักเรียนไม่รู้โดยตรง แต่จะใช้การตั้งคำถามและการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม

๔. หลักจริยศาสตร์ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรม ซึ่งได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ สิทธิในการรับค่านิยม หรือความชั่วโดยปราศจากความกลัว

หากจะนำหลักการสอนจริยศึกษาทั้งในส่วนที่เป็นทฤษฎี ๔ ข้อเพื่อการสรุปเป็นแนวทางในการสอนจริยธรรมในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมี ๖ ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ ๑ จัดกลุ่มผู้เรียน ใช้แนวทางในการจัดกลุ่ม ๓ ประการ คือ

๑. สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีการพัฒนาการในชั้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน

๒. ผู้มีการพัฒนาการในชั้นต่างๆ ควรจะมีพอๆ กัน

๓. ขนาดของกลุ่มควรจะมีสมาชิกประมาณ ๘-๑๒ คน

ขั้นที่ ๒ เลือกและเตรียมกรณีขัดแย้ง ควรจะเลือกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความไม่สมดุลทางแนวความคิด และจะต้องกระตุ้นให้เกิดการถกเถียงกัน ซึ่งมีกรณีการเลือก ดังนี้

๑. จะต้องเลือกเรื่องที่ตั้งคำถามได้ เป็นคำถามปลายเปิด มีความชัดเจนที่จะเข้าใจและถกเถียงกันได้

๒. จะต้องเกิดความขัดแย้งทางจริยธรรม และผูกเป็นเรื่องราวมิใช่การถามความเห็นเฉยๆ

๓. เลือกกรณีความขัดแย้งให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญาของผู้เรียน

๔. เลือกกรณีความขัดแย้งที่ได้ฟังแล้ว
ตัดสินใจต่างกัน จะต้องมิตัวเลือกมากกว่า ๑ ตัวเลือก

๕. เลือกกรณีที่น่าสนใจ คือ

๕.๑ เกี่ยวข้องกับผู้เรียน

๕.๒ เป็นจริงในปัจจุบันหรือเคยเกิดมาแล้ว

๕.๓ สามารถตั้งคำถามที่ท้าทายก่อให้เกิด
ความไม่สมดุลในตัวผู้เรียนได้

๕.๔ มีความแปลกใหม่

๕.๕ ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้เรียน

**ขั้นที่ ๓ จัดวางแผนทางที่เหมาะสมทาง
จิตวิทยา** ซึ่งผู้สอนควรยึดหลักสำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. การอธิบายเหตุผลและจุดมุ่งหมายใน
การเรียน

๒. การชี้แจงรูปแบบในการอภิปรายกลุ่ม

๓. อธิบายบทบาทของผู้สอน

๔. วางแนวทางในการปฏิบัติการกลุ่ม

ขั้นที่ ๔ เริ่มความเห็นขั้นต้น (เริ่มการอภิปราย)
มีเป้าหมายของกิจกรรมเพื่อการถกเถียงระหว่างนักเรียน
ผู้แสดงเหตุผลต่ำที่สุด และนักเรียนที่ไม่เห็นด้วยที่ใช้
เหตุผลขั้นถัดไป ซึ่งใช้ ๒ สถานการณ์ คือ

๑. ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่างกัน (ตัดสินใจ
ตรงกันข้าม)

๒. ใช้เหตุผลต่างๆ กันเป็นขั้นในการแสดง
ความคิดเห็น

ขั้นที่ ๕ ดำเนินการอภิปราย มีเป้าหมายใน
การอภิปรายคือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในการฟัง
เหตุผลในขั้นที่เหนือกว่าตน ๑ ขั้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียน
รู้สึกไม่สมดุล และนำไปสู่การพัฒนาทางจริยธรรม

ขั้นที่ ๖ ยุติการอภิปราย ครูผู้สอนเป็นผู้ที่
ทำหน้าที่แทนนักเรียน เพราะจะทำให้เด็กมีความรู้สึก
ว่าเหตุผลของตนเองไม่เพียงพอ จำเป็นที่ต้องยอมรับ
ฟังเหตุผลที่เหนือกว่าตนอีก ๑ ขั้น

บทสรุป

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
๒๕๕๔ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และ
เรียนอย่างมีความสุข และสถานศึกษาในแต่ละแห่ง
จำเป็นต้องจะทำหลักสูตรของตนเองให้สอดคล้อง
กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าว ซึ่งต่างสถาบัน
ก็พยายามอย่างยิ่งยวดให้การสร้างโรงเรียนของตนให้
เป็นโรงเรียนที่เน้นวิชาการควบคู่กับคุณธรรม ดังนั้น
หน้าที่หลักของครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องเน้นการสอน
เนื้อหาที่เป็นวิชาการควบคู่กับการสอนจริยธรรมให้กับ
ผู้เรียน ซึ่งการสอนจริยธรรมในชั้นเรียนนี้ใช้วิธีการ
อภิปรายกลุ่ม ซึ่งมี ๖ ขั้นตอนคือ **ขั้นจัดกลุ่มผู้เรียน**
ขั้นเลือกและเตรียมกรณีขัดแย้ง **ขั้นจัดวางแผนทาง**
ที่เหมาะสมทางจิตวิทยา **ขั้นเริ่มความเห็นขั้นต้น (เริ่ม**
การอภิปราย) **ขั้นดำเนินการอภิปราย** และ**ขั้นยุติการ**
อภิปราย

บรรณานุกรม

นืออน พิณประดิษฐ์. (๒๕๕๗). “การสอนโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม,” **คู่มืออาจารย์มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (๒๕๕๕). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)**.

กรุงเทพฯ : สกศ.

สุดใจ บุญอารีย์ (ผู้แปล). (๒๕๕๑) **การฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรม : ทฤษฎีและการปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์
พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๕๔). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.

มิติวิทยาศาสตร์พื้นบ้าน

สู่การเรียนรู้การสอน

ปราสาท เมืองเฉลิม*

กระบวนการ การคิดและการเรียนรู้ของมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการมาจากการสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยนำเสนอด้วยการสื่อสารทางภาษาหรือสัญลักษณ์ เพื่อถ่ายทอดความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองรับรู้ผ่านมายังบุคคลรอบข้าง เกิดการสั่งสมและสืบทอดสิ่งที่เรียนรู้ จนพัฒนาเป็นระบบความรู้ตามรูปแบบการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน

ความรู้ท้องถิ่น เป็นระบบความรู้ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านมิติของความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นวิทยาศาสตร์และไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ความรู้เหล่านี้มีการสั่งสมและสืบทอดผ่านรุ่นสู่รุ่น อาจเป็นความรู้ที่มีการสั่งสมอยู่ในตัวบุคคล ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หมอพื้นบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่นหรืออาจใช้กลวิธีอื่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ ข้อวัตรปฏิบัติ ภาษาพูด ภาษาเขียน คำกลอน บทสวด ฯลฯ ซึ่งกลายเป็นระบบความรู้ที่สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อลูกหลานในท้องถิ่นนั้นๆ

บทความฉบับนี้ ผู้เขียนได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับบทบาทของ *ความรู้ท้องถิ่น* กับ *ความรู้สากล* ซึ่งเห็นได้ว่า นักวิทยาศาสตร์ นักปรัชญา และนักการศึกษาเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการผสมผสานระหว่างสององค์ความรู้นี้เข้าด้วยกัน และนำไปปฏิบัติ

ในทางการศึกษาแต่ละระดับ เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณค่าและความหมายที่แท้จริงต่อผู้เรียน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ในการแสวงหาความรู้รอบตัว เข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติ สามารถรับรู้ อธิบาย และสื่อความหมายอย่างเป็นวิทยาศาสตร์

ความรู้ท้องถิ่นเป็นระบบความรู้ที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดกันอย่างต่อเนื่อง มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีความสมดุลระหว่างความรู้และความคิดสร้างสรรค์ การอธิบายพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่สามารถที่จะอธิบายได้ด้วยวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้ทั้งหมด โดยเฉพาะมิติในด้านการคิด วิธีการสั่งสมและถ่ายทอดความรู้ของชุมชนแบบดั้งเดิม

การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ยังจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ สามารถพิสูจน์และยืนยันกันได้ด้วยประจักษ์พยาน และสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ด้วยเหตุผลที่ว่าความรู้ท้องถิ่นกับความรู้สากลส่งผลกระทบโดยตรงต่อเยาวชน องค์การสหประชาชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม (UNESCO) ได้จัดตั้งโครงการศึกษาวิจัยเพื่อปกป้อง

* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

ความรู้ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้น โดยเสนอแนวคิดการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์อย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

๑. การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ต้องชี้ประเด็นให้ผู้เรียนได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบดั้งเดิมกับวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจน

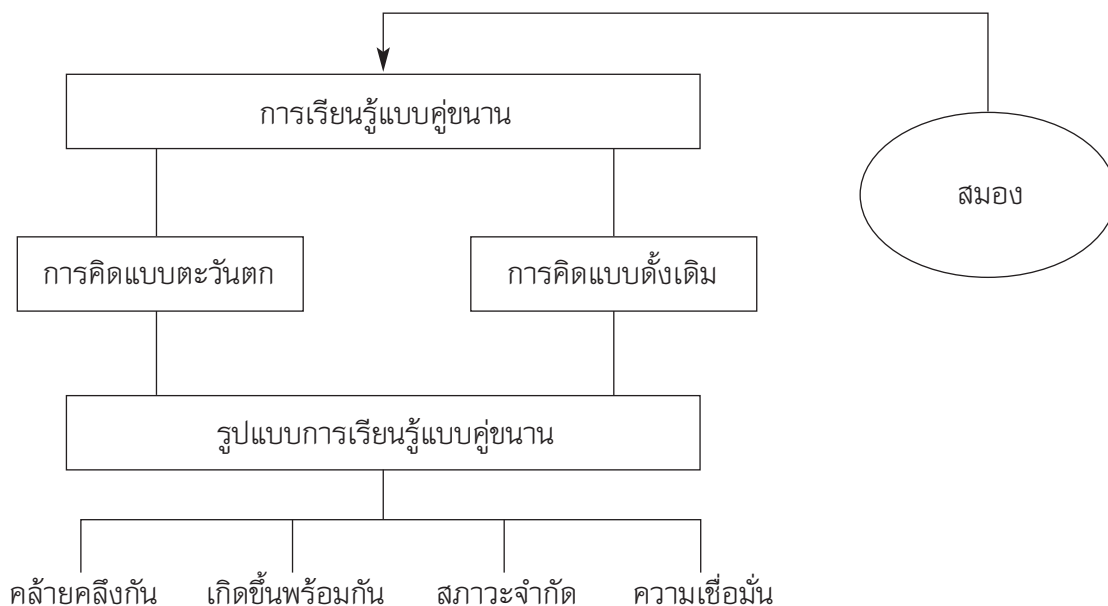
๒. ผู้สอนต้องคอยเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดให้สามารถก้าวข้ามของระบบความคิดของสองโลกทัศน์นี้

๓. ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การเป็นบุคคลและสังคมแห่งการเรียนรู้

๔. การจัดการเรียนการสอนต้องเชื่อมโยงประเด็นความรู้ ทักษะ และคุณค่าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เข้ากับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในขณะที่การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนส่วนใหญ่มักเน้นวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เป็นกระแสหลัก ดังนั้น เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนในแต่ละท้องถิ่น ก่อนที่จะผสมผสานความรู้สมัยใหม่เข้าไปเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งต่อกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองตามสภาพชีวิตจริง โดยยึดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ตามประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้ค้นเคย

Jegede (๑๙๙๕) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบคู่ขนานไว้ ๔ รูปแบบ (ภาพที่ ๑) ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้แบบคู่ขนานจะส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เป็นความจำระยะยาวของผู้เรียน การเรียนรู้แบบนี้จะมีคุณค่าและความหมายมากกว่าการท่องจำหรือจับจดกับเนื้อหาวิชามากเกินไป ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้โดยต่อยอดจากความรู้ท้องถิ่นไปสู่ความรู้วิทยาศาสตร์สากลในเชิงผสมผสานดังนี้

ภาพที่ ๑ การเรียนรู้แบบคู่ขนาน (ดัดแปลงจาก Jegede. ๑๙๙๕: ๑๑๙)

รูปแบบที่ ๑ การเรียนรู้ที่มีสภาวะคล้ายคลึงกัน (paralell collateral learning) ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ และสั่งสมความรู้เป็นความจำระยะยาวเกี่ยวกับความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี แต่ยกเว้นในกรณีที่หลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันใหม่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าอันเดิม ทำให้ความคิดรวบยอดอันเดิมถูกแทนที่ด้วยความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์อันใหม่ที่มีความชัดเจนน่าเชื่อถือและอธิบายได้ดีกว่า

รูปแบบที่ ๒ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน (simultaneous collateral learning) ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้และสั่งสมความรู้แบบใหม่กับแบบดั้งเดิมได้ในเวลาเดียวกัน โดยมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เช่น ปัจจัยพื้นฐานเกี่ยวกับตัวผู้เรียน และปริมาณของสิ่งเร้า ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา สิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน

รูปแบบที่ ๓ การเรียนรู้เกิดขึ้นเนื่องจากสภาวะที่จำกัด (dependent collateral learning) ผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีก็ต่อเมื่อความคิดแบบดั้งเดิมของผู้เรียนได้ถูกท้าทายด้วยความคิดใหม่ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการปรับขยายแนวคิดออกไป นั่นหมายความว่าความคิดแบบดั้งเดิมมีข้อจำกัดบางประการที่มีอาจอธิบายได้ด้วยความเชื่อซึ่งเป็นความรู้แบบดั้งเดิมก็จะถูกความรู้เข้ามาแทนที่ด้วยการอธิบายอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้

รูปแบบที่ ๔ การเรียนรู้ที่เกิดจากความเชื่อมั่น (secured collateral learning) การเรียนรู้แบบนี้เป็นการสร้างสภาวะความขัดแย้งทางด้านสติปัญญา ทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิทยาศาสตร์พื้นฐานก่อน แล้วนำความรู้เหล่านั้นมาปรับขยายในชั้นเรียน เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้แบบเก่ากับแบบใหม่ ความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นก็จะกลายเป็นความจำระยะยาว

จากแนวคิดของ Jegede เราสามารถที่จะปรับขยายวิธีการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จากนั้นนำความรู้วิทยาศาสตร์เข้ามาอธิบายและสื่อความหมายผ่าน

กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อลงข้อสรุป ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีกว่าการนำเนื้อหาวิชาหรือความรู้วิทยาศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้ง ซึ่งการถ่ายทอดความรู้แบบนี้มักทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นสิ่งแปลกแยกจากชีวิตประจำวัน ไม่ก่อให้เกิดคุณค่าอย่างเต็มที่ต่อกระบวนการพัฒนาความคิดและทักษะในการดำรงชีวิตที่แท้จริง กระบวนทัศน์ใหม่ในแวดวงวิทยาศาสตร์ศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นหัวใจของการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Kawagley, Norris-Tull and Norris-Tull, ๑๙๙๘) การเรียนรู้แบบคู่ขนาน เป็นแนวทางในการนำความรู้ท้องถิ่นมาสื่อประสานเข้ากับความรู้วิทยาศาสตร์สมัยใหม่ โดยให้ผู้เรียนได้หยิบยกประเด็นสิ่งต่างๆ รอบตัวมาปรับประยุกต์ใช้ให้ใกล้เคียงเข้ากับความจริงของชีวิต

Cobern และ Loving (๒๐๐๑) ได้ให้จำกัดความของวิทยาศาสตร์ออกเป็น ๓ หมวด ดังนี้ (๑) วิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ มีความเป็นปรนัย (objectivity) และเป็นความรู้เชิงประจักษ์ (empirical Knowledge) (๒) มาตรฐานทางวิทยาศาสตร์มีพื้นฐานมาจากอภิปราย และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะความเป็นจริงของโลก และ (๓) คุณภาพและคุณค่าของวิทยาศาสตร์อยู่บนพื้นฐานของการวิพากษ์ โดยสังคมวิทยาศาสตร์ ส่วน Stanley และ Brickhouse (๒๐๐๑) ได้กล่าวถึงจุดอ่อนของสังคมวิทยาศาสตร์ไว้ ๓ ประการ คือ (๑) ข้อจำกัดด้านสติปัญญาของมนุษย์ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะความเป็นจริงของโลก (๒) การอธิบายเกี่ยวกับสภาวะความเป็นจริงล้วนมีความไม่แน่นอน และ (๓) วิทยาศาสตร์กับบทบาทของวัฒนธรรมมีรูปแบบที่แตกต่างกัน

การก้าวข้ามระหว่างความรู้แบบดั้งเดิมกับความรู้วิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้รับผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและรูปแบบการดำรงชีวิตประจำวัน (Kuhn, ๑๙๗๐ ; Latour, ๑๙๙๙) การ

เปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์และสังคม ความคาดหวัง ความเชื่อและความคิดในการก้าวข้ามพรมแดนวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ระหว่างระดับรากหญ้าและระดับสากล การสอนวิทยาศาสตร์ที่บ้าน จึงควรจะสอนให้เด็กได้เข้าใจถึงธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ควบคู่ไปกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ช่วยให้เรียนรู้เกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้นและสามารถยกระดับการคิดและเรียนรู้ให้เป็นแบบคู่ขนานได้

Snively และ Corsiglia (๒๐๐๑) ได้เสนอกระบวนการผสมผสานความรู้ท้องถิ่นเข้ากับความรู้วิทยาศาสตร์สากลในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ไว้ทั้งหมด ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ เลือกความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์หรือหัวข้อที่น่าสนใจ (เช่น การแพทย์ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การดูแลสิ่งแวดล้อม)

ขั้นตอนที่ ๒ จำแนกความรู้ของบุคคล ซึ่งรูปแบบรูปร่างมักได้มาจากการสนทนาเกี่ยวกับความสำคัญของความเชื่อส่วนบุคคล การระดมความคิดเกี่ยวกับหัวเรื่องที่สนใจหรือการตั้งคำถามเกี่ยวกับความคิดรวบยอด จากนั้นจำแนกความคิด ความเชื่อและข้อคิดเห็นของแต่ละบุคคล

ขั้นตอนที่ ๓ สร้างมุมมองทางการวิจัย โดยศึกษาจากความรู้วิทยาศาสตร์สมัยใหม่และความรู้ดั้งเดิม ความรู้ที่มีในท้องถิ่น จัดทำระบบสารสนเทศ แล้วจำแนกความเหมือนและความแตกต่างของสองระบบความรู้ จากนั้นอธิบายตามสภาพความจริงของข้อมูล โดยอ้างอิงจากข้อค้นพบในการสร้างมุมมองทางการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๔ ขึ้นสะท้อน โดยการเรียงลำดับมุมมองทางการวิจัย แล้วนำมากำหนดเป็นความคิดรวบยอด หรือประเด็นที่ต้องการสังเคราะห์ จากนั้นทำการสังเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับความคิดรวบยอดหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า จริยธรรม และ

ความรู้ เปรียบเทียบมุมมองของผู้เรียนระหว่างก่อนและหลังการนำระบบความรู้มาเชื่อมโยง

ขั้นตอนที่ ๕ ประเมินกระบวนการ โดยประเมินจากกระบวนการตัดสินใจ ผลกระทบต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ความก้าวหน้าของผู้เรียนในการเรียนรู้ และประเมินความรู้สึกของผู้เรียน

การพัฒนาความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ โดยการยึดชุมชนและท้องถิ่นเป็นแกนหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ยอมรับที่จะเรียนรู้พูดคุย และการรับฟังความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม ต้องคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและรูปแบบการคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ โดยที่วัฒนธรรมเดิมไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนโครงสร้างตัวเองทั้งหมด ก่อนที่จะรับวัฒนธรรมใหม่เข้าไป (Aikenhead. ๑๙๙๗) สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ผูกโยงเรื่องราวและสื่อความหมายได้ง่ายกว่าการนำทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์หรือความรู้จากตะวันตกมาใช้ในการเรียนการสอนทันที ซึ่งถือว่าห่างไกลจากสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคย

บทสรุป

วิทยาศาสตร์มิใช่เป็นเพียงแค่ความรู้หรือเทคนิควิธีการในการเสาะแสวงหาความจริง หรือความรู้ของกลุ่มนักวิทยาศาสตร์ แต่วิทยาศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสติปัญญาและจารีตทางสังคม การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยคำนึงถึงท้องถิ่นและสากลจึงเป็นสิ่งที่กำลังท้าทายนักวิทยาศาสตร์ศึกษา เพื่อนำไปสู่การสร้างมิติใหม่ของการเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด (Apple. ๑๙๙๐) การนำวิทยาศาสตร์พื้นบ้านมาใช้ในการเรียนการสอน จะช่วยส่งเสริมความงอกงามทางสติปัญญา ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างปกติสุข บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา ความเชื่อ ปรัชญา วิถีชุมชน และวิถีแห่งการดำรงชีวิต

บนพื้นฐานสิ่งที่ได้เรียนรู้อันมีรากเหง้ามาจากท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนได้สั่งสมความรู้ ความเข้าใจ และบ่มเพาะความคิดในสิ่งที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาตนเอง และสังคมอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม กระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายนอกชุมชน กำลังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและรูปแบบการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชน การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

จะต้องทำความเข้าใจถึงแก่นวัฒนธรรมการเรียนรู้ของท้องถิ่นนั้นๆ และคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของการศึกษา พัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ทั้งสติปัญญา บุคลิกลักษณะตามที่สังคมคาดหวัง และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดความซาบซึ้งในวิทยาศาสตร์ โดยไม่ละทิ้งความภาคภูมิใจและคุณค่าของความเป็นท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- Aikenhead, G.S. 1997. Toward a first nations cross-cultural science and technology curriculum. **Science Education**. 81 (2) : 217-238.
- Apple, M.W. 1990. **Ideology and curriculum**. 2nd ed. London : Routledge.
- Cobern, W.W. and Loving, C.C. 2001. Defining "Science" in a multicultural world : Implications for science education. **Science Education**. 85 (1) : 50-67.
- Jegede, O.J. 1995. Collateral learning and the eco-cultural paradigm in science and mathematics education in Africa. **Studies in Science Education**. 25 : 97-137.
- Kawagley, A.O., Norris-Tull, D. and Norris-Tull, R. 1998. The indigenous worldview of Yupiaq culture : its scientific nature and relevance to the practice and teaching of science. **Journal of Research in Science Teaching**. 35 (2) : 133-144.
- Kuhn, T.S. 1970. **The structure of scientific revolutions**. 2nd edition. Chicago; The University of Chicago press.
- Latour, B. 1999. **Pandora's hope : essays on the reality of science studies**. Cambridge : Harvard University Press.
- Sinvally, G. and Corsiglia, J. 2001. Discovering indigenous science : Implications for science education. **Science Education**. 85 (1) : 6-34.
- Stanley, W.B. and Brickhouse, N.W. 2001. Teaching science : The multicultural question revisited. **Science Education**. 85 (1) : 35-49.

การใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

(Science,Technology,and Society (STS) Approach for Science Teaching)

ดร.โชคชัย ยืนยง*

นาง จัดการศึกษาโดยพื้นฐานแล้วเป็นการเตรียมพลเมืองที่ดีของสังคม เป้าหมายการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน คือ การเตรียมประชาชนให้คิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ วิพากษ์วิจารณ์ มีทักษะที่สำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพานที่พิสูจน์ได้ (สสวท., ๒๕๔๕)

ถึงแม้การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในประเทศมีเป้าหมายดังกล่าวมาข้างต้น แต่สภาพการจัดการ

เรียนรู้วิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักจะมีเป้าหมายสำคัญเพื่อสอบแข่งขันเข้าเรียนต่อในโรงเรียนต่างๆ หรือเตรียมสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย ดังนั้นนักเรียนส่วนใหญ่จึงเข้าใจว่าการเรียนวิทยาศาสตร์ไม่ต่างอะไรกับการเรียนเนื้อหาความรู้ไว้ท่องจำเพื่อให้ได้คะแนนดีๆ ทำให้การเรียนวิทยาศาสตร์ไม่มีความเป็นวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้แบบนี้จึงไม่ส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผล และไม่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา กลายเป็นว่าวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เพราะเป็นแค่ความรู้ความจำที่ใช้

* อาจารย์ประจำสาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สอบเท่านั้น เจตคติแบบนี้อาจเป็นสาเหตุให้สังคมไทย มีความเป็นวิทยาศาสตร์น้อยลง เมื่อถึงภาวะของสังคม ที่จะต้องตัดสินใจอะไรร่วมกันก็ตัดสินใจโดยขาดความ รอบคอบ หรือใช้ความรู้สึกตัดสินใจ อาจทำให้เกิด ผลเสียกับตนเองและสังคมไทยในระยะยาวได้ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ศึกษาทุกท่านควร หาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามธรรมชาติของความรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อกระตุ้นให้ นักเรียนเป็นคนช่างคิด กระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหา อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน วิทยาศาสตร์ (โสรัจจ์, ๒๕๕๕) ดังนั้นเพื่อจัดการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กล่าวมา ข้างต้น นักวิทยาศาสตร์ศึกษาหลายท่านทั่วโลกได้ ส่งเสริมให้มีการเรียนวิทยาศาสตร์ที่คำนึงการใช้ แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS approach) เนื่องจาก STS จะส่งเสริมให้นักเรียนได้ เรียนรู้ธรรมชาติของความรู้วิทยาศาสตร์ และส่งเสริม ให้นักเรียนเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้ตลอดชีวิต (Aikenhead, ๑๙๙๔, de Vries, ๑๙๙๖)

การใช้แนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (STS Approach)

แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม เป็นการบูรณาการการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์กับ บริบทของความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เป็นการส่งเสริมการพัฒนาความรู้วิทยาศาสตร์ เพราะธรรมชาติของความรู้วิทยาศาสตร์มีการพัฒนา ผ่านกระบวนการทางสังคม การอภิปรายปัญหาต่างๆ ร่วมกันของนักวิทยาศาสตร์ กระบวนการทางสังคม ช่วยให้ข้อค้นพบต่างๆ ของนักวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ สาธารณะทำให้ความรู้วิทยาศาสตร์มีความเชื่อถือได้ และสามารถอ้างอิงได้ แต่ภายใต้กระบวนการพัฒนา ความรู้วิทยาศาสตร์จะทำให้เห็นว่าความรู้วิทยาศาสตร์ มีการเปลี่ยนแปลงได้ จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับความรู้ วิทยาศาสตร์ที่ว่า “สิ่งที่คุณเห็นและคิดว่าถูกต้องใน

วันนี้ อาจจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องในอนาคตก็ได้” จะเห็นว่า ภาพของความรู้วิทยาศาสตร์เป็นภาพของความรู้ที่ เชื่อถือได้ในช่วงเวลาหนึ่งๆ ไม่ได้เป็นความจริงตลอดไป แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงเพราะนักวิทยาศาสตร์ มีการ ตรวจสอบ และพัฒนาต่อเติมความรู้ให้มีความน่าเชื่อถือ ที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ตามกาลเทศะ ที่เปลี่ยนไป (Driver et al, ๑๙๙๖) เมื่อการพัฒนา ความรู้วิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางสังคม แล้วมุมมองของสังคมเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง สังคมก็ จะเกี่ยวข้องกับมานุษยวิทยา การเมือง ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และอื่นๆ (Rosenthal, ๑๙๘๙)

จากที่การพัฒนาความรู้วิทยาศาสตร์เกิดขึ้น ในกระบวนการทางสังคม นักวิทยาศาสตร์ต้องใช้ ความรู้ในศาสตร์อื่นเพื่อค้นหาหลักฐานและทดลอง ทางวิทยาศาสตร์ ในส่วนการประยุกต์ใช้ความรู้จาก ศาสตร์ต่างๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ จะแก้ปัญหา เป็นแนวคิดของเทคโนโลยี หัวใจสำคัญ ของเทคโนโลยี คือ การออกแบบ (design) เพื่อแก้ ปัญหา หรือหาทางออกของคำถามต่างๆ เช่น คำถาม ทางสังคม คำถามทางวิทยาศาสตร์ คำถามทางการ ตลาด เป็นต้น การออกแบบ เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ ใช้ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้ (de Vries, ๑๙๙๖ ; Jones, ๑๙๙๗) เพื่อให้ภาพของเทคโนโลยี ชัดมากขึ้น de Vries (๑๙๙๖) จำแนกประเภทของ เทคโนโลยีโดยใช้เกณฑ์ของนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ที่ผลิออกมา (technological innovations) และ แบ่งเทคโนโลยีออกเป็น ๓ ประเภท ประเภทแรกเป็น เทคโนโลยีที่ใช้ประสบการณ์เป็นฐาน (experience based technology) ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมจาก ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ และการทดลองโดยไม่ได้ ใช้ทฤษฎีเป็นพื้นฐานก่อนการพัฒนานวัตกรรมนั้นๆ ตัวอย่างของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีประเภทนี้ ได้แก่ ช้อนไม้ จานพลาสติก เป็นต้น ประเภทที่สองเป็น แมคโครเทคโนโลยี (macrotechnology) เกี่ยวกับการ พัฒนานวัตกรรมด้วยกระบวนการนิรนัย ความรู้

วิทยาศาสตร์ที่เป็นทฤษฎีฟิสิกส์แบบเดิม (classical Physics) เช่น ทฤษฎีกลศาสตร์ เทอร์โมไดนามิก และ แม่เหล็กไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้จะเกี่ยวกับการอธิบายปรากฏต่างๆ ในระดับแมโคร (macroscopic) ตัวอย่างของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีประเภทนี้ได้แก่ การสร้างตึก สร้างสะพาน ในปัจจุบันนี้ เทคโนโลยีประเภทที่สาม คือ ไมโครเทคโนโลยี (microtechnology) เทคโนโลยีนี้เกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมด้วยกระบวนการนิรนัยความรู้วิทยาศาสตร์ที่เป็นทฤษฎีในระดับไมโคร (microscopic) ตัวอย่างของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีประเภทนี้ได้แก่ ทรานซิสเตอร์ และ แผงวงจรรวมของคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

การใช้ STS เป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์นั้นเกิดขึ้นในทุกประเทศทั่วโลก และวิธีการจัดการเรียนรู้ก็จะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของ STS ซึ่ง Aikenhead (๑๙๙๔) นักวิทยาศาสตร์ศึกษาชาวแคนาดา ได้จำแนกการใช้ STS ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรียงตามลำดับความเข้มของ STS จากน้อยสุดไปหาระดับความเข้มมากที่สุดได้ ๘ กลุ่ม ดังนี้

๑. ใช้ STS สร้างแรงจูงใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ (motivation by STS content) การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้จะใช้ STS เพื่อสร้างความสนใจให้กับหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

๒. การบูรณาการ STS เข้าในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบง่ายๆ (causal infusion of STS content) การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ใช้เวลาเพียง ๑-๒ ชั่วโมง ที่จัด STS ในเนื้อหาวิทยาศาสตร์โดยอัตราส่วนของ STS กับเนื้อหาวิทยาศาสตร์เป็น ๕% กับ ๙๕% ตามลำดับ แต่เนื้อหา STS ไม่ได้เรียงกลุ่มเชื่อมโยงกัน ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ เช่น “Science and Technology in Society” (SATIS) ของประเทศอังกฤษ “Value in School Science” ของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

๓. การบูรณาการ STS เข้าในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบเต็มรูปแบบ (purposeful infusion of STS content) การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ใช้เวลาเพียง ๑-๒ ชั่วโมง ที่จัด STS ในเนื้อหาวิทยาศาสตร์โดยอัตราส่วนของ STS กับเนื้อหาวิทยาศาสตร์เป็น ๑๐% กับ ๙๐% ตามลำดับ และเนื้อหา STS มีการจัดเรียงลำดับเชื่อมโยงกัน ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ เช่น ‘Harvard Project Physics’ และ ‘Science and Social Issues’ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ‘Interactive Teaching Units for Chemistry’ ของประเทศอังกฤษ เป็นต้น

๔. การเรียนวิทยาศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่งผ่านเนื้อหา STS (singular discipline through STS content) การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้จะใช้เนื้อหา STS เป็นตัวช่วยจัดลำดับเนื้อหาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเนื้อหาวิทยาศาสตร์จะถูกเลือกมาสอนเพียงสาขาใดสาขาหนึ่งเท่านั้น โดยอัตราส่วนของ STS กับเนื้อหาวิทยาศาสตร์เป็น ๒๐% กับ ๘๐ % ตามลำดับ ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ เช่น ‘the Dutch physics modules such as Light Sources and ionizing Radiation’ หรือ PLON ของประเทศเนเธอร์แลนด์ ‘Chemcon’ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ‘Science and Society Teaching Units’ ของประเทศแคนาดา ‘Science Teacher’s Association of Victoria Physics Series’ ของประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น

๕. การเรียนวิทยาศาสตร์ผ่านเนื้อหา STS (science through STS content) การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้จะใช้เนื้อหา STS เป็นตัวช่วยจัดลำดับเนื้อหาการเรียนวิทยาศาสตร์ โดยเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่ถูกเลือกมาสอนจะมีทุกสาขาวิชาขึ้นอยู่กับเนื้อหาของ STS โดยอัตราส่วนของ STS กับเนื้อหาวิทยาศาสตร์เป็น ๓๐% กับ ๗๐% ตามลำดับ ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ เช่น ‘Logical Reasoning in Science and Technology’ ของประเทศแคนาดา ‘Global Science’ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ‘the Dutch Environmental Project’ ของประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น

๖. การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ด้วยเนื้อหา STS (science along with STS content) การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้จะเน้นเนื้อหา STS มีการประเมินความรู้นักเรียนทั้งเนื้อหา STS และเนื้อหาวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ เช่น ‘Exploring the Nature of Science’ และ ‘Society and Environment and Energy Development Studies’ (SEEDS) modules ของประเทศสหรัฐอเมริกา ‘Science and Technology’ ของประเทศแคนาดา เป็นต้น

๗. การบูรณาการเนื้อหาวิทยาศาสตร์เข้าไปในเนื้อหา STS (infusion of science into STS content) การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้เน้น STS เป็นหลัก และจะกล่าวถึงความรู้วิทยาศาสตร์ในบางส่วนของเนื้อหาเท่านั้น การประเมินผลจะประเมินเนื้อหา STS เป็นหลัก ส่วนความรู้วิทยาศาสตร์จะมีการประเมินเล็กน้อย อัตราส่วนของ STS กับเนื้อหาวิทยาศาสตร์เป็น ๔๐% กับ ๖๐% ตามลำดับ ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ เช่น ‘Studies in a Social context (SISCON) in schools’ ของประเทศอังกฤษ ‘Science : A way of knowing’ ของประเทศแคนาดา ‘science, technology and society’ ของประเทศออสเตรเลีย ‘creative role playing exercises in science and technology’ ของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

๘. การสอน STS (STS content) การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้จะเน้นเทคโนโลยี และสังคมเป็นหลัก ส่วนวิทยาศาสตร์เป็นเพียงตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีกับสังคมเท่านั้น การประเมินผลจะไม่มี การประเมินความรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียน ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ เช่น ‘science and society’ ของประเทศอังกฤษ ‘preparing for tomorrow’s world’ ของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ตัวอย่างการใช้ STS จัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในประเทศไทย

จากงานวิจัยของ Yuenyong, Jones and Yutakom (๒๐๐๖) ที่ศึกษาแนวคิดของนักเรียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมกับการศึกษาพลังงาน พบว่าแนวคิดของนักเรียนส่วนใหญ่จะให้เหตุผลที่อยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดของนักเรียนสัมพันธ์กับบริบทของประเทศไทยที่ต้องการพัฒนาประเทศ และต้องการเพิ่มการลงทุนอุตสาหกรรม การที่นักเรียนมีพื้นฐานแนวคิดแบบนี้อาจจะรับรู้ผ่านกระบวนการทางสังคมต่างๆ เช่น จากผู้ปกครอง จากสื่อสารมวลชน เป็นต้น ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงให้แนวคิดพลังงานกับการพัฒนาประเทศเป็นประเด็นที่จะพัฒนาวิธีการสอนพลังงานและจากรายงานผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้ Yuenyong (๒๐๐๖) ได้ศึกษาการส่งเสริมการสอนพลังงานในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยใช้ STS approach ที่เน้นประเด็นของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสังคมไทย หน่วยการเรียนรู้พลังงานเริ่มด้วยประเด็นปัญหาการใช้พลังงานในสังคมไทย แล้วจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ผ่านกระบวนการตัดสินใจและการวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการแก้ปัญหา ก็ไปในแนวทางที่จะต้องคำนึงความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม ซึ่งจะเน้นการสอนให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ในแผนภาพที่ ๑ โดยอาศัยความสัมพันธ์แผนภาพ ๑ หน่วยสอนพลังงาน

โดยใช้ STS approach ของ Yuenyong (๒๐๐๖) ซึ่งมีทั้งหมด ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นระบุปัญหาสังคม เนื่องจากมาจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ขั้นนี้นักเรียนจะต้องตระหนักถึงปัญหาสังคม เนื่องจากมาจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และชาวซึ่งว่าตนมีส่วนเกี่ยวข้องที่จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ

๒. ขั้นหาแนวทางการแก้ปัญหา จากที่นักเรียนรับรู้ปัญหาสังคมเนื่องจากมาจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในขั้นนี้นักเรียนจะต้องวางแผนการหาคำตอบของปัญหา โดยนักเรียนจะพิจารณาความรู้ที่ตนมีอยู่ และวางแผนหาความรู้เพิ่มเติมที่จะสนับสนุนให้นักเรียนหาคำตอบได้

๓. ขั้นต้องการความรู้ ขั้นนี้นักเรียนจะต้องศึกษาความรู้วิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่ดี สำหรับใช้ในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา

๔. ขั้นทำการตัดสินใจ ขั้นนี้นักเรียนจะใช้ความรู้ที่เรียนมาเพื่อทบทวนหาแนวทางการแก้ปัญหา นักเรียนจะต้องตัดสินใจว่าจะดำเนินการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นๆ ในแนวทางใด โดยนักเรียนจะต้องคำนึงถึงว่าแนวทางนั้นมีความเป็นไปได้หรือไม่สำหรับประเทศไทย มีผลดีผลเสียอย่างไร

๕. ขั้นกระบวนการทางสังคม กระบวนการทางสังคมสะท้อนให้นักเรียนได้ทบทวนแนวคิดของตนที่แสดงมาเพื่อแก้ไขปัญหาที่นั้น ขั้นนี้นักเรียนอาจนำเสนอโครงการวิทยาศาสตร์ จัดนิทรรศการหรือจัดโครงการรณรงค์ต่างๆ และพร้อมกับรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมโครงการ

แผนภาพ ๑ : ลำดับความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (ดัดแปลงจาก Aikenhead, ๑๙๙๕)

ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องพลังงาน โดยใช้ STS approach ใน ๓ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนประจำอำเภอ และโรงเรียนระดับตำบลในเขตชนบท ผลการประเมินการจัดการเรียนรู้พบว่า การจัดการเรียนรู้เรื่องพลังงานโดยใช้ STS approach นอกจากจะช่วยพัฒนาความเข้าใจเรื่องพลังงานแล้ว ยังส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน ทักษะการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นของพลังงานที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีและสังคม และเจตคติที่ดีในการเรียนรู้เรื่องพลังงาน อย่างไรก็ตาม ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องพลังงาน โดยใช้ STS approach พบว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีนี้ต้องค่อนข้างมีความรับผิดชอบ และครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าการตีกรอบให้นักเรียนเรียนรู้ตามแนวทางที่คาดหวังอย่างเดียวนั้น (Yuenyong, ๒๐๐๖)

ปัจจุบันนี้นักวิชาการหลายท่านที่เป็นห่วงว่า เด็กไทยขาดทักษะการคิดและการแก้ปัญหา การจัด การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ STS เป็นวิธีการที่

เหมาะสม ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดกระตุ้นให้ รู้จักการวางแผนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ อีกทั้ง ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความรู้วิทยาศาสตร์ทั้งในและ นอกชั้นเรียน นักเรียนเข้าใจธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี อันเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืน เพราะนักเรียนได้ตระหนักถึงพัฒนา ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับ ท้องถิ่นของตน ดังนั้น การสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้ STS น่าจะเริ่มตั้งแต่ในระดับชั้นต้นๆ และพัฒนาเป็น ลำดับในระดับชั้นที่สูงขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีพื้นฐานและ วัฒนธรรมทางการเรียนวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมกับ ธรรมชาติของความรู้วิทยาศาสตร์

บรรณานุกรม

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) **คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ไสรจจ หงศ์ดารมณ ๒๕๕๕. **วิทยาศาสตร์ในสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัทพัฒนาคุณภาพ วิชาการ (พว.)
- Aikenhead, G. ๑๙๙๔. Consequences to Learning Science Through STS : A research Perspective. In Solomon, J. and Aikenhead, G. (Eds.), **STS Education: International Perspective on Reform**. New York, USA : Teachers College Press, Columbia University. ๑๖๙-๑๘๖.
- De Vries, M.J. ๑๙๙๖. Technology Education : Beyond the 'Technology is Applied Science' Paradigm. **International Journal of Technology and Design Education**. ๘ (๑) : ๑-๖.
- Driver, R., Leach, J., Millar, R., and Scott, P. ๑๙๙๖. **Young People's Images of Science**. Bristol, Philadelphia, USA : Open University Press.
- Jones, A. ๑๙๙๗. Recent Research in Learning Technological Concepts and Processes. **International Journal of Technology and Design Education**. ๗ : ๘๓-๙๖.
- Rosenthal, R.D. ๑๙๘๙. Two Approaches to Science-technology-Society (S-T-S) Education. **Science Education**. ๗๓ (๕) : ๕๘๑-๕๘๙.
- Yuenyong, C. ๒๐๐๖. Teaching and Learning about Energy : Using STS approach. Bangkok, Thailand : Thesis of Doctoral Degree in Science Education, Kasetsart University.
- Yuenyong, C., Jones, A., and Yutakom, N. ๒๐๐๖. A comparison of Thailand and New Zealand Students' ideas about Energy Related to Technological and Societal Issues. **International Journal of Science and Mathematics Education**. Online first

ความสำเร็จของการบริหาร "เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส"

กรณีใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม

นาวิ ยั่งยืน*

ข้อมูลพื้นฐาน

โรงเรียน วัดชัยชนะสงคราม ตั้งอยู่เลขที่ ๘๓/๑ ถนนมหาจักร เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๑ มีนักเรียนจำนวน ๓๖๐ คน จัดการเรียนการสอน ตั้งแต่อนุบาล จนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ มีข้าราชการครู จำนวน ๙ คน มีพนักงานราชการ จำนวน ๒ คน มีครูอัตราจ้าง จำนวน ๖ คน มีนักการภารโรง ๒ คน เทียบจำนวนครูต่อนักเรียนตามเกณฑ์ ก.ค. ขาดครู ๒๒.๔๔% จึง

จำเป็นที่โรงเรียนต้องมีครูอัตราจ้างจำนวนมาก ซึ่งถือว่าเป็นวิกฤตของโรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม

การปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม

วิกฤตของโรงเรียนเนื่องจากขาดครูจำนวนมาก และครูที่มีอยู่ขาดความรู้ในวิชาหลักเช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ซึ่งเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการศึกษาในระดับสูงทำให้

* ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม กรุงเทพมหานคร

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๑ ทุกรายวิชา และนักเรียนส่วนมากขาดทักษะด้านคำนวณ อ่านคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ภาษาอังกฤษ และ คอมพิวเตอร์ ซึ่งสาเหตุมาจากมีครูคณิตศาสตร์ ครู ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ วิชาละ ๑ คน สอนคนละ ๓-๔ ระดับ บางคนสอนมากกว่า ๑ รายวิชา และช่วยงานหลักของโรงเรียน เช่น งานวิชาการ งานการเงิน งานธุรการ งานพัสดุ งานสารบรรณ งานโสตทัศนศึกษา งานห้องสมุด งานอาคารสถานที่ เป็นต้น และให้ครูที่วุฒิการศึกษาอื่น เช่น การจัดการทั่วไป คหกรรมศาสตร์ สังคมศึกษา ปฐมวัยฯ ซึ่งไม่ชำนาญ การสอนวิชาหลักสอนแทนในช่วงชั้นที่ ๑ ส่งผลให้นักเรียนที่ขึ้นมาเรียนในช่วงชั้นที่ ๒ มีพื้นฐานวิชาหลักไม่ดีซึ่งเป็นงานหนักมากของครูที่จะพัฒนาให้ได้มาตรฐานระดับประเทศทั้งที่ได้พยายามแล้ว

นักเรียนในโรงเรียนมาจากครอบครัวที่มีความแตกต่างกันมาก นักเรียนประมาณ ร้อยละ ๑๕-๒๐ ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแล ปล่อยให้อยู่กับญาติ โดยส่งเสียค่าเลี้ยงดูอย่างเดียว บางคนอยู่กับ พ่อ แม่ แต่ไม่สนใจติดตามเรื่องการเรียนของลูก โรงเรียนเชิญประชุมก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ นักเรียนกลุ่มนี้เป็นภาระหนักของครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ ทำให้ไม่มีเวลาพัฒนาสื่อการสอนและการคิดแบบฝึกหัดที่ดีๆ ตลอดจนการตรวจงานจะขาดความละเอียด ส่วนนักเรียนที่ครอบครัวอบอุ่น พ่อ แม่ ดูแลอย่างดีจะมีความกระตือรือร้นในการเรียน เรียนได้ดี และรวดเร็วซึ่งโรงเรียนต้องดูแล ส่งเสริมตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล

จากวิกฤตดังกล่าวโรงเรียนจึงจัดทำแผนปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการศึกษา ตั้งแต่นโยบาย ปัจจุบัน ขั้นตอนกระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ ให้ได้มาตรฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยยึดปรัชญาฐานนิยม คือ การจัดให้ชุมชน และองค์กรต่างๆ

เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการเรียนการสอนเพื่อมุ่งพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความทันสมัย มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เทียบเคียงมาตรฐานของประเทศ ขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพราะการพัฒนาประเทศต้องยึดฐานทางสังคมที่เข้มแข็งของไทย เพื่อให้สามารถยืนหยัด อยู่อย่างพึ่งพาตนเองได้ในสังคมโลก โดยใช้ภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความสมดุลในทุกปัจจัย และได้กำหนดคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม คือ เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีปัญญา มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สามารถเรียนต่อในระดับสูงได้อย่างดี และดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

กระบวนการบริหารจัดการศึกษาตามแนว ปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม

๑. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรเอกชนและองค์กรภาครัฐ
๒. ปรับระบบการบริหารจัดการให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพในการจัดการและตรวจสอบให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน
๓. ประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียน วางแผนการดำเนินงาน ดังนี้
  - จัดทำแผนพัฒนา หรือ แผนกลยุทธ์ของโรงเรียน

- ปรับปรุงบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบของโรงเรียน
- จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ
- จัดระบบตรวจสอบ และประเมินตนเอง
- สำรวจความต้องการในการพัฒนาโดยเน้นชุมชน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน
- จัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
- นำวิทยากรชุมชน วิทยากรจากองค์กรเอกชน วิทยากรจากโรงเรียนพี่ คือ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย วิทยากรครูเก่าโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยที่เกษียณอายุราชการ วิทยากรพระอาจารย์จากวัดชัยชนะสงคราม มาช่วยสอนในเวลาปกติ และนอกเวลาเรียน

วิธีการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จตามแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน

๑. จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดครู โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ โดย

๑.๑ สัมครเป็นโรงเรียนเครือข่ายด้านวิชาการของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และได้รับอนุเคราะห์ครูผู้เชี่ยวชาญทั้งวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา มาช่วยสอนนักเรียนสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง และให้การนิเทศครูของโรงเรียนด้วย

๑.๒ เชิญครูเก่าโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยที่เกษียณอายุราชการ และผู้ปกครองศิษย์เก่าโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มาช่วยสอนวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งทั้ง ๒ ท่านมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สอนสูงมาก โดยช่วยสอนสัปดาห์ ๔-๕ วัน

๒. นำวิชาการเรียนคณิตศาสตร์ แบบคูมอน (KUMON) มาใช้สอนเสริมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๕๗ คน โดยความอนุเคราะห์

จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและบริษัทคูมอน (ประเทศไทย) จำกัด เป็น โครงการวิจัยนำร่องเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ด้านคณิตศาสตร์ โดยมีเจ้าหน้าที่จากบริษัทคูมอน ร่วมกับศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ และนักวิชาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพี่เลี้ยงช่วยเหลือ จากการดำเนินการในระยะเวลา ๓ เดือน ที่ผ่านมานักเรียนมีพัฒนาการ และทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ดีขึ้นมาก เพราะหลักการเรียนของคูมอน คือ เรียนตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคน มีการวางแผนความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคนอย่างเป็นขั้นตอน เนื้อหา มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน วัดผลที่ความสามารถจริง ทั้งการใช้เวลาและความถูกต้อง ฯลฯ

จากการบริหารจัดการที่เป็นระบบของโรงเรียนบนหลักการ การมีส่วนร่วมระหว่างคณะครูของโรงเรียน เจ้าหน้าที่ของบริษัทคูมอน และผู้ปกครอง ทำให้โรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัทคูมอน (ประเทศไทย) จำกัด เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๕๐ อีก ๑ รุ่น เป็นเวลา ๓ ปีการศึกษา โดยไม่คิดค่าตอบแทน ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนมีความชื่นชมเป็นอย่างมาก

๓. นำครูชาวต่างประเทศเข้ามาสอนวิชาภาษาอังกฤษ ในระดับชั้นอนุบาล ถึง ประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยความอนุเคราะห์จาก บริษัท อีแอล ที คอมมิวนิเคชั่น และสถาบันภาษาอิงลิชพลัส จัดครูชาวต่างประเทศมาช่วยสอนจำนวน ๔ คน โดยเริ่มสอนในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๙ และตลอดปีการศึกษา ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นผลมาจากความเอาใจใส่อย่างดีของคณะครู และผู้บริหารโรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับการสอนภาษาอังกฤษ ควบคู่กับการสอนภาษาจีน ที่ได้รับอนุเคราะห์ครูจีน ๓ คน จากท่านประธานคณะกรรมการสถานศึกษา คุณเจริญชัย บุญบรรดารสุข ซึ่งจัดจ้างครูมาสอนให้ทุกปี นับว่าเป็นความร่วมมืออย่างดียิ่งจากชุมชน

ความสำเร็จของการดำเนินงานบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ และชุมชนจากภายนอก มีดังนี้

๑. นักเรียน : นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น
ทุกรายวิชา ได้เรียนอย่างเต็มตามหลักสูตร เต็มเวลา

มีความสนใจเรียนมากขึ้น เพราะครูที่มาช่วยสอนจากภายนอก มีสื่อ เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad (GSP) ทำให้มองเห็นภาพที่ซับซ้อนง่ายขึ้น เรียนสนุกขึ้น วิทยาศาสตร์และภาษาไทยก็เช่นกันมีการใช้สื่อ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เอกสารประกอบการสอนของครูพิเศษที่เชิญมาสอน มีคุณภาพ และน่าสนใจ โดยเฉพาะแบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน ซึ่งใช้หลักทฤษฎีสมัยใหม่ที่ได้ผลดียิ่ง ตัวอย่าง จากผลสัมฤทธิ์ในการสอบประเมินผลสัมฤทธิ์ระดับชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๔๙ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ เมื่อเปรียบเทียบกับปีการศึกษา ๒๕๔๘ ดีขึ้น ทุกรายวิชา ดังนี้

ปีการศึกษา	จำนวน	ภาษาไทย ๔๐ คะแนน		คณิตฯ ๔๐ คะแนน		วิทย์ ๔๐ คะแนน		อังกฤษ ๔๐ คะแนน	
	๔๐ (คน)	เฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	เฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	เฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	เฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
๒๕๔๘	๔๐	๒๑.๓๑	๖.๙๐	๑๘.๖๓	๘.๑๓	๑๘.๕๘	๖.๖๑	๑๖.๔๘	๕.๓๕
๒๕๔๙	๓๙	๒๒.๓๑	๕.๗๕	๑๙.๑๘	๔.๘๘	๒๒.๑๐	๕.๑๙	๒๐.๓๓	๖.๗๕

ผลงานที่เห็นเป็นรูปธรรมของการพัฒนา เช่น

๑) เด็กชายสหวรรค์ อมรลิขิตศิลป์ นักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สามารถสอบคัดเลือกรอบ ๑
สสวท. สาขาคณิตศาสตร์ได้ กำลังรอผลสอบรอบที่ ๒

๒) เด็กหญิงบุญณนุช สายทิม นักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ได้รับคัดเลือกจากสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ ให้ได้ทุน
การศึกษาของมูลนิธิผู้มีเมตตา (ประเทศไทย) :
Shinnyo-en (Thailand) foundation ศึกษาตั้งแต่
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จนสำเร็จการศึกษาระดับ
ปริญญาตรี

๓) เด็กหญิงทวีติยา ขวัญมงคล นักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ผลการเรียนดีเด่นและเป็น
นักกีฬาอิมนาสติก ทีมเยาวชนชาติไทย

๔) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖
สามารถสอบนักเรียนธรรมไท จำนวน ๓๔ คน สอบได้
นักเรียนธรรมตรี จำนวน ๖๒ คน

๒. ครู : ครูได้รับการพัฒนาโดยการนิเทศจากครูพิเศษที่มาช่วยสอน ทำให้เข้าใจเทคนิค วิธีการสอนใหม่ๆ ตลอดจนการเตรียมเอกสารประกอบการสอนที่มีความสมบูรณ์ได้มาตรฐานมากขึ้น ครูได้นำเทคนิควิธีการสอนคณิตศาสตร์แบบคุ่มอง ไปปรับใช้กับนักเรียนในระดับอื่นๆ ซึ่งได้ผลดีมาก และภาระการสอนของครูลดลง จากการแบ่งกลุ่มสอนให้เล็กลง โดยมีครูมาช่วย ๒ คน สามารถแยกนักเรียนกลุ่มเก่ง และกลุ่มอ่อน ออกมาสอนเพิ่มเติมเพื่อพัฒนานักเรียนให้เข้าใจมากขึ้น ครูจึงมีความพึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง

ความคิดเห็นส่วนหนึ่งของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนต่อการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน

เด็กหญิงเบญญาภา ตะเพียนทอง และ เด็กชายมาวิน ศิริวิสุทธิวงศ์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แสดงความคิดเห็นว่า รู้สึกดีใจที่ได้เรียนคณิตศาสตร์ แนวคุ่มอง เพราะเรียนแล้วทำให้เข้าใจมากขึ้น สามารถทำเลขและคิดเลขได้เร็วขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ยังรู้สึกชอบวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น คุณพ่อคุณแม่ชื่นชมโรงเรียนว่ามีพัฒนาการการสอนคณิตศาสตร์ดีขึ้น

นางสุวรรณณี กัลยาณเมธี นายวัชรินทร์ พลอยงาม และนางวรรณภา เหมะธูลิน ตัวแทน **ผู้ปกครองนักเรียน** ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า รู้สึกชอบที่ลูกได้เรียนคณิตศาสตร์แนวคุ่มอง เพราะทำให้ลูกสามารถคิดเลขได้เร็ว และทำการบ้านได้เรียบร้อย ลูกๆ เล่าให้ฟังว่าครูต่างชาติสอนสนุก มีเกมให้เล่นมากมาย ผู้ปกครองรู้สึกชื่นชมโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนแบบใหม่ๆ

นายเจริญชัย บุญบรรดารสุข ประธาน **คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัด**

ชัยชนะสงคราม แสดงความคิดเห็นว่า ขอขอบคุณผู้อำนวยการที่ส่งเสริมให้มีพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์แบบคุ่มอง การส่งเสริมการสอนภาษาจีนแบบเข้มข้น การนำครูต่างชาติมาสอน รวมถึงครูพิเศษจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ซึ่งจัดการเรียนการสอนได้ดี

ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนวัด

ชัยชนะสงคราม

วิสัยทัศน์การใช้วิกฤตเป็นโอกาสของโรงเรียนวัดชัยชนะสงครามประสบผลสำเร็จได้ เพราะกระบวนการมีส่วนร่วม (participation) ความร่วมแรง ร่วมใจ (collaboration) และภาวะผู้นำของฝ่ายบริหาร (leadership) จึงได้รับการสนับสนุนจากองค์กร สถาบัน บุคคลคุณภาพจากแหล่งเรียนรู้ภายนอก ส่งผลให้เด็กมีคุณภาพดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน เป็นความภาคภูมิใจของคณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม ที่จะนำนักเรียนให้ก้าวไปสู่คุณภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

Math League Math League

เทคนิคการสอนแบบ Math League

พัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างไร

วิสุทธ์ คงกลปี*

ในสังคมปัจจุบัน วิชาคณิตศาสตร์ มีบทบาทสำคัญต่อยุคที่เทคโนโลยีและวิทยาการในด้านต่างๆ กำลังเจริญก้าวหน้า และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะคณิตศาสตร์ เป็นเครื่องมือนำไปสู่การคิดค้น และสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยทุกประเภท นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังช่วยพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้สามารถคิดอย่างมีระบบ มีเหตุผล และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าในขณะนี้ ประเทศไทย กำลังประสบปัญหา เด็กนักเรียนเบื่อหน่ายไม่ชอบเรียน วิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิชาคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะในระดับชั้นมัธยมศึกษา อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

ผู้เขียนจึงคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหานี้ และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ที่รับผิดชอบ โดยเริ่มจากการสำรวจและศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาดังกล่าว เพื่อหาแนวทางแก้ไข และพัฒนาการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่อไป ซึ่งจากการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม และจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่รับผิดชอบ พบว่าสาเหตุที่ทำให้นักเรียนของโรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน เบื่อหน่าย ไม่สนใจเรียน มาจากสาเหตุ ๓ ด้าน ได้แก่

* โรงเรียนควนเนียงวิทยา อ.ควนเนียง จ.สงขลา

๑) ด้านครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า โดยส่วนใหญ่ครูที่สอนวิชาคณิตศาสตร์มักใช้การสอนแบบบรรยาย กิจกรรมไม่หลากหลาย นอกจากนี้ มักให้แบบฝึกหัดแก่นักเรียนครั้งละมากๆ โดยคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์ ถ้าได้ฝึกมากๆ ก็จะทำให้เก่งได้ โดยไม่ได้คิดเลยว่านักเรียนจะเข้าใจในการเรียนหรือไม่ จะทำแบบฝึกหัดได้หรือไม่ หรือการบ้านวิชาอื่นๆ จะมากนักน้อยแค่ไหน

๒) ด้านเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ และ กระบวนการวัด/ประเมินผล จะพบว่าโดยธรรมชาติวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีเนื้อหาค่อนข้างมาก และเป็นนามธรรม จะเห็นได้ชัดในช่วงชั้นที่ ๔ (ม.๔-ม.๖) ต้องใช้จินตนาการ และความตั้งใจในการเรียนมากเป็นพิเศษ นอกจากนี้วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่บังคับโดยเนื้อหา ซึ่งถ้าเริ่มต้นไม่เข้าใจ ยิ่งเรียนไปก็ยิ่งไม่เข้าใจมากขึ้น แล้วในส่วนของการประเมินผล เช่น การสอบ entrance ก็เน้นให้นักเรียนทำข้อสอบมากกว่าทักษะกระบวนการซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ นักเรียนหันไปพึ่งสถาบันกวดวิชา เพื่อหาสูตรลัดในการทำข้อสอบหรือเดาข้อสอบ โดยขาดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

๓) ด้านตัวนักเรียน ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น ต้องการความท้าทาย การแข่งขัน ชิงรางวัล ชอบทำงานร่วมกันกับเพื่อนเป็นกลุ่ม นอกจากนี้นักเรียนส่วนใหญ่ ต้องการให้มีเสียงดนตรีประกอบการเรียน เพื่อผ่อนคลายและทำกิจกรรมสนุกๆ เช่น การเล่นเกม มากกว่านั่งฟังเพียงอย่างเดียว

จากการวิเคราะห์ถึงความต้องการของนักเรียน ให้สอดคล้องกับสภาพของบริบทของปัญหาที่เป็นอยู่ จะเห็นว่า การเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจ ตั้งใจ การคิดวิเคราะห์ ด้วยตัวนักเรียนเอง ภายใต้กิจกรรมหรือเกมการแข่งขัน เป็นกลุ่มที่ทำหายความสามารถ และสนุกสนาน น่าจะทำให้นักเรียนมีความสนใจเรียนมากขึ้น ซึ่งก็จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ และเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ควรจะสูงกว่าที่ครูเป็นผู้ย่นความรู้ให้เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งทั้งหมดนี้ได้กลายเป็นที่มาของการคิดค้นและพัฒนาเทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับ

สภาพปัญหา และพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ข้าพเจ้าตั้งชื่อว่า **“เทคนิคการสอนแบบ Math League”** ควบคู่กับการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อดูผลที่ได้จากการใช้วิธีการดังกล่าว ว่าจะแก้ปัญหาและพัฒนา นักเรียนได้ดีขึ้นจริงหรือไม่

รูปแบบการใช้เทคนิค Math League ประกอบการเรียนการสอนนั้น เป็นเทคนิคที่สอดแทรกอยู่ใน ส่วนของกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ นั้นหมายความว่า จะไม่กระทบต่อแผนการจัดการเรียนรู้โดยรวมซึ่งครูผู้สอนสามารถใช้สื่อการสอนและสอนเนื้อหาสาระได้ตามที่คาดหวังในหลักสูตรของโรงเรียน ซึ่งเทคนิค Math League นั้น ชื่อ Math หมายถึงคณิตศาสตร์ ส่วนคำว่า League ก็คือ League การแข่งขันที่มีการจัดอันดับตารางคล้ายๆ การแข่งขัน League ทางฟุตบอล ที่พบเห็นอยู่ทั่วไป เช่น พรีเมียร์ League ของประเทศอังกฤษ บุนเดสลีกา ของประเทศเยอรมัน Thailand League ของประเทศไทย เป็นต้น เพียงแต่ Math League เป็น League แข่งขันทางการศึกษาเท่านั้นเอง ซึ่งในการจัดทีมก็จะประกอบด้วยนักเรียน ทีมละ ๔ - ๖ คน โดยใช้แบบสอบก่อนเรียนในการจัดทีมตามอัตราส่วนของนักเรียนกลุ่มเก่ง ๑ ส่วน : กลุ่มปานกลาง ๒ ส่วน : กลุ่มอ่อน ๑ ส่วน และให้แต่ละทีมเลือกกัปตันทีม ๑ คน พร้อมทั้งหาโค้ชประจำทีม ซึ่งจะเป็นครูในรายวิชาที่เรียนหรือครูท่านใดก็ได้ในโรงเรียน ที่ทางทีมของนักเรียนเห็นว่าจะให้คำปรึกษาได้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ถ้ามีงานหรือกิจกรรมใดนอกเหนือจากการแข่งขันที่ทำเป็นกลุ่มก็จะให้นักเรียนทำงานตามทีมที่จัดไว้เพื่อให้ฝึกให้นักเรียนช่วยเหลือในการทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งจะมีกัปตันทีมเป็นผู้กำกับ และวางแผนในการดำเนินงานต่างๆ ในทีม โดยในช่วงแรกของการเล่น ครูจะแจ้งให้แต่ละทีมทราบถึงรางวัล (สิ่งกระตุ้น) หรือสิ่งที่นักเรียนจะได้รับหลังจากการแข่งขัน Math League จบในแต่ละภาคเรียน เพราะอย่างที่ทั่วไปทราบกันเป็นอย่างดีว่า ถ้าให้นักเรียนแข่งขันแล้วประเมินในรายชั่วโมงเท่านั้นก็จะทำให้นักเรียนไม่สนใจกระตุ้นการเรียนรู้ได้ไม่มาก แต่สิ่งที่นักเรียนจะได้รับ

หลังจากสิ้นภาคเรียนจะนำคะแนนที่เป็นบวกของแต่ละทีมมาคิดเป็น ๔๐% ของคะแนนจริง แต่ไม่เกิน ๒๐ คะแนน เพื่อนำไปคิดเป็นเกรดของนักเรียนแต่ละคนในทีม ซึ่งจะไม่มีการหารหรือลดทอนคะแนนแต่อย่างใด เช่น ทีม ก. ทำคะแนนในตารางได้ ๓๕ คะแนน นำ ๔๐% คือ ๑๔ คะแนน ไปใส่ให้นักเรียนแต่ละคนในทีม ก. เพื่อไปรวมกับคะแนนในส่วนอื่นๆ แล้วคิดออกมาเป็นเกรด นั่นคือจากคะแนน ๑๐๐ คะแนน นักเรียนในทีม ก. มี ๑๔ คะแนน เหลืออีก ๘๖ คะแนน ก็เกิดจากการเรียนปกติ ซึ่งจะกระตุ้นให้นักเรียนตั้งใจเรียนและร่วมกิจกรรมได้ดีขึ้น เพื่อจะได้เกรดที่สูงขึ้นในรายวิชาคณิตศาสตร์ ส่วนทีมที่มีคะแนนติดลบ ก็จะคิดเป็น ๐ คะแนน หมาดทุกคนในทีม ซึ่งไม่มีผลต่อการคิดเกรดในรายวิชาคณิตศาสตร์ ทุกคนยังมีคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนนจากการเรียนปกติ ตรงนี้เองที่จะทำให้ให้นักเรียนทั้งเก่งและอ่อน กล้าที่จะแสดงออก ร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตัวนักเรียนได้โดยไม่ต้องกังวลใจอะไรทั้งสิ้น

สำหรับการใช้เทคนิค Math League นั้น เมื่อถึงขั้นฝึกทำโจทย์ หรือแบบฝึกหัดทางคณิตศาสตร์ จะให้นักเรียนแต่ละทีม ทบทวนสาระ ที่ได้เรียนรู้มาในต้นชั่วโมง เพื่อเตรียมตัวแข่งขันประมาณ ๕ นาที หลังจากนั้น ให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลม โดยกำหนดว่า นักเรียนในทีมเดียวกันห้ามนั่งติดกัน และเมื่อเพลงดังขึ้นให้ส่งปากกาเคมี ๒ ด้าม ไปรอบๆ วง ถ้าเสียงนกหวีดดัง เพลงหยุด แล้วปากกาเคมีอยู่ที่ใครคนนั้น เป็นคนที่หยิบโจทย์ที่ครูเตรียมไว้เพื่อจะทำโจทย์ดังกล่าว

ซึ่งต้องฟังคำสั่งจากคนที่หยิบแผ่นคำสั่งในแต่ละครั้ง ก่อนปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น คำสั่งให้คนที่อยู่ด้านซ้ายของคนที่ยื่นโจทย์ออกมาทำโจทย์ข้อนี้ เป็นต้น ในบางครั้งอาจจะมีการส่งปากกาเคมีถึง ๓ ด้าม โดยกำหนดว่าด้ามที่ ๑ เป็นโจทย์ ด้ามที่ ๒ เป็นคำสั่ง และด้ามที่ ๓ เป็นคำขอร้อง (เป็นสิ่งที่ครูใส่เข้าไปเพื่อความสนุกสนาน สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้) หลังจากทำโจทย์ซึ่งเป็นโจทย์แบบอัตนัย เพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์เสร็จ ถ้าทำโจทย์ได้ถูกต้องชัดเจน จะได้ +๑ คะแนน ถ้าทำโจทย์ผิดหรืออธิบายวิธีการ หรือการได้คำตอบมาไม่ชัดเจน จะได้ -๑ คะแนน ซึ่งจะได้คะแนนเท่ากันทุกคนในทีม นอกจากนี้ในโจทย์บางข้อ นักเรียนกับกรรมการ (ครูผู้สอน) สามารถต่อรองคะแนนกันได้ตามความเหมาะสมของโจทย์ เช่น ข้อนี้ นักเรียนมองว่ายาก ถ้าทำถูกขอคะแนน +๒ คะแนน แต่ถ้าทำผิดก็จะได้ -๒ คะแนนเช่นกัน ในระหว่างดำเนินการแข่งขัน Math League ถ้ามีการทำผิดกฎ เช่น ส่งปากกาเคมีช้า ถ่วงเวลา เพราะว่าเป็นนักเรียนที่เก่งอยากจะทำโจทย์เอง ช่วยบอกคำตอบแก่เพื่อนที่ออกมาทำโจทย์ คอยเสียงดัง หรือรบกวนผู้อื่น กรรมการสามารถให้ใบเหลือง ใบแดงได้ โดยกำหนดไว้ว่า ถ้าเป็นใบเหลือง จะถูกตัดคะแนนทีมละ -๑ คะแนน ถ้าเป็นใบแดง จะถูกตัดคะแนนทีมละ -๒ คะแนน นอกจากนี้หากทีมใด ได้รับใบเหลือง ๒ ครั้งในการแข่งขันที่ติดต่อกันหรือได้รับใบแดง จะส่งผลให้การแข่งขันในครั้งต่อไปทีมดังกล่าวจะถูกตัดสิทธิ์การแข่งขัน (ถูกแบน) ๑ ครั้ง

หลังจากแข่งขันเสร็จแต่ละครั้ง (แต่ละ

ชั่วโมง) ให้กรรมการสรุปคะแนนลงตารางคะแนน Math League รวม เพื่อจัดเรียงอันดับทีมแล้วแจ้งให้นักเรียนทราบต่อไป และในรายวิชาเดียวกันของแต่ละห้องเรียนก็สามารถจัดลำดับโดยกำหนดให้ ๒ อันดับสุดท้ายของตารางคะแนนตกชั้น ไปแข่งขัน Math League ในชั้นที่ต่ำกว่าตามลำดับคะแนนที่ได้ พร้อมทั้งนำ ๒ อันดับสูงสุด ของชั้นที่มีคะแนนต่ำกว่า ขึ้นมาแข่งขัน Math League แทน นอกจากนี้ ในช่วงกลางของเนื้อหาหรือจบหน่วยการเรียนรู้ ๑ หน่วย อาจจะให้แต่ละทีมจับสลากเพื่อประกบคู่ในการแข่งขัน FA Cup โดยใช้เวลาวางหรือช่วงพักกลางวัน ในการแข่งขันแบบเหย้า-เยือน เพื่อให้แต่ละทีมได้ช่วยกันเตรียมความพร้อม และทบทวนความรู้ก่อนการแข่งขันทุกครั้ง ซึ่งแต่ละทีมสามารถนัดให้โค้ชช่วยในการเตรียมความพร้อมของทีมได้

หลังจากทดลองใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวพบสิ่งที่น่าสนใจ และจะเป็นสิ่งนำไปสู่การแก้ปัญหา และพัฒนานักเรียนได้อย่างแท้จริง โดยมีผลการวิจัยเป็นเครื่องยืนยัน ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า เทคนิค Math League ช่วยทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้นตามศักยภาพของนักเรียน ยิ่งไปกว่านั้น วิธีการนี้ นอกจากจะพัฒนานักเรียนในด้านความรู้ความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แล้ว ยังพัฒนาด้านคุณลักษณะต่างๆ เช่น ความรับผิดชอบ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละ การทำงานเป็นทีม การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น

อนึ่ง เทคนิคการจัดการเรียนแบบ Math League สามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกวิชาเพราะเป็นรูปแบบของกิจกรรมที่จัดได้ง่าย อุปกรณ์ไม่มาก สถานที่อาจจะเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้ น่าสนใจ และตรงกับสภาพของนักเรียน สามารถที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในหลายๆ ด้าน หลายๆ วิชา ไปพร้อมกันโดยเฉพาะวิชาสามัญ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยรวมให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ก็คงจะทำได้ไม่ยาก อาจจะเริ่มด้วยการประชุมครูในรายวิชาที่สนใจเข้าร่วม ในระดับชั้นเดียวกัน เพื่อชี้แจงเกณฑ์กติกาการแข่งขัน และการให้คะแนนโดยใช้ตารางคะแนนเดียวกัน ภายใต้ชื่อ “League วิชาการระดับชั้น...” ซึ่งในการจัดทีมของนักเรียนแต่ละห้อง แทนที่จะใช้แบบทดสอบก่อนเรียน ก็ให้ดูจากเกรดเฉลี่ยในภาคเรียนที่ผ่านมาของนักเรียนแต่ละคน เพราะมีหลายวิชา นักเรียนมีความสามารถแต่ละวิชาแตกต่างกัน ก็น่าจะเป็นแนวทางที่จะปฏิบัติได้ไม่ยาก แต่ผลที่ได้รับมีคุณค่ามากสำหรับนักเรียน และการศึกษาในยุคปัจจุบัน

ท้ายสุด หวังว่า เทคนิค Math League จะเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย ในยุคที่นักเรียนมีความสนใจในการเรียนต่ำลง ช่องว่างทางการศึกษามากขึ้น นักเรียนที่เก่งก็จะเก่งมาก ส่วนนักเรียนที่อ่อนมากและมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับผู้เรียนมากที่สุด และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ที่ต้องการให้นักเรียนในชั้นมัธยมปลาย มีความเป็นเลิศในทางวิชาการ

บทสะท้อนหลักสูตร

"เรารักบ้านเกิด: We love my hometown"

แนวคิดเชิงปฏิบัติสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ยุรธนา ปฐมวรชาติ *

คุณภาพ หลักสูตรคือสิ่งสะท้อนถึงคุณภาพการจัดการศึกษา หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาของชาติ รวมถึงเป็นแนวทางการปฏิบัติของแต่ละสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพองค์รวมของโรงเรียนให้บรรลุมาตรฐานการศึกษาภารกิจของการดำเนินงานปฏิรูปหลักสูตรสถานศึกษามีความตื่นตัวและหลากหลายมากยิ่งขึ้นหลังจากที่มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เป็นต้นมา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและ

ท้องถิ่น ตามความในบทบัญญัติ มาตราที่ ๒๗ วรรค ๒ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่กำหนดไว้ดังนี้

“...สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ...”

(กรมวิชาการ ๒๕๔๕ :๑๖)

* ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองมะม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๒

จากแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาข้างต้น กล่าวได้ว่า สถานศึกษาทุกแห่งมีหน้าที่สำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตรทั้งระบบ ตั้งแต่การออกแบบหลักสูตร การจัดทำสาระหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ให้บังเกิดประสิทธิผลตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดไว้ รวมถึงการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาของผู้เรียน และสภาพความต้องการของท้องถิ่น

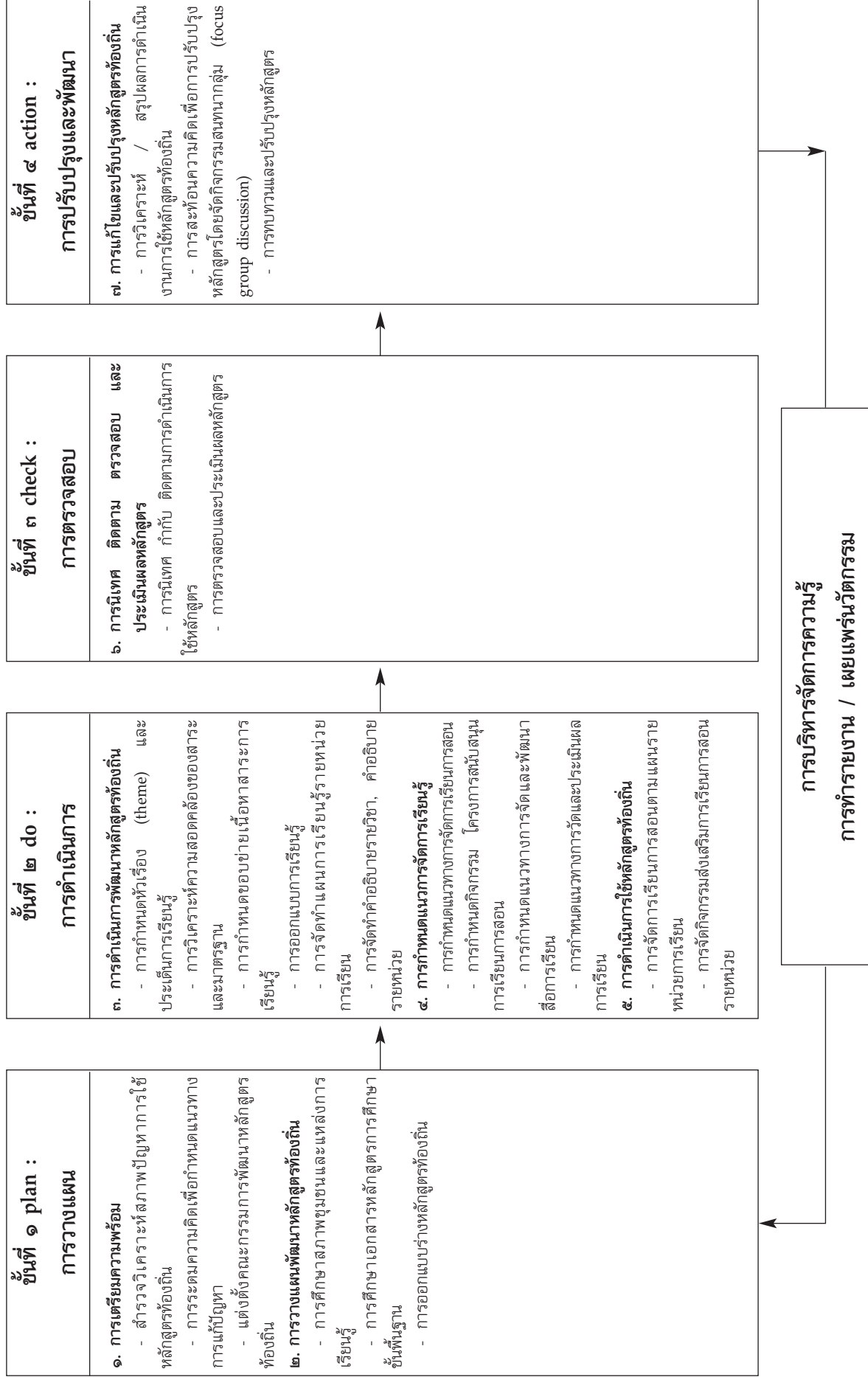
โรงเรียนบ้านหนองมะม่วง ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องโดยสานต่อจากฐานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๓ สู่แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ที่ผสมผสานระหว่างสาระการเรียนรู้แกนกลางและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของโรงเรียน ซึ่งได้มีการพัฒนาตามลำดับต่อมาได้พัฒนาหลักสูตรโดยมุ่งเน้นการสานต่อฐานความคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้บังเกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมเชื่อมโยงประสบการณ์การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในระยะเริ่มต้นสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบอิงมาตรฐาน โดยมุ่งทบทวนและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ และใช้การบูรณาการสาระการเรียนรู้ทั้งจากภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมถึงสร้างความชัดเจนและความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ action research พัฒนานวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยวงจรเดมมิง (Deming cycle : PDCA ผลการดำเนินงานพัฒนานวัตกรรมครั้งนี้ได้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนทั้งระบบในมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการจัด

การศึกษาและด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างมิติใหม่แห่งการเรียนรู้ร่วมกันทั้งบุคลากรในโรงเรียน ผู้เรียน และชุมชน

จากการศึกษาบริบทโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติในท้องถิ่น การประกอบอาชีพทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การจักสาน และภูมิปัญญาด้านศิลปการตีกลองยาว การสืบสานประเพณีท้องถิ่น พืชสมุนไพร รวมถึงภูมิปัญญาพระสงฆ์ และคติ ความเชื่อของชุมชนต่างๆ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในด้านข้อจำกัดโรงเรียนประสบปัญหาการขาดแคลนครูไม่ครบชั้น ครูย้ายกลับภูมิลำเนาบ้านเกิดทุกปี รวมถึงครูต้องรับภาระงานการเรียนการสอนหลายชั้นเรียนและงานพิเศษต่างๆ ของโรงเรียน ทำให้การวางแผนการสอนไม่ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในด้านผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนไม่ค่อยมีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา ส่วนหนึ่งต้องออกไปหางานทำในโรงเรียนต่างจังหวัดและไม่ค่อยได้กลับมาเยี่ยมบ้านเกิด นอกจากนี้นักเรียนที่จบการศึกษาบางส่วนเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วมักจะออกมาช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรมในท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร เรื่อง เรารักท้องถิ่น

บทสะท้อนที่เกิดจากการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น เรื่อง เรารักบ้านเกิด

ในการดำเนินงานตามกรอบแนวคิดข้างต้น หัวใจสำคัญที่ช่วยให้เกิดฐานความคิดที่โรงเรียนประสบความสำเร็จ อยู่ที่ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย ๖ ขั้นตอนหลัก ที่มุ่งเน้นการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นแบบอิงมาตรฐาน ประกอบด้วย

ขั้นที่ ๑ การกำหนดหัวเรื่อง (theme) และ ประเด็นการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- การกำหนดหัวเรื่อง / หน่วยการเรียนรู้
- การวิเคราะห์สาระแกนกลางที่

เชื่อมโยงสู่ข้อมูลพื้นฐานและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

- การกำหนดประเด็นการเรียนรู้

ขั้นที่ ๒ การวิเคราะห์ความสอดคล้องของ สาระและมาตรฐาน ประกอบด้วย

- การวิเคราะห์ความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้ภายในกลุ่มสาระ (แกนกลาง)
- การวิเคราะห์ความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มสาระ

ขั้นที่ ๓ การกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- การนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้มากำหนดเป็นขอบข่ายเนื้อหาสาระการเรียนรู้

ขั้นที่ ๔ การออกแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- การจัดทำกำหนดเวลาเรียน

- การกำหนดประเด็นการเรียนรู้หลักและประเด็นการเรียนรู้ที่สอดแทรก

- การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนที่ใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู ได้แก่ วิธีสอน / กิจกรรม, สื่อ / แหล่งเรียนรู้, การวัดผล ประเมินผล

ขั้นที่ ๕ การจัดทำแผนการเรียนรู้รายหน่วย การเรียน ประกอบด้วย

- ผังมโนทัศน์มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น (interval benchmarks)

- ผังมโนทัศน์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (learning outcome)

- ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้ (strands)

- สาระสำคัญ
- สาระการเรียนรู้
- จุดประสงค์การเรียนรู้
- กิจกรรมการเรียนรู้
- สื่อ แหล่งเรียนรู้
- การวัดและประเมินผล

ขั้นที่ ๖ การจัดทำคำอธิบายรายวิชา, คำอธิบายรายหน่วย

- การเขียนความเรียงเพื่อทำคำอธิบาย โดยนำขอบข่ายสาระการเรียนรู้ที่ปรากฏในหน่วยการเรียนรู้ และมาตรฐานที่ต้องการให้นักเรียนบรรลุผล มาเขียนเป็นคำอธิบายเพื่อจัดทำหลักสูตร

หลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ จึงเป็นการหล่อหลอมสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่ครูได้มีประสบการณ์การจัดการเรียนรู้มาบ้างแล้ว มาตรวจสอบและปรับเข้าสู่มาตรฐานหลักสูตรช่วงชั้นที่ส่วนกลางกำหนดมาให้เป็นแนวทางการบูรณาการเพื่อออกแบบและวางแผนการเรียนรู้ ใน ๘ หน่วย

สาระหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เรารักบ้านเกิด

หน่วยที่ ๑ ประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน

หน่วยที่ ๒ วิถีพุทธ...วิถีธรรม

หน่วยที่ ๓ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ
ประเพณีท้องถิ่น

หน่วยที่ ๔ เกษตรพอเพียง

หน่วยที่ ๕ คติ ความคิด ความเชื่อในชุมชน

หน่วยที่ ๖ งานสานสร้างสรรค์

หน่วยที่ ๗ สมุนไพรในท้องถิ่น

หน่วยที่ ๘ วัชรภัฏ...พิทักษ์สิ่งแวดล้อม

แนวการจัดการเรียนรู้

คณะกรรมการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน ได้ร่วมกันกำหนดแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบรวมชั้นเรียน (ช่วงชั้น) และการสอนแบบ group based learning โดยจำแนกนักเรียนเป็นกลุ่มละ ๔-๕ คน เพื่อศึกษาเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการนำแนวคิดการสอนแบบ ๕Ps ที่โรงเรียนได้สังเคราะห์และพัฒนาขึ้นเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง (ยุทธนา ปฐมวราชาติ ๒๕๔๘ : ๑๑) การดำเนินการจัดการเรียนการสอนมีขั้นตอนที่สำคัญประกอบด้วย

P๑ : pre-learning (ขั้นก่อนการเรียนรู้) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นจากการแจ้งจุดประสงค์และขอบข่ายการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ มีการสอบถามความต้องการ ความสนใจเพิ่มเติมของนักเรียนเพื่อนำไปปรับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนโดยใช้เทคนิคคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยใคร่รู้ หรือคำถามที่นำไปเข้าสู่บทเรียน รวมถึงการทดสอบก่อนเรียน

P๒ : presentation (ขั้นนำเสนอบทเรียน) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นด้วยการที่ครูนำเสนอบทเรียนใหม่ โดยให้นักเรียนศึกษาข้อมูล / ความรู้ / ใบงาน ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ในรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเป็นกลุ่มย่อยๆ จากนั้นให้นักเรียนสรุปความรู้ และนำเสนอแนวคิด เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และบันทึก

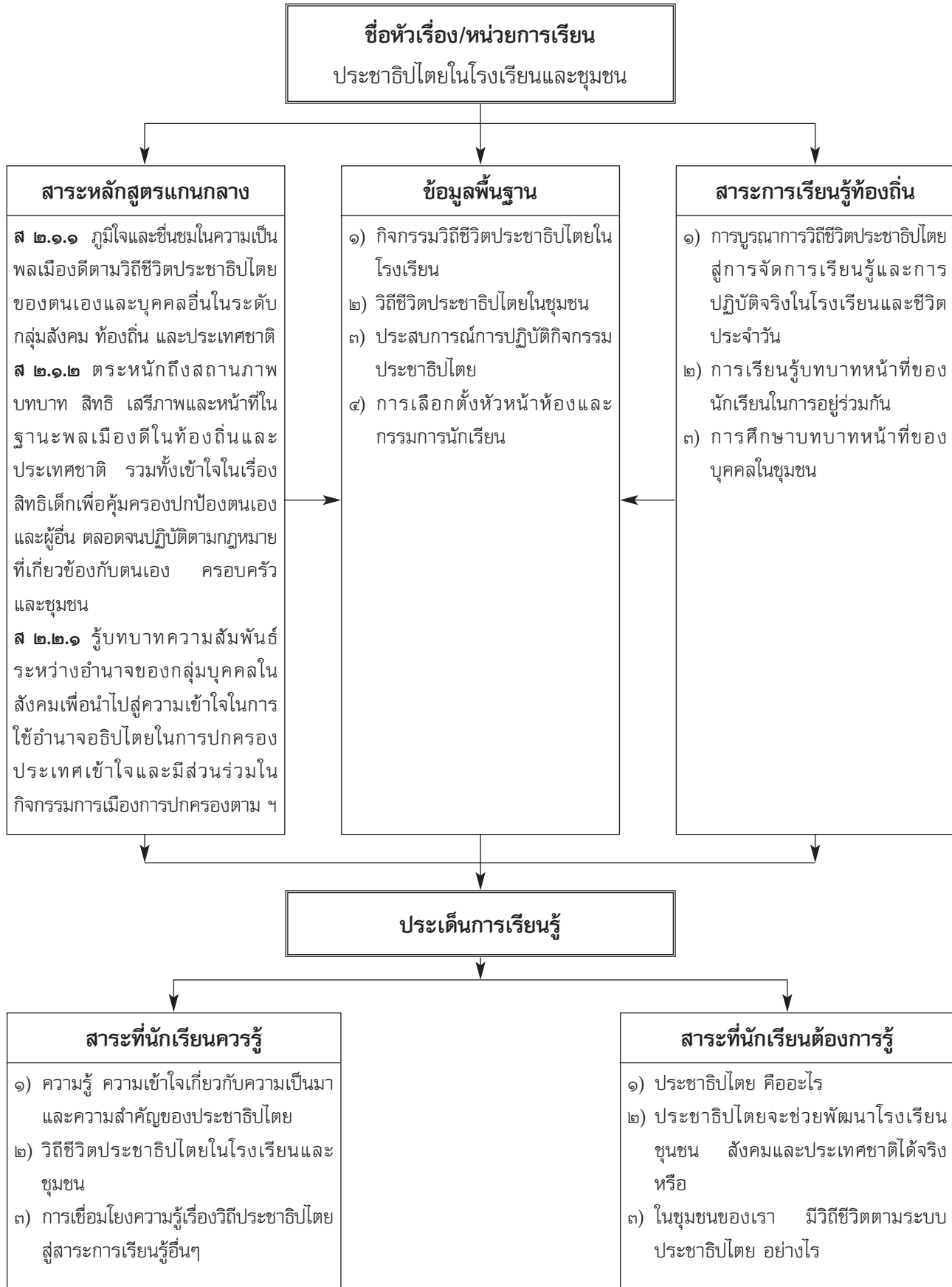
ข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนเพื่อเป็นฐานความคิดสู่การศึกษาค้นคว้าต่อไป

P๓ : participation (ขั้นเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม) โดยครูเชื่อมโยงและขยายการเรียนรู้สู่สากลและท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้ในรูปแบบของใบงาน ใบกิจกรรม จากนั้นครูจะซักถามความรู้นักเรียนได้รับและให้นักเรียนร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ รวมถึงครูจะเชื่อมโยงและขยายการเรียนรู้สู่สากลและท้องถิ่นโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ต่อไป โดยให้นักเรียนร่วมกันศึกษาเรื่องที่เรียนในสภาพจริงจากแหล่งเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมสำรวจชุมชน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ได้รับจากประสบการณ์การเรียนรู้

P๔ : practice (ขั้นการเรียนรู้โดยฝึกปฏิบัติ / สร้างสรรค์ผลงาน) เป็นขั้นที่มุ่งให้นักเรียนขยายประสบการณ์การเรียนรู้สู่สาระการเรียนรู้อื่นๆ ฝึกปฏิบัติและสร้างสรรค์ผลงาน / นำความรู้ไปใช้ในวิถีชีวิตจริง ด้วยกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ เช่น (การสร้างงานศิลปะ / การเขียนสร้างสรรค์ / ฝึกการดำเนินงานตามขั้นตอน / ฝึกทักษะภาษาอังกฤษ ค้นคว้าเพิ่มเติม ฯลฯ)

P๕ : performance assessment (ขั้นประเมินผลการเรียนรู้) เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนสรุปผลการเรียนรู้ประจำหน่วย โดยนำเสนอเป็นแผนผังความคิด และให้นักเรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ที่ได้รับ / หรือการสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ โดยเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ถ่ายทอดสู่ผลงานด้านศิลปะ ผลงานด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ หรือผลงานเชิงสร้างสรรค์ อื่นๆ เช่น สมุดภาพ หนังสือเล่มเล็ก การทำโครงงาน mini project เป็นต้น โดยครูจะใช้การประเมินผลจากการตรวจผลงาน / สังเกตการณ์ปฏิบัติของนักเรียน / สัมภาษณ์ความคิดเห็น ฯลฯ รวมถึงการทดสอบหลังเรียน (posttest)

ตัวอย่างขอบข่ายหลักสูตรเรารักบ้านเกิด
หน่วยที่ ๑ ประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน

นอกจากนี้ ในการบริหารจัดการหลักสูตรยังได้มีการผสมผสานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมเสริมหลักสูตร) ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในวิถีชีวิตประจำสัปดาห์ เช่น กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมเรียนรู้นอกห้องเรียน กิจกรรมวิถีพุทธ กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

โรงเรียนจัดการเรียนการสอนทุกวันศุกร์ เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๕.๓๐ น. ผลที่ได้รับ นอกจากนักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่นแล้ว ยังช่วยส่งเสริมให้ครูได้ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน จากเดิมสอนแต่ในห้องเรียนมาสอนนอกห้องเรียนมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยสร้างเสริมโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น การดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรมีความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

บทสะท้อนจากการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ จึงมีคุณค่าต่อการสานฐานปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ให้มีความเป็นรูปธรรมสูงขึ้น นักเรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รักและภาคภูมิใจท้องถิ่น บ้านเกิด ส่งผลให้โรงเรียนมีผลการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสองเมื่อวันที่ ๑๙-๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๙ มีระดับคุณภาพในมาตรฐานที่ ๑๓ สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับดีมากได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพจาก สมศ. รวมถึงได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนแกนนำโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๒ และได้รับรางวัลผลงานหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม ระดับเหรียญเงิน ของคุรุสภา ประจำปี ๒๕๕๙

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. เอกสารประกอบ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔.
 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๕.
 รุจิรี ภูสาระ. การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บั๊ค พอยท์, ๒๕๕๕.
 โรงเรียนบ้านหนองมะม่วง. รายงานการติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนบ้านหนองมะม่วง
 ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕. เอกสารลำดับที่ ๔/๒๕๕๖.
 โรงเรียนบ้านหนองมะม่วง. รายงานการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖.
 เอกสารลำดับที่ ๕/๒๕๕๗.
 ยุทธนา ปฐมวรชาติ. รายงานการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เราชักบ้านเกิด เอกสารโรงเรียน
 บ้านหนองมะม่วง ลำดับที่ ๓/๒๕๕๘.
 Glatthorn et.al. Performance Assessment and Standards - Based Curricular. Eye on Education,
 NY. ๑๙๙๘.

หนังสือดีเด่นประจำปี

๒๕๕๐

หนังสือดีเด่นประจำปี ๒๕๕๐

นวกกรณ์ ชังบุคคา*

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อมุ่งส่งเสริมการผลิตหนังสือภาษาไทย ซึ่งประพันธ์และวาดภาพประกอบโดยคนไทย พิมพ์โฆษณาในประเทศไทย ให้มีคุณภาพดี มีสารประโยชน์ และมีปริมาณทวีขึ้นเพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน รวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้ผู้อ่านรู้จักเลือกหาหนังสือที่มีคุณค่า มีสารประโยชน์และมีความเหมาะสมมาอ่าน เพื่อช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

การประกวดหนังสือดีเด่นจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ นับถึงปัจจุบันมีการประกวดมาแล้ว ๓๕ ครั้ง ในปีนี้หนังสือที่ส่งเข้าประกวดเป็นหนังสือที่ตีพิมพ์โฆษณาเป็นเล่มบริบูรณ์เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๔๙ ปรากฏว่ามีสำนักพิมพ์ หน่วยงาน และผู้สนใจร่วมส่งหนังสือเข้าประกวด รวมจำนวน ๑๐๓ ราย ส่งหนังสือเข้าประกวดรวมจำนวนทั้งสิ้น ๔๕๒ เรื่อง แบ่งหนังสือออกเป็น ๙ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหนังสือสารคดี จำนวน ๗๑ เรื่อง กลุ่มหนังสือนวนิยาย จำนวน ๒๕ เรื่อง

* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มหนังสือกวีนิพนธ์ จำนวน ๑๒ เรื่อง กลุ่มหนังสือรวมเรื่องสั้น จำนวน ๑๘ เรื่อง กลุ่มหนังสือสำหรับเด็กเล็ก อายุ ๓ - ๕ ปี จำนวน ๘๕ เรื่อง กลุ่มหนังสือสำหรับเด็ก อายุ ๖ - ๑๑ ปี จำนวน ๖๑ เรื่อง (บันเทิงคดี จำนวน ๔๗ เรื่อง และสารคดี จำนวน ๑๔ เรื่อง) กลุ่มหนังสือสำหรับเด็กวัยรุ่น อายุ ๑๒ - ๑๘ ปี จำนวน ๒๘ เรื่อง (บันเทิงคดี จำนวน ๑๙ เรื่อง สารคดี จำนวน ๘ เรื่อง และบทร้อยกรอง จำนวน ๑ เรื่อง) หนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพ จำนวน ๖๒ เรื่อง หนังสือสวยงาม จำนวน ๙๐ เรื่อง (สวยงามทั่วไป จำนวน ๑๖ เรื่อง และสวยงามสำหรับเด็ก จำนวน ๗๔ เรื่อง) ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าหนังสือที่ส่งเข้าประกวดเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วมากที่สุดคือ หนังสือสำหรับเด็กเล็ก อายุ ๓-๕ ปี รองลงมาหนังสือสวยงามสำหรับเด็ก หนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพ และหนังสือสารคดีสำหรับเด็ก อายุ ๖-๑๑ ปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าตลาด คือ พ่อแม่ผู้ปกครองมีความสนใจที่จะหาหนังสือดีๆ มาให้ลูกหลานได้อ่าน จึงอาจบอกได้ว่าพ่อแม่ผู้ปกครองได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่ลูกหลานเพิ่มขึ้น

สำหรับหนังสือที่ได้รับรางวัลแต่ละประเภทจะแบ่งเป็น ๒ ระดับ ได้แก่ รางวัลดีเด่น จำนวน ๑๓ รางวัล และรางวัลชมเชย จำนวน ๓๙ รางวัล ผู้ได้รับรางวัลดีเด่นได้รับโล่รางวัล พร้อมเงินรางวัลจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ส่วนผู้ได้รับรางวัลชมเชยได้รับเกียรติบัตร ทั้งนี้ ผู้ได้รับรางวัลได้เข้ารับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันเปิดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๕ และงานสัปดาห์หนังสือนานาชาติ ครั้งที่ ๕

ในการพิจารณาตัดสินการประกวดหนังสือดีเด่นดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาตัดสินการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและ

ประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตหนังสือดีมีคุณภาพ จำนวน ๘๗ คน ร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์ สังเคราะห์ คุณลักษณะของหนังสือทุกเรื่องอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทั้งในด้านเนื้อหา ความถูกต้อง แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์ วรรณศิลป์ ความเหมาะสมกับวัย ความเพียรพยายามในการประพันธ์ รวมทั้งสารประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อ่าน จนได้หนังสือที่มีคุณภาพและสารประโยชน์สมควรได้รับรางวัลการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐

เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๐ ณ หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ และห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรุงเทพมหานคร ดร. พนม พงษ์ไพบูลย์ ประธานคณะกรรมการพิจารณาตัดสินการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ พร้อมด้วยผู้แทนคณะกรรมการได้ร่วมแถลงข่าวผลการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ผลปรากฏว่ามีหนังสือที่ได้รับรางวัลดีเด่น ๗ เรื่อง และรางวัลชมเชย ๒๖ เรื่อง

หนังสือที่ได้รับรางวัลดีเด่น ๗ เรื่อง ได้แก่ **พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย** (กลุ่มหนังสือสารคดี) **โคลงนิราศแม่เมาะ-นิราศแม่เมาะ** (กลุ่มหนังสือกวีนิพนธ์) **พญาอินทรี** (กลุ่มหนังสือนวนิยาย) **แนวทางสู่ความสุข บทเรียนแห่งชีวิตในโลกยุคใหม่** (กลุ่มหนังสือสำหรับเด็กวัยรุ่น อายุ ๑๒-๑๘ ปี ประเภทสารคดี) **ยายทองใบใจร้าย** (กลุ่มหนังสือการ์ตูน และหรือนิยายภาพ) **๑๐๐ ปี รังบางขุนพรหม** (กลุ่มหนังสือสวยงาม ประเภทหนังสือสวยงามทั่วไป) **พระสุน-มโนห์รา** (กลุ่มหนังสือสวยงาม ประเภทหนังสือสวยงามสำหรับเด็ก)

รายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไปนี้เป็นคำนิยามของคณะกรรมการแต่ละกลุ่ม เป็นเหตุผลที่ได้พิจารณาตัดสินให้หนังสือทั้ง ๗ เรื่องได้รับรางวัลดีเด่น

**พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์
กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมาย
ไทย**

ผู้ประพันธ์ **นิกร ทัสสโร**

ผู้จัดพิมพ์ **บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด**

**พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์
กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย**
เป็นหนังสือสารคดีพระประวัติของพระบิดาแห่ง
กฎหมายไทย ผู้ประพันธ์เรียบเรียงนำเสนอได้อย่าง
สมบูรณ์ มีอรรถสททางวรรณกรรม และมีมาตรฐาน
ทางวิชาการในระดับสูง ไม่เพียงนำเสนอแต่พระประวัติ
โดยละเอียดที่มีสารัตถประโยชน์อันสำคัญยิ่ง ผลงาน
ด้านกฎหมาย และระบบงานศาลยุติธรรม ในสมัยการ
ปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลในรัชสมัยพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเท่านั้น หากแต่ยังได้
ประมวลเสนอเหตุการณ์สำคัญอื่นๆ เกี่ยวกับการกิจที่
ทรงปฏิบัติ อาทิ การบริหารราชการแผ่นดินในฐานะ
เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ ซึ่งเป็นคุณประโยชน์
ต่อชาวนา ชาวไร่ ชาวสวน และต่อแผ่นดินอย่าง
แท้จริงอีกด้วย คุณค่าพิเศษอย่างยิ่งอีกประการหนึ่ง
ของสารคดีเรื่องนี้ก็คือ การที่ผู้เขียนค้นคว้าลึกซึ้งลง
ไปถึงข้อมูลต่างๆ เบื้องหลังพระราชกรณียกิจและ
พระราชวินิจฉัยในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ตลอดจนเหตุการณ์สำคัญๆ ของบ้านเมือง

ที่เกี่ยวข้องกับพระประวัติของกรมหลวงราชบุรี
ดิเรกฤทธิ์ ได้อย่างสุขุม เทียบธรรม และเป็นไปตาม
ครรลองของข้อมูลทางวิชาการ ทำให้ผู้อ่านตระหนัก
ถึงพระวิริยภาพที่คู่ควรแก่พระสมัญญานาม พระบิดา
แห่งกฎหมายไทยอย่างแท้จริง

โคลงนิราศแม่เมาะ - นิราศแม่เมาะ

ผู้ประพันธ์ **ก้องภพ รื่นศิริ**

ผู้จัดพิมพ์ **สำนักพิมพ์นิตยพ**

โคลงนิราศแม่เมาะ - นิราศแม่เมาะ เป็น
หนังสือกวีนิพนธ์ที่ผู้สร้างสรรค์ได้ประพันธ์ขึ้น ด้วย
ความประทับใจในธรรมชาติแวดล้อม และเรื่องจาก
สภาวะความเป็นอยู่ของผู้ประพันธ์ขณะไปปฏิบัติหน้าที่
 ณ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ดำเนินเรื่องตาม
แบบโคลงและกลอนนิราศ ผู้สร้างสรรค์ กวีนิพนธ์
เรื่องนี้ได้รักษารูปแบบของคำประพันธ์ตามฉันทลักษณ์
 และได้เพิ่มเติมกลบทโคลงและกลอนตามฉันทลักษณ์
ดั้งเดิม และตามฉันทลักษณ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ บท
ร้อยกรองเรื่องนี้มีคุณลักษณะของวรรณศิลป์ครบถ้วน
มีอรรถรสและความงดงามไพเราะอันเนื่องมาจากการ
ใช้คำที่มีค่าของเรื่อง และค่าของความหมายอย่าง
เหมาะสม ในการถ่ายทอดเรื่องราวได้สมความมุ่งหมาย
ของผู้สร้างสรรค์ สีสันท่วงทำนองของคำประพันธ์ มี
ความราบรื่นประทับใจผู้อ่าน การดำเนินเรื่องมีเอกภาพ
และสัมพันธ์ภาพกลมกลืนกันตลอดเรื่อง ผู้สร้างสรรค์
ได้สอดแทรกความรู้ด้านภูมิศาสตร์ ธรรมชาติ

ประวัติศาสตร์ ของอำเภอแม่เมาะ ซึ่งอำนวยความสะดวก แก่ผู้อ่าน และแสดงความสามารถของผู้สร้างสรรค์ ในด้านร้อยกรองอย่างเด่นชัด

พญาอินทรี

ผู้ประพันธ์ จรัญ ยังยืน

ผู้จัดพิมพ์ สำนักพิมพ์มติชน

พญาอินทรี เป็นหนังสือรวมเรื่องสั้น จำนวน ๑๐ เรื่อง ได้แก่ พญาอินทรี, ผู้ยิ่งใหญ่, อยู่ในใจคุณ, เวลากับความหวัง, ใส่ใจ, กาเหว่า, วันดีๆ, เพื่อนยามวิกาล, เรื่องเล่าของสายน้ำ และกรง รวมเรื่องสั้นชุดนี้มีหลากหลายทั้งเรื่องแนวการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวิทยาศาสตร์ ผู้ประพันธ์นำชีวิตมนุษย์ด้านเลวร้ายในสังคมไทยร่วมสมัยอันวุ่นวายสับสนมาผูกเป็นเรื่องสั้นขึ้น โดยใช้ชั้นเชิงวรรณศิลป์อย่างได้บรรลพผล ชี้ให้ผู้อ่านตระหนักว่าปัญหาต่างๆ ในสังคมย่อมมีทางออกเสมอ ความดีงามของมนุษย์หรือจริยธรรมคือสิ่งเดียวเท่านั้นที่สามารถเยียวยารักษาสังคมที่อ่อนแอได้ ดังข้อความที่แขวนอยู่หลังโต๊ะลิบเวอร์บนสถานีตำรวจที่สะดุดตาชายหนุ่มตัวละครเอกในเรื่อง “เพื่อนยามวิกาล” ที่ว่า

“สักวันหนึ่ง	ดอกไม้งาม	จะบานสะพรั่ง
สักวันหนึ่ง	คนจริงจัง	จะหลากหลาย
สักวันหนึ่ง	คนดีดี	ทั้งหญิงชาย
จะมีมา	มากมาย	ในแผ่นดิน”

หนังสือเรื่อง พญาอินทรี ของ จรัญ ยังยืน จึงมีคุณค่าทั้งด้านวรรณศิลป์และด้านสังคม

แนวทางสู่ความสุข บทเรียนแห่งชีวิตในโลกยุคใหม่

ผู้ประพันธ์ ดร. อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา

ผู้จัดพิมพ์ สำนักพิมพ์พริมา

แนวทางสู่ความสุข บทเรียนแห่งชีวิตในโลก

ยุคใหม่ เป็นหนังสือสำหรับเด็กวัยรุ่น อายุ ๑๒-๑๘ ปี ประเภทสารคดีแนวปรัชญาชีวิต และการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา เนื้อหาแบ่งเป็นบทสั้นๆ ๓๗ บท ร้อยเรียงผ่านเรื่องเล่าและนิทาน ซึ่งเป็นเสมือนบทเรียนชีวิตที่ช่วยให้เด็กวัยรุ่นรู้จักหลักการวิธีการและจุดมุ่งหมายในชีวิต เพื่อก้าวเดินไปในทิศทางที่ดีงาม เป็นข้อเขียนที่อ่านเข้าใจง่ายด้วยผู้ประพันธ์รู้จักใช้ถ้อยคำและสำนวนที่บ่งบอกถึงธรรมชาติอันแท้จริงของชีวิตมนุษย์ ผู้ประพันธ์หนังสือเล่มนี้นอกจากจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ดีเด่น สาขาสังประดิษฐ์ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ สำนักพุทธศาสนาแห่งชาติยังยกย่องให้เป็นครูสอนโรงเรียนวิถิพุทธศาสนาดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๗ อีกด้วย ผู้ประพันธ์ถ่วงถ่วงเนื้อหาจากประสบการณ์และการศึกษาค้นคว้าของตนเองอย่างถึงแก่นมาเป็นเวลานาน รวมไปถึงได้นำไปทดลองปฏิบัติในโรงเรียนซึ่งผู้เขียนเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยความเป็นอัจฉริยะของผู้เขียนซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียง แต่เลือก

ดำเนินชีวิตบนเส้นทางของธรรมะ จึงสามารถถ่ายทอดปรัชญาและมุมมองในการดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรม ซึ่งสอดแทรกวิทยาศาสตร์ในรูปแบบที่สร้างสรรค์ ประกอบด้วยวิธีเขียนที่ใช้เรื่องเล่าและนิทานมาเป็นอุทาหรณ์อุปมาอุปไมยและสรุปให้ผู้อ่านเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต รู้จักใช้ถ้อยคำที่เรียบง่ายและมีความหมาย นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้อ่านเกิดความคิดสร้างสรรค์ และซาบซึ้งในคุณค่าของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

อนึ่ง ในยุคโลกาภิวัตน์ เด็กวัยรุ่นกลับมี
ปัญหาชีวิตที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น หนังสือเรื่อง
แนวทางสู่ความสุข บทเรียนแห่งชีวิตในโลกยุคใหม่
จะช่วยให้เด็กวัยรุ่นรู้จักแก้ปัญหาชีวิตตามหลักพุทธ
ศาสนา ด้วยการนำคุณธรรมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
เพื่อให้เกิดความสงบสุข หนังสือเล่มนี้ยังให้ความ
เพลิดเพลินเบิกบานใจ และที่สำคัญสามารถใช้เป็น
แนวทางในการอ่านหนังสือแนวปรัชญาชีวิตเล่มอื่นๆ
ซึ่งต้องใช้ทั้งความคิดใคร่ครวญและสติปัญญาอย่าง
รอบคอบ นอกจากนี้ ภาพประกอบยังช่วยแต่งแต้ม
สีสันและแบ่งปันความรู้สึกที่ดีแก่ผู้อ่าน หลายภาพ
ซ่อนความคิดลึกซึ้งของชีวิตไว้ ตัวพิมพ์ชัดเจน อ่าน
ง่าย และใช้กระดาษช่วยถนอมสายตาและลดแสง
สะท้อนในการอ่าน

ยายทองใบใจร้าย

ผู้ประพันธ์   เรืองศักดิ์ ดวงพลา

ผู้จัดพิมพ์   สำนักพิมพ์มลนิธิเด็ก

ยายทองใบใจร้าย เป็นหนังสือการ์ตูนที่เขียนภาพและเรื่องโดยคนคนเดียว ผู้ประพันธ์ออกแบบตัวละครได้ผสมกลมกลืนทั้งภาพและเรื่อง ภาพแต่ละภาพได้อารมณ์ทั้งสีหน้าท่าทาง และการเคลื่อนไหวให้อารมณ์และความรู้สึกที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตไทย แสดงถึงเอกลักษณ์ของผู้วาดได้ชัดเจน เนื้อเรื่องผู้ประพันธ์สามารถนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นภาพของยายทองใบว่าคนเราไม่ควรมองกันที่รูปร่างหน้าตา ควรมองที่การกระทำ ผู้ประพันธ์สามารถสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีศักดิ์ศรี และความมีน้ำใจของตัวละครได้อย่างแนบเนียน เรื่องนี้มีความสมบูรณ์ทั้งภาพและเนื้อเรื่องสอดคล้องตามวัยของเด็ก

๑๐๐ ปี วังบางขุนพรหม

ผู้ประพันธ์ ผศ. ดร. ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐิธิ และ
คณะของธนาคารแห่งประเทศไทย

ผู้จัดพิมพ์   ธนาคารแห่งประเทศไทย

๑๐๐ ปี วังบางขุนพรหม เป็นหนังสือสวยงามประเภทหนังสือสวยงามทั่วไป มีคุณค่าเนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ ให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม การปกครองและเศรษฐกิจ นำเสนอข้อมูลด้านสถาปัตยกรรมและการอนุรักษ์วังบางขุนพรหมเรื่องเกี่ยวกับกำเนิดวังบางขุนพรหมจนถึงปัจจุบันเป็นการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนรเศรษฐีวรพินิต ผู้ทรงสร้างวังบางขุนพรหมและทรงเป็นกำลังสำคัญของพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๕ - รัชกาลที่ ๗

ในการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยได้อย่างรวดเร็ว ภาพประกอบสวยงาม คมชัด มีความประสานสัมพันธ์กับเนื้อหาอย่างสมบูรณ์

การพิมพ์ พิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ต ภาพสวยงาม คมชัด ใช้เทคนิคการพิมพ์ที่ก้าวหน้าทันสมัย การจัดงานด้านศิลปกรรม วางรูปเล่ม จัดภาพเล็ก และภาพใหญ่ตามความสำคัญของภาพ ภาพสำคัญ จัดวางบนพื้นสีทอง ที่ต้องใช้สุนทรียศาสตร์และเทคนิคการพิมพ์ที่ก้าวหน้าและทันสมัย

ภาพหน้าปก ภาพวังบางขุนพรหมสวยและสง่างามบนพื้นปกสีเขียวและสีทองฟ้าใสกระจ่าง ชื่อเรื่องปั้มทอง จัดวางในตำแหน่งที่เหมาะสมตามหลักการจัดวางองค์ประกอบภาพ ดูงามสง่าได้อารมณ์เหมือนภาพจริงที่ได้สัมผัสด้วยตาในเวลากลางวัน ปกหลังเป็นภาพเดียวกันแต่ให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันในยามค่ำ

การจัดรูปเล่ม ปกแข็ง ขนาด ๘ หน้ายกพิเศษ หนา ๔๑๖ หน้า รูปเล่มแข็งแรงทนทาน เข้าเล่มเย็บกี่ประณีตแน่นหนา การจัดภาพสวยงามลงตัวและสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหาทุกหน้า ภาพสวยคมชัด พร้อมคำอธิบาย

พระสุธน-มโนห์รา

ผู้ประพันธ์ สุกลักษณ์ พูนสินบุรณะกุล และคณะ
ผู้จัดพิมพ์ บริษัท สำนักพิมพ์ห้องเรียน จำกัด

พระสุธน - มโนห์รา เป็นหนังสือสวยงามประเภทหนังสือสวยงามสำหรับเด็ก ที่เป็นนิทานไทย มีคุณค่าทางศิลปะความงาม เนื้อเรื่องและภาพประกอบสะท้อนให้เด็กและเยาวชน ได้เรียนรู้พื้นฐาน วัฒนธรรม วิถีชีวิต คติความเชื่อ อารมณ์และความรู้สึกที่มีลักษณะแสดงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ภาพประกอบเป็นภาพศิลปะที่อ่อนช้อยสวยงาม มีคุณค่าให้ความรู้สึกหวงแหนและรักษาศิลปะประเพณีและวัฒนธรรมไทยที่สืบทอดจนถึงปัจจุบัน

การพิมพ์ พิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ตด้าน เทคนิคการพิมพ์ดีเยี่ยม ภาพเขียนมีศิลปะอ่อนช้อยสวยงาม รักษาความเป็นไทยที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องเหมาะสมและลงตัว ภาพหน้าปกใช้เทคนิค ภาพนูน แรเงา จัดวางบนพื้นปกเขียวเข้มทั้งปกหน้าและปกหลัง

การจัดรูปเล่ม ปกแข็ง ขนาด ๘ หน้ายกความหนา ๓๒ หน้า รูปเล่มแข็งแรงทนทาน เข้าเล่มเย็บกี่ประณีตแน่นหนา ภาพสวยคมชัด ตัวอักษรอ่านง่าย เหมาะสำหรับเด็กเล็กและเด็กโต

หนังสือที่ได้รับรางวัลชมเชย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีจำนวน ๒๖ เรื่อง ดังนี้

หนังสือสารคดี

๑. เจาะใจการ์ตูน ของ ครูอ๊อด : คักดา วิมลจันทร์
๒. ทศชาติชาดกกับจิตรกรรมฝาผนัง เวส-สันตรชาดก ภูริทัตตชาดก จันทกุมารชาดก นารทชาดก วิรุทธชาดก ของ นิธดา หงษ์วิวัฒน์

หนังสือนวนิยาย

๑. ผีเสื้อกับหิ่งห้อย ของ ประภัสสร เสวิกุล
๒. โรงครู ของ มาโนช นิสรา
๓. ลูกสาวฤๅษี ของ ปรีทรรศ หุตางกูร

หนังสือกวีนิพนธ์ ได้แก่ บทกวีแห่งรักแท้ ของ ก้องภพ รื่นศิริ

หนังสือรวมเรื่องสั้น

๑. จดหมายจากชายชราตาบอด ของ ประภัสสร เสวิกุล
๒. คนเล็กหัวโงมหิมาสมุทรา ของ ประชาคม ลุนาชัย
๓. นาฏกรรมเมืองहरชา ของ ชาติตุฒิ บุญยรักษ์

หนังสือสำหรับเด็กเล็ก อายุ ๓ - ๕ ปี

๑. คุณแม่พุงโต ของ วิมล วงษ์วันทนี - พรทิชา รุ่ง
๒. น้องโอบกับลูกปัด ของ ระวี นิมนานะ-เกียรติ
๓. โอ้ม...เพี้ยง ของ เกวลิน ภายทอง

หนังสือสำหรับเด็ก อายุ ๖ - ๑๑ ปี

ประเภทบันเทิงคดี ได้แก่ ตัวเติมฝัน ของ หยาตฝน ธัญโชติกันต์

หนังสือสำหรับเด็กวัยรุ่น อายุ ๑๒ - ๑๘ ปี**ประเภทบันเทิงคดี**

๑. คุณยายหวานซ่าส์ส์ ของ ชมัยกร แสงกระจ่าง
๒. พ่อนายกะ สายไหม บ้านหนองฮี ของ สมคิด สิงสง
๓. ๒๕๘๙ : เราเพียงผู้มาเยือน ของ เขตวัน เตือประโคน

ประเภทบทร้อยกรอง ได้แก่ ธรรมรักษา ของ สุวัฒน์ ไวจรรยา

หนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพ

๑. โฟลินแห่งแม่น้ำแคว กาญจนบุรี ของ กองบรรณาธิการ E.Q. Plus ADVENTURE
๒. มหาเทพกู้แผ่นดิน บทที่ ๑ : องค์ดำ แห่งหงสาวดี ของ อรุณทิพา วชิรพรพงศา

๓. อภินิหารลวี่ชัย - คาวี ภาค ๑ ของ

ชาญ ไชยะ

หนังสือสยองงาม**หนังสือสยองงามทั่วไป**

๑. ไม่ธรรมดา เฉลิมชัย ไชยพิพัฒน์ ของ เพชรยุพา บุรณศิริจรัสรัฐ
๒. ไส้ธรรารามวรวิหาร นิมิตรแห่งบุญ ของ จีระวัตร กุลละวณิชย์
๓. เหยี่ยวบนแผ่นดิน ร. ๕ ของ ชัชวาล วาณิช

หนังสือสยองงามสำหรับเด็ก

๑. ปราบข้างตม้น ของ กาญจนา ฐานวิเศษ
๒. โลมาผจญภัย ของ ภัทธลี นิ่มนวล
๓. สีสหายตะลุมบอนสนุก ของ กฤษณะ กาญจนภา

การประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีข้อสังเกตว่าหนังสือที่ส่งเข้าประกวดไม่ได้รับรางวัลมากเท่าที่ควร ทั้งที่หนังสือที่ส่งเข้าประกวดปีนี้ คุณลักษณะโดยทั่วไปมีการจัดพิมพ์ที่มีการพัฒนาดีขึ้น เนื้อเรื่องมีคุณค่าสาระประโยชน์สะท้อนสังคมปัจจุบัน อย่างมีสาระ มีนักเขียนและนักวาดภาพประกอบใหม่ เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันนักเขียนเก่าก็ยังสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง แต่จากการพิจารณาของคณะกรรมการ พิจารณาตัดสินการประกวดหนังสือดีเด่นฯ ยังพบ ข้อบกพร่องหลายประการที่เป็นสาเหตุทำให้ไม่สามารถ พิจารณาตัดสินให้รางวัลได้ เช่น หนังสือขาดคุณสมบัติ ตามเกณฑ์การประกวดหนังสือ เนื้อหาไม่ถูกต้องตาม ความเป็นจริง การใช้ภาษาไม่เหมาะสมขาดวรรณศิลป์ การพิสูจน์อักษรผิดพลาดมาก ภาพประกอบไม่สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง เป็นต้น ซึ่งข้อบกพร่องดังกล่าว อาจจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานเข้า ประกวดในปีต่อไป และมีการพัฒนาหนังสือให้มี หนังสือดีมีคุณภาพให้คนไทยได้อ่านมากยิ่งขึ้น

วัดบางกระดี่

แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ของ ชุมชนมอญบ้านบางกระดี่

ดร. จุฬพร กาญจนการุณ*

SCUU การศึกษาปัจจุบันนั้น ควรจะเน้นการมีแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้เพราะการให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้เพียงแหล่งเดียวอยู่เฉพาะภายในสถานศึกษานั้น อาจจะไม่สามารถพัฒนาเยาวชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน และยังอาจทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ขาดความสามารถ ทักษะ ที่จะดำรงชีวิต และพัฒนาตนเองตามวิถีของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เนื่องจากไม่มีแหล่งการเรียนรู้จากแหล่งอื่นเข้ามาเสริม อย่างไรก็ตามวัดซึ่งในอดีตเคยถือเป็น

แหล่งการเรียนรู้ในระบบที่สำคัญมาก่อนในสังคมไทยนั้น ปัจจุบันปรากฏว่าโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาททำหน้าที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ในระบบอย่างเป็นทางการแทนวัดในเวลาต่อมาและโดยทั่วไปวัดก็ได้ปรับตัวกลายเป็นแหล่งที่ให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชนนั้นๆ จนกระทั่งเกิดคำว่า บ้าน-วัด-โรงเรียนขึ้น ฉะนั้นจึงถือได้ว่าวัดยังคงเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนอยู่ในปัจจุบันที่ควรส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนต่อไป

* อาจารย์ประจำสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

วัดบางกระดี่ เป็นศูนย์รวมของชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณใกล้เคียงกันในท้องที่ หมู่ ๑, ๒, ๘, ๙ แขวงแสมดำ เรียกว่า ชุมชนมอญ บ้านบางกระดี่ เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งคลองสนามชัย แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนที่ยังมีวิถีชีวิตสภาพแวดล้อมคล้ายชุมชนชนบทอยู่ค่อนข้างมาก เป็นวิถีชีวิตชาวมอญที่เรียบง่าย มีผู้เฒ่าผู้แก่ที่อยู่มิร้างบ้าน เลี้ยงเด็กเล็กๆ เติบโตอาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนมอญนี้ คือเย็บจากส่งขายตามครัวเรือนในเขตบางขุนเทียนเพื่อนำไปมุงหลังคา ซึ่งเมื่อก่อนจะนิยมเผาถ่านขาย และไม้ที่หาได้แถบนั้น เช่น ไม้โกงกาง นำไปขายตามโรงไฟฟ้า แต่ปัจจุบันไม่เป็นที่นิยม นอกจากนี้ชุมชนยังมีอาชีพย้อมกก เย็บจักร ทำขนมจาก สานตะกร้า ตามแบบของชาวมอญ

ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวมอญที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวมอญไว้ คนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ ยังคงใช้ภาษามอญ เป็นการอนุรักษ์การใช้ภาษาดั้งเดิมไว้เพื่อไม่ให้สูญหาย เมื่อถึงช่วงเวลาสงกรานต์ ชุมชนก็จัดประเพณีสงกรานต์

ไม่เหมือนชุมชนอื่น ยังเป็นชุมชนที่คงรักษาสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ไว้เป็นอย่างดี เป็นขนบธรรมเนียมที่น่าสนใจไม่ว่าจะเป็นงานสงกรานต์ งานบวช หรืองานศพ การแข่งเรือ การเล่นส่บ้า ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดใจของชุมชน และถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญส่วนหนึ่งของชาวเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มาจนถึงปัจจุบันนี้

นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายมอญในละแวกนี้ได้ตั้งสมาคมไทยรามัญขึ้น โดยมีผู้บริจาคที่ดินในท้องที่ หมู่ ๒ แขวงแสมดำ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากวัดบางกระดี่มากนัก เพื่อใช้เป็นศูนย์รวมในการประชุม จัดงานตามประเพณีมอญในแต่ละปี และในท้องที่หมู่ที่ ๙ แขวงแสมดำ ภายในหมู่บ้าน มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งเป็นของนายธวัชพงศ์ มอญตะ ได้อนุรักษ์เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องดนตรี ตลอดจนคัมภีร์อักษรมอญที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม และความเป็นมอญพื้นบ้าน พร้อมทั้งเปิดให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาและเข้าชมโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

วัดบางกระดี่ ตั้งอยู่เลขที่ ๔๑ หมู่ ๘ ถนนบางกระดี่ แขวงสามตำบล เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ ๒๒ ไร่ ๓ งาน ๔๐.๙ ตารางวา ตามโฉนดที่ดินเลขที่ ๓๙๒๕๒ อาณาเขตทิศเหนือยาว ๒๓.๒ เมตร ติดต่อกับคลองสนามชัย ทิศใต้ยาว ๑๒๗ เมตร ติดต่อกับป่าชายเลน ทิศตะวันออก ๓๖๘ เมตร ติดต่อกับหมู่บ้านประชาชน พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม ด้านหน้าของวัดอยู่ทางทิศเหนือ เป็นสวนที่ติดต่อกับคลองสนามชัย มีถนนคอนกรีตเลียบชายคลองสนามชัย อาคารเสนาสนะมีอุโบสถกว้าง ๙.๑๕ เมตร ยาว ๑๕.๒๘ เมตร ภูมิสงฆ์จำนวน ๒๓ หลัง เป็นอาคารไม้ทรงไทยทั้งหมด หอสวดมนต์ ๒ ชั้น ยกพื้นสูง หอฉัน ศาลาการเปรียญ ๒ ชั้น วัดมีลักษณะเป็นศิลปะแบบมอญ พระประธานในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปทองเหลือง ปางมารวิชัย เป็นศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และมีพระพุทธรูปยืนศิลปะมอญเป็นไม้แกะสลัก มีเจดีย์หน้าอุโบสถทรงระฆังคว่ำแบบศิลปะมอญ บริเวณริมหน้าวัดมีเสาชิงช้าเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของวัดชาวมอญทั่วไป สันนิษฐานว่าเป็นวัดที่สร้างปลายรัชกาลที่ ๔ ประมาณ พ.ศ. ๒๔๒๐ ตามประวัติที่เล่ากันสืบๆ มานั้น เจ้าอาวาสรูปแรกของวัด นามว่า พระอาจารย์เฒ่า ท่านเคยเป็นทาสในเรือนของเจ้านายสมัยเก่าคนหนึ่ง เมื่อมีอายุมากแล้วจึงได้ขออนุญาตเจ้านายออกบวช เจ้านายก็ได้อนุญาตให้บวช และยังยกที่ดินให้สร้างวัด ซึ่งก็คือวัดบางกระดี่นั่นเอง วัดบางกระดี่ได้รับพระราชทาน “วิสุงคามสีมา” เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ รายนามเจ้าอาวาสตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันมีทั้งหมด ๘ รูป เรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ พระอาจารย์เฒ่า พระมหาสุข พระอาจารย์โต๊ะ พระอาจารย์สับประด พระอาจารย์ดอกไม้ พระอาจารย์สิน พระครูอนุกุลสิกขการ พระครูวิมลภักทธาราจารย์ และพระครูธรรมธรรมสมบัตร์ อุชฺจาโร ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน

ปัจจุบัน แม้ว่าสภาพแวดล้อมและความเจริญเติบโต ตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ได้หลั่งไหลเข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้นตามลำดับ ทำให้สภาพแวดล้อมชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงขึ้นมาก ชุมชนมีความคับคั่งขึ้น มีหมู่บ้านจัดสรรต่างๆ เพิ่มขึ้นโดยรอบ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างวัดบางกระดี่กับชุมชนมอญบ้านบางกระดี่นั้นยังมีความแนบแน่นเพราะวัดเปรียบเสมือนแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนมอญบ้านบางกระดี่ และหากจะกล่าวถึงความหมายของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (learning resource) ตามนัยของมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ นั้น ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒ : ๑๔) นั่นคือ วัดเปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ของชาวชุมชนมอญบ้านบางกระดี่

ทั้งนี้ นอกจากชุมชนจะมีการใช้วัดเป็นที่ประชุมเป็นครั้งคราวแล้ว ชุมชนมอญบ้านบางกระดียังมีขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ โดยทั่วไป วัดบางกระดีเองก็เป็นวัดที่มีพิธีกรรมประเพณีที่แตกต่างจากวัดอื่นๆ เช่น มีประเพณีตักบาตรดอกไม้ การห่มผ้าจีวรเจียบบ่า การสวดเป็นภาษาบาลีสำนะมอญ และการเทศน์เป็นภาษามอญ เนื่องจากมีกัณฑ์เทศน์เป็นภาษามอญจารึกไว้ในใบลาน จึงมีการอ่านกัณฑ์เทศน์เป็นภาษามอญด้วยในพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับพระที่จำพรรษาอยู่ในขณะนั้น ทำให้ทราบข้อมูลว่าทางเจ้าคณะฯ กรุงเทพมหานครได้ขอให้ทางวัดอนุรักษ์พิธีกรรมประเพณีต่างๆ เหล่านี้ไว้

ในด้านการศึกษา ทางวัดสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณร ศึกษาพระปริยัติธรรมจากสำนักเรียนอื่นได้

ตามอัยยาศัย และยังมีบ่อนที่ดินจำนวน ๓ ไร่ ๑ งาน ๕๕ ตารางวาให้แก่ทางราชการสร้างโรงเรียนวัดบางกระดี โดยวัดได้สนับสนุนโรงเรียนวัดบางกระดีทั้งด้านทุนการศึกษา และให้โอกาสนักเรียนเข้ามาเรียนรู้จัดทำกิจกรรมในวัดได้ ในส่วนของชุมชนเองก็มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชนไปสู่เยาวชนผ่านผู้รู้ของชุมชน โดยโรงเรียนวัดบางกระดีได้จัดให้มีผู้รู้ ถือเสมือนเป็นครูภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งเป็นคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความรู้ลึกซึ้งในวัฒนธรรมประเพณีเข้ามาถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ต่อให้นักเรียน เช่น การทำขนมพื้นบ้าน และครั้งหนึ่ง ช่วงประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เมื่อนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีจำนวนหนึ่ง ได้เข้ามาสำรวจชุมชนโรงเรียน และวัดบางกระดี เพื่อจัดกิจกรรมโครงการทางสังคมในวิชามนุษย์กับหลักจริยศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิตนั้น ทางชุมชนและวัดก็ได้เอื้อเฟื้อให้นักศึกษาได้จัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนมอญบ้านบางกระดี ที่โรงเรียนวัดบางกระดี โดยมีการจัดประกวดการแต่งกายพื้นบ้านแบบมอญบางกระดี การละเล่นต่างๆ เช่น การเล่นสะบ้า โดยจัดทั้งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายชายหญิงตามแบบอย่างของมอญบางกระดีและฝึกซ้อมประเพณีการละเล่นต่างๆ ให้แก่นักศึกษาเป็นการเฉพาะ ซึ่งเห็นได้ชัดถึงความภาคภูมิใจของชาวชุมชนมอญบ้านบางกระดีที่มีต่อขนบธรรมเนียม

กล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ของวัดบางกระดี และชุมชนมอญบ้านบางกระดี นั้น มีลักษณะที่เรียกได้ว่า เป็นความสัมพันธ์แบบ บ้าน-วัด-โรงเรียน อย่างแท้จริง ถือว่าวัดและชุมชนต่างมีบทบาทที่ตอบสนอง

ต่อการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ในมาตรา ๔ ซึ่งได้ให้
ความหมายของการศึกษาไว้ว่า “เป็นกระบวนการ
เรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม
โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสาน
วัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรโลงความก้าวหน้าทาง

วิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นจากการจัด
สภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุน
ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” และใน
มาตราที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก
คือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน และ
ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒.**
กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๒.
- จूरिพร กาญจนการุณ. **การนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน.**
วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ. **แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.** วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. ๔, ๖ (มีนาคม ๒๕๔๔):
๑๙-๒๓.
- บางกระดี่, วัด. **เอกสารประวัติวัดบางกระดี่ พอสังเขป.** กรุงเทพมหานคร: วัดบางกระดี่, ม.ป.ป.(อัดสำเนา)
- Adelman, Howard S. Restructuring education support services and integrating community
resources: Beyond the full service school model. **School Psychology Review** 25(1999):
431-445.
- Cropley, A.J. **Lifelong Education: A Psychological analysis.** New York: Pergamon, 1977.
- Smith, Patrick Henry. **Community as resource for minority language learning: A case study of
Spanish-English dual language schooling.** Thesis(Ph.D.), The University of Arizona, 2000.
<http://thailis.uni.net.th/dao/>; INTERNET.

เรื่องเล่าเกี่ยวกับเด็กพิเศษ

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอเพียงความเข้าใจ นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้พัฒนาได้

เรื่อง นำรู้เกี่ยวกับเด็กพิเศษ ที่นำลงในวารสารวิชาการเป็นปฐมฤกษ์นั้นมีการเกริ่นนำในเรื่องของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ว่ามีลักษณะอย่างไร จะเห็นถึงความหลากหลายในความบกพร่อง และความบกพร่องที่ซ่อนเร้น แต่พบว่าลักษณะที่ค่อนข้างเด่นชัดของเด็กกลุ่มนี้ คือ ความอ่อนด้อยอย่างมากในทางภาษา ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การเขียน การสะกดคำ และการคิดคำนวณ หรือการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ อย่างไรก็ตามเราสามารถช่วยกันพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ได้ หากช่วยกันค้นหา

จุดด้อย และร่วมกันพัฒนาให้เหมาะสมกับความบกพร่องอย่างแท้จริง

การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ควรมาจากความร่วมมือของบุคคลสำคัญที่อยู่รอบตัวนักเรียน เช่น ครู และผู้ปกครอง ดังนี้

การช่วยเหลือจากครู

วินัดดา ปิยะศิลป์ (๒๕๔๓) ได้กล่าวว่าการที่ครูจะสามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ นั้นครูจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้อย่างละเอียด เข้าใจในธรรมชาติ และวิธีการเรียนของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

๒. ควรให้ความสนใจในการศึกษาพัฒนาเทคนิคการสอนใหม่ๆ มีการพัฒนาหลักสูตรและเขียนแผนการสอนเป็นรายบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) และเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ตลอดจนขอความร่วมมือช่วยเหลือจากครู และผู้เชี่ยวชาญในการช่วยเหลือ

๓. ควรสอนทักษะต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ ทักษะในการตรวจทานงานของตนเอง ฝึกการเชื่อมโยงความคิด มีการใช้เหตุผลตลอดจนฝึกให้นักเรียนมีการจำอย่างเป็นระบบ

๔. ใช้อุปกรณ์ช่วยสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุปกรณ์ทางด้านโสตทัศนูปกรณ์ เช่น วีดิทัศน์ เทปเสียง คอมพิวเตอร์ โปรแกรมช่วยสอนทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้ทั้งฟัง ดู ภาพประกอบและลงมือปฏิบัติจริง

๕. ทำการศึกษารายกรณีของนักเรียน โดยเน้นถึงวิธีการเรียนรู้ ความเข้าใจและความก้าวหน้าในการเรียนของแต่ละบุคคล ทักษะความสามารถในด้านต่างๆ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะทางการติดต่อสื่อสาร โดยพิจารณาถึงจุดอ่อนและวิธีการแก้ไข การพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผล การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

๖. จัดตั้งคณะกรรมการติดตามนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ อันประกอบด้วย หัวหน้าวิชาการ

วารสารวิชาการ

หัวหน้าสาย นักวิชาการ ผู้ปกครอง และครูประจำชั้น ร่วมในการจัดทำแผนโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individual Educational Program : IEP) ให้สอดคล้องกับระดับความบกพร่องของนักเรียนในแต่ละด้าน มีการสอนทวนซ้ำและย้ำประเด็นสำคัญ เพื่อให้นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ได้เข้าใจบทเรียนมากขึ้น

๗. ประเมินหลักสูตรโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individual Educational Program : IEP) รวมถึงเทคนิคการสอนและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นระยะ เพื่อที่จะได้ปรับปรุงเทคนิคให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน

๘. ทำงานประสานกับหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข อันประกอบด้วย ทีมแพทย์ พยาบาล เพื่อให้นักเรียนได้รับการตรวจวินิจฉัยว่า นักเรียนเป็นนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้หรือไม่ และตรวจรักษาอย่างถูกต้อง

๙. ให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาทางการเรียน สาเหตุของปัญหา ข้อจำกัดที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่อาจจะส่งผลในระยะยาว อะไรอาจจะเกิดขึ้น ถ้านักเรียนไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างถูกต้อง และเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในตัวนักเรียนมากขึ้นควรให้กำลังใจนักเรียน รวมทั้งสอนเทคนิคต่างๆ ที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ต่อไปได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้น พ่อแม่ยังสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียน ในด้านการเรียน นอกห้องเรียนได้อีกด้วย

การช่วยเหลือจากผู้ปกครอง

การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้นั้น ผู้ปกครองมีส่วนในการช่วยเหลือเป็นอย่างมาก เพราะผู้ปกครองจะเป็นผู้หนึ่งที่ต้องดูแลและอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน ดังที่ วินัดดา ปิยะศิลป์ (๒๕๔๓) ได้สรุปการให้ความช่วยเหลือจากผู้ปกครองไว้ว่า

๑. ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาทางการเรียนรู้ โดยเข้าใจว่านักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ มีความสามารถทางการเรียนต่ำกว่า

ความสามารถของนักเรียนปกติ อย่างไรก็ตามนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของตน

๒. ควรมีวิธีการในการช่วยเหลือบุตรหลานของตนเองในเรื่องการเรียนรู้ โดยหาจุดเด่นและจุดด้อยในการเรียนรู้ของบุตรหลาน เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมเพราะนักเรียนแต่ละคนจะมีรูปแบบของการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป เช่น บางคนสามารถจับใจความได้ดีถ้ามีคนเล่าให้ฟัง บางคนต้องอ่านทบทวนด้วยตนเอง จึงจะจำได้ดีกว่าการนั่งฟังเพียงอย่างเดียว หรือบางคนไม่สามารถจับใจความได้เลยทั้งที่มีคนเล่าให้ฟังและที่อ่านหนังสือด้วยตนเอง

๓. ควรให้กำลังใจและช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มความสามารถของตน ให้โอกาสนักเรียนได้ระบายความคับแค้นใจ ได้เรียนรู้อารมณ์ของตนเอง และส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจกับความสามารถด้านอื่นๆ ที่นักเรียนมี เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

๔. ควรให้ความรักและเมตตาแก่นักเรียนเข้าใจและยอมรับถึงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นกับนักเรียน รวมทั้งมีการชื่นชมในสิ่งที่นักเรียนสามารถทำได้เพื่อลบจุดด้อยของนักเรียน ไม่ดูถูกหรือว่ากล่าว เมื่อนักเรียนไม่สามารถอ่านหรือเขียนหนังสือได้

๕. ใช้สื่อ เช่น เทป คอมพิวเตอร์ เป็นต้น มาช่วยในการเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ให้มากที่สุด เพื่อที่จะทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ต่อไปได้

๖. มีส่วนร่วมในการทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะตัวบุคคล (Individual Educational Program :

IEP) โดยทำงานร่วมกับครู นักวิชาการ เพื่อให้ตรงกับสภาพความบกพร่องของนักเรียน

๗. สนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาความสามารถพิเศษทางด้านอื่น และแบ่งเวลาให้กับนักเรียนในการที่จะค้นหาความถนัดภายในตัวของนักเรียน และให้โอกาสได้แสดงความสามารถทางด้านอื่นออกมาแทนที่จุดด้อยของตน

๘. เลือกหนังสือที่นำมาใช้ในการฝึกสอนนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ โดยดูให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการเรียนให้มากขึ้น

๙. อธิบายความบกพร่องของนักเรียนที่เกิดขึ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อที่จะได้เข้าใจตัวนักเรียนให้มากขึ้น

๑๐. ทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มพ่อแม่ที่มีลูกเป็นนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ด้วยการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือ ทำให้ได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองและครูต่างมีความสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เพราะต่างเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับตัวนักเรียนมากที่สุด ผู้ปกครองและครูควรเอาใจใส่และคอยสังเกตความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน ด้านอารมณ์ สังคม และพัฒนาการด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และร่วมมือกันแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

วินัดดา ปิยะศิลป์. (๒๕๔๓). **เด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา**. รายงานสรุปสาระการประชุมวิชาการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบญจ.

เกาะติด หลักสูตร

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษา

อรรถศักดิ์ อรรถเลิศฤทธิ์*

ที่มา

พ.ร.บ. บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๒๗ ระบุว่า

ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

จากมาตรา ๒๗ วรรค ๒ จึงหมายถึง ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางในส่วนของท้องถิ่นนี้จึงให้เรียกว่า “การจัดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น”

* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิด ความรู้มีคุณธรรมจริยธรรมและยังจะต้องจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพ ภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนให้มีความรัก ความผูกพัน และมีความ ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและ การดำรงชีวิตในสังคม **สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวนี้ รวมทั้งจะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครู ผู้สอนสามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผล บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง**

ความหมาย

“สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” หมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งเนื้อหาองค์ ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น สภาพ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรง ชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ตลอดจนสภาพปัญหาและสิ่งที่ควร ได้รับการถ่ายทอดพัฒนาในชุมชนและสังคมนั้นๆ **ที่ สถานศึกษากำหนดขึ้นเพื่อจะนำไปใช้จัดประสบการณ์ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง**

แนวทางการจัดทำ

สำหรับการจัดทำและพัฒนาสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่น เพื่อให้การจัดการศึกษาอำนวยความสะดวก นักเรียนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ตามเจตนารมณ์นั้น ควรมีจุดเน้นสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เนื้อหาสาระอันเป็นเรื่องราวของท้องถิ่น

ที่จะกำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้ ควรเจาะลึกและ มากพอที่จะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจ จนสามารถ แก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมของตนและท้องถิ่นให้ดีขึ้นได้ ทั้งช่วยให้มี ความรักถิ่นและไม่คิดอพยพหลบหนีไปจากบ้านเกิด

๒. กระบวนการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ นักเรียนออกไปเรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น เพื่อให้มี ประสบการณ์ตรง ได้พบเห็น ได้สัมผัส ได้กระทำจริง และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น

๓. กระบวนการเรียนการสอน มุ่งใช้ทรัพยากร ท้องถิ่นเข้ามาช่วยอย่างใกล้ชิด อาทิ ทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้) ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น (โรงงาน สถานประกอบการ) ทรัพยากรมนุษย์ (วิทยากร ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ) ตลอดจนกิจกรรมโครงการ ตามแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วย

การนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ให้ผู้เรียนนั้น สถานศึกษาหรือครูผู้สอน สามารถนำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไป วางแผนจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ท้องถิ่นของตนเอง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้ บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามโครงสร้าง ของหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด โดยครูผู้สอนสามารถ ดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น

● **จัดทำรายวิชาเพิ่มเติม** ซึ่งครูผู้สอนอาจ จัดทำรายวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน หรือ รายวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมของสถานศึกษา นั้นๆ ก็ได้ ในการจัดทำครูผู้สอนอาจปรับปรุงพัฒนา รายวิชาที่มีอยู่เดิม หรือจัดเป็นรายวิชาใหม่เพื่อให้ ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ของ กลุ่มสาระการเรียนรู้และระดับชั้นนั้นๆ

● **ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัด กิจกรรมเสริมหรือบูรณาการ** ในรายวิชาต่างๆ เพื่อให้ ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ของตนเองตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ใน กลุ่มสาระการเรียนรู้และระดับชั้นนั้นๆ ทั้งนี้ในการ

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนอาจเชิญวิทยากร/ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือพานักเรียนออกไปเรียนรู้ สภาพจริงในท้องถิ่นก็จะทำให้การเรียนรู้มีความหมาย ต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

อนึ่ง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับ ท้องถิ่นนี้ ครูผู้สอนอาจพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ หรือจัดทำ สื่อประกอบการเรียนรู้อื่นๆ ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า หรือเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยก็ได้ และเมื่อดำเนินการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จแล้ว ครูผู้สอนควรประเมิน คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้และประเมิน สารการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา รวมทั้งควร ปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความ เหมาะสมและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

ตัวอย่างขอบข่ายของเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

● **สาระชีวิตกับสิ่งแวดล้อมในกลุ่มวิทยาศาสตร์**

- ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น
- การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น
- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ฯลฯ

● **สาระประวัติศาสตร์ในกลุ่มสังคมศึกษา**

ศาสนา และวัฒนธรรม

- ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น
- วัฒนธรรม/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ฯลฯ

● **ขอบข่ายของเนื้อหาการเรียนรู้ที่อาจจะ ปรากฏอยู่ในกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อให้ เกี่ยวโยงสอดคล้องกับวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น เช่น**

- ผลิตภัณฑ์ สินค้าของท้องถิ่น
- การค้าและการให้บริการของท้องถิ่น
- การค้าขายของประเทศเพื่อนบ้าน
- ภาษาและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน
- วัฒนธรรมท้องถิ่น/วัฒนธรรมล้านนา

- วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ฯลฯ

● **รายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ อาจปรากฏอยู่ในสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถาน ศึกษา ที่อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน เช่น**

- ประเพณีสงกรานต์ของชาวไทยภูเขา

- ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยลื้อ

- ประเพณีตานก๋วยสลาก

- ภาษาและวัฒนธรรมชาวไทยใหญ่

- ภาษาและวรรณกรรมล้านนา

- วัฒนธรรมท้องถิ่น

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา

- ดนตรีพื้นเมืองล้านนา

- ผลิตภัณฑ์ สินค้าท้องถิ่นอำเภอดอยสะเก็ด

- รถม้าและวิถีชีวิตของชาวลำปาง

- การค้าการให้บริการของชุมชนหมู่บ้าน สันกำแพง

- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อำเภอสันป่าตอง

ฯลฯ

ประโยชน์และความจำเป็นของการจัดสาระการ เรียนรู้ท้องถิ่น

การจัดการศึกษาที่ผ่านมา เป็นการติดตาม แนวทางของประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นส่วนใหญ่ วิชา ความรู้ต่างๆ ที่จัดให้เรียนกันนั้นจึงค่อนข้างโน้มเอียง ไปในลักษณะที่เอื้ออำนวยแก่การดำรงชีวิตในสังคม ชุมชนเมือง โดยยังมีการประยุกต์ให้เหมาะสมกับ สภาพการดำรงชีวิตในชุมชนชนบทค่อนข้างน้อย ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็วจนท้องถิ่นและชุมชนปรับตัวตามไม่ทัน บังเกิดผลเป็นปัญหาของชุมชนชนบท ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สภาพสังคม และวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก

ปัญหาต่างๆ ดังกล่าว น่าจะผ่อนคลายลงบ้าง หากมีความคำนึงถึงสภาพปัญหาและความต้องการเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น และมีกระบวนการพัฒนาที่เฉพาะเจาะจงสำหรับแต่ละท้องถิ่น และหากยังเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมกันกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนด้วยแล้ว ก็ยังสามารถแก้ปัญหาได้มากขึ้น และตรงตามความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น

ในส่วนของการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ได้ให้โอกาสท้องถิ่นสามารถพัฒนาเนื้อหาสาระที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น โดยท้องถิ่นจะสามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเนื้อหา รายละเอียด กระบวนการเรียนการสอน เอกสาร หนังสือ และสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการนำไปพัฒนาการดำเนินชีวิตของตนและครอบครัว ตลอดจนการพัฒนาชุมชนอันจะมีผลต่อความเจริญก้าวหน้าของสังคมและประเทศชาติได้อย่างดีที่สุดในที่สุด

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ดีที่โรงเรียนจัดทำและพัฒนาขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ตามที่ปรากฏจริงในท้องถิ่นนั้น ควรมีเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์จำเป็น ๕ ประการ คือ

๑. เป็นสภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคมจริงของท้องถิ่น
๒. เป็นสภาพปัญหา ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น
๓. ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญเพื่อพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นให้ดีขึ้น
๔. ช่วยนักเรียนให้รู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มีความรักถิ่นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้มีสภาพดีขึ้น
๕. ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการแก่

นักเรียนเฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงสุด

การศึกษาแนวโน้มของการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

แนวโน้มของการพัฒนา หมายถึง สภาพที่จะเป็นไปหรือที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตั้งอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งแนวโน้มของการพัฒนานี้อาจเปลี่ยนแปลงไปเป็นระยะๆ แล้วแต่สภาพและสิ่งแวดล้อม การที่จะทราบได้ว่าแนวโน้มของชุมชนจะพัฒนาไปในทิศทางใดนั้น ท้องถิ่นต้องวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่ในชุมชนแต่ละด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประชากร ฯลฯ ว่ามีสภาพเป็นอย่างไร มีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางใดอย่างไร และเพราะเหตุใด

การวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนา ทำให้ท้องถิ่นทราบถึงโอกาสและข้อจำกัดที่มีอยู่ของชุมชน ซึ่งจะมีผลทำให้ท้องถิ่นได้มองเห็นช่องทางหรือโอกาสของการที่จะพัฒนา ได้แก่ สิ่งที่จะอาจจะเป็นปัญหาอุปสรรคหรือข้อขัดขวางในการที่จะลงมือพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

โอกาส หมายถึง ช่องทางหรือความเป็นไปได้สูงในการที่จะพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากชุมชนมีความพร้อมในด้านนั้นๆ สูง ซึ่งจะส่งผลหรือเอื้อต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก ถือว่าเป็นจุดเด่น สิ่งที่ดีจัดว่าเป็นโอกาสนั้น ได้แก่

๑. สิ่งที่มีอยู่แต่ไม่มีการพัฒนา หรือสิ่งที่ดีแล้วยังล้าหลังที่สุดของกระบวนการพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กำลังดำเนินการอยู่

๒. การพัฒนาที่มีได้นำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้คุ้มค่า

ข้อจำกัด หมายถึง ตัวแปรที่จะทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุสู่เป้าหมาย หรือสิ่งที่จะขัดขวางมิให้การดำเนินงานนั้นลุล่วงไปได้ตามเป้าหมาย ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **จุดด้อย** สิ่งที่ดีจัดว่าเป็นข้อจำกัด

หรือจุดด้อย ได้แก่ สภาพของชุมชนที่เป็นอยู่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ซึ่งมีสภาพต่ำกว่าระดับที่ควรจะเป็น เรียกได้ว่า เป็นปัญหา ข้อขัดขวาง หรืออุปสรรคในทางปฏิบัติ ถ้าจะพัฒนาเรื่องดังกล่าวได้สำเร็จต้องมีการแก้ไขปัญหาคือข้อขัดขวางหรืออุปสรรคนั้นเสียก่อน

การศึกษาแนวโน้มของการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นจะต้องรวบรวมข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลหลายๆ แหล่ง เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ และสรุปผลเป็นแนวโน้มของทิศทางการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นต่อไป ข้อมูลที่ควรนำมาวิเคราะห์ อาทิ

ด้านเศรษฐกิจ	ได้แก่	ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ รายได้ แหล่งเงินทุน การตลาด สถานประกอบการ ฯลฯ
ด้านสังคมวัฒนธรรม	ได้แก่	ข้อมูลเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่น ศาสนา ฯลฯ
ด้านการศึกษา	ได้แก่	ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน นักเรียน ครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถานศึกษา แหล่งวิทยากร ฯลฯ
ด้านประชากร	ได้แก่	ข้อมูลเกี่ยวกับการเพิ่ม / ลดของประชากร แรงงาน ตลาดแรงงาน สุขภาพอนามัย ฯลฯ
ด้านสิ่งแวดล้อม	ได้แก่	ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ สภาพแวดล้อม มลภาวะ ฯลฯ
ด้านการสื่อสาร / คมนาคม	ได้แก่	ข้อมูลเกี่ยวกับสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น น้ำประปา ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์ ฯลฯ

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในด้านการจัดการศึกษาสามารถปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนให้เห็นถึงประโยชน์จากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยอาจสอดแทรกเนื้อหาหรือเพิ่มบทเรียน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในหลักสูตรการเรียน

การสอนทุกระดับชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถทำกิจกรรมร่วมกันบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำหลักการเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (learning by doing) ได้อย่างแม่นยำขึ้น

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๔.

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **การพัฒนาหลักสูตร ตามความต้องการของท้องถิ่น** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, พิมพ์ครั้งที่ ๒ ๒๕๔๐.

กระทรวงศึกษาธิการ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖.

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๔๗.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แนวทางการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ. **ศูนย์วิชาการและภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น**. โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (คพศ.) กองวิชาการ สปช. (ม.ป.ท.)(ม.ป.ป.)

ขอเชิญชวน

ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาร่วมส่งบทความวิชาการ
ด้านการศึกษามาลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการ ความยาวไม่เกิน
๕ หน้ากระดาษ ขนาด A4 ขนาดตัวอักษร ๑๖ พอยท์ โดยส่งมาได้ที่
กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
ตึก สพฐ. ๓ ชั้น ๓ กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก
เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

ก้าวไกลไปพร้อมกัน...สู่คุณภาพดีของผู้เรียน

กัญณิกา พรหมณีนพิกษะ*

ปี ๒๕๕๐ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด ยุทธศาสตร์ที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาใน ๖ ยุทธศาสตร์ คือ ๑) เร่งรัดการปฏิรูป การศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ๒) ขยายโอกาส ทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชน ๓) พัฒนา คุณภาพมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ๔) กระจาย อำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ๕) การมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเอกชนและท้องถิ่น ๖) การจัดการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวถือเป็นกลไก

สำคัญที่ช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาเกิดผลในทาง ปฏิบัติและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ให้มี คุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติได้ มีข้อมูลสำคัญจาก หลายส่วนที่ควรแก่การนำมาพิจารณา เพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ผลการประเมิน สถานภาพการศึกษาไทย ปี ๒๕๕๔ ข้อมูลดัชนี IMD เกี่ยวกับการจัดอันดับความสามารถด้านการศึกษา ของประเทศไทยกับประเทศในเอเชีย ประเทศไทย อยู่ในอันดับที่ ๔๘ จาก ๖๑ ประเทศ และเมื่อพิจารณา ผลการจัดอันดับย้อนหลังกลับไป ๕ ปี คือตั้งแต่ปี

* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒๕๔๕ - ๒๕๔๙ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๔๑ ๒๑ ๔๘ ๔๖ และ ๔๘ ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการศึกษาไทย เมื่อเปรียบเทียบกับในช่วง ๕ ปี ยังไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง และเมื่อพิจารณาข้อมูลในระดับนานาชาติ OECD หรือองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ในโครงการประเมินนักเรียนนานาชาติ PISA (Programme for International Student Assessment) ข้อมูลปี ๒๐๐๓ จากการประเมินใน ๔๐ ประเทศ พบว่า ด้านการอ่าน ประเทศไทยอยู่ในช่วงอันดับที่ ๓๕ - ๓๖ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์อยู่ในช่วงอันดับที่ ๓๔ - ๓๖ และจากการประเมินคุณภาพโดยสำนักงานรับรองคุณภาพมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า มีโรงเรียนเพียง ๑๐,๑๔๗ โรงเรียน จาก ๓๐,๙๑๙ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๘๒ ที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี และมีจำนวน ๕๖๗ โรงเรียนที่ต้องเร่งปรับปรุง นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลที่น่าสนใจจากรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี ๒๕๔๗ / ๒๕๔๘ ผลการปฏิรูปการศึกษาทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม มีความกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น แต่สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนยังไม่เห็นผลชัดเจน การปลูกฝังผู้เรียนในด้านทักษะกระบวนการคิด การค้นคว้า รักการอ่าน การวิเคราะห์วิจารณ์และวิธีเรียนรู้ด้วยตนเองยังมีน้อย ผลการจัดการศึกษาจึงยังไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ที่ต้องพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านปัญญา อารมณ์ จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม และคุณธรรม จริยธรรม จึงจำเป็นต้องยิ่งยั้งให้การจัดการศึกษาจะต้องเติมเต็มหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์และใช้เป็น และปลูกฝังให้ตระหนักว่าการเรียนคือ การที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ในการพัฒนาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดส่วนที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องปรับกระบวนการทำงานและควรเป็นการดำเนินงานที่มีการสานต่อกัน

ตั้งแต่ส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ส่วนกลางนอกจากเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานแล้ว ต้องให้ความสำคัญกับระบบการกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนา สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษานั้นเป็นกลไกหลักในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผล ดังนั้น ถ้าสามารถดำเนินการได้อย่างเข้มแข็งประสานสัมพันธ์กันย่อมส่งผลต่อความสำเร็จของประเทศโดยรวม แนวทางที่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ มีดังนี้

เขตพื้นที่การศึกษา

๑. วางแผนกำหนดนโยบายและเป้าหมาย การพัฒนาสถานศึกษาและครูอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจนและครอบคลุมทั่วถึง

๒. พัฒนาบุคลากรทุกระดับ (ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์) ให้มีความรู้ความเข้าใจ และความชำนาญในเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ครบกระบวนการ (PDCA) โดยกำหนดเป็นเป้าหมายของการพัฒนาให้ชัดเจน

๓. สร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา โดยใช้การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนหรือบุคลากรในเขตพื้นที่ อาทิจการประสาน

กับสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เข้าไปมีส่วนร่วมช่วยเหลือในเชิงวิชาการให้กับครู

๔. ส่งเสริมการเรียนรู้ และปฏิรูปการบริหาร จัดการแบบใหม่ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school based management)

๕. กระตุ้นให้ผู้บริหารและครูตื่นตัวสนใจ การพัฒนาตนเอง แสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัด กระบวนการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ในลักษณะของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเพิ่มขึ้น

๖. ให้การสนับสนุนด้านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ อิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ครูสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มากขึ้น

๗. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคนิคการ จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความ สมบูรณ์ทั้งการเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

๘. จัดเวทีให้ครูที่มีความสามารถในการ จัดการเรียนการสอนแบบใหม่มาให้คำแนะนำและ สาธิตการสอน หรือบันทึกใส่ซีดีรอม หรือเผยแพร่ทาง เว็บไซต์ให้ครูทั่วไปนำไปศึกษาหรือใช้ประกอบการสอน

๙. พัฒนาผู้บริหารและครูผู้สอนให้เป็นแบบ อย่างที่ดีของการเป็นคนดีมีคุณธรรม

๑๐. คัดเลือกและเผยแพร่บุคคลที่เป็นต้นแบบ ที่ดีทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนและคุณธรรม จริยธรรมผ่านสื่อทุกประเภท ยกย่องเชิดชูแบบอย่าง ที่ดี รวมทั้งการให้รางวัลทางสังคมแก่แบบอย่างที่ดี

สถานศึกษา

๑. สร้างความเข้มแข็งให้กับครูให้สามารถ ช่วยเหลือและพึ่งตนเองได้ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school - based training)

๒. มุ่งเน้นการทำงานแบบร่วมมือ การทำงาน เป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๓. จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ ให้มีการนำกิจกรรมและเรียนรู้วิธีที่จะเรียนรู้ (learn how to learn) มากขึ้น เรียนรู้วิธีการจดบันทึก

การอ่าน การจับประเด็น การคิดวิเคราะห์ การซักถาม อภิปราย การพูด การเขียน

๔. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบการสอน ที่หลากหลายมาใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียน อาทิ

๔.๑ การสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น

๑) การเรียนรู้ทางสมอง (brain based - learning)

๒) จัดทำโครงงาน (project based - learning)

๓) การคิดสร้างสรรค์ (constructionism)

๔) การแก้ปัญหา (problem solving learning)

๕) การสืบเสาะหาความรู้ (inquiry cycle)

๔.๒ การสอนที่ส่งเสริมคุณธรรมนำ ความรู้ ตัวอย่างเช่น

๑) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมขั้น พื้นฐาน มีความรับผิดชอบและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

๒) จัดกิจกรรมครอบคลุมทั้งการคิด พฤติกรรมที่ควรทำ และเกิดจิตสำนึกหรือความรู้สึกที่ ดีงาม

๓) สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ อบอวน มีความเอื้ออาทรและสมานฉันท์

๔) สร้างโอกาสการเรียนรู้เชิง คุณธรรมให้แก่นักเรียน

๕) สอดแทรกคุณธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

๖) กระตุ้นครูทุกคนให้เป็นแบบ อย่างที่ดีของศิษย์ในด้านคุณธรรมหรือคุณค่าความ เป็นมนุษย์

๗) สร้างกิจกรรมนักเรียนในการ พัฒนาให้เป็นผู้นำที่มีคุณธรรม

๔) ร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน
สนับสนุนการทำความดีของบุตร - หลาน

๕. จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่ง
ต่างๆ เรียนรู้วิถีค้นหาแหล่งเรียนรู้ นอกจากตำราและ
ครูในห้องเรียน เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบผู้เรียน
ต้องอ่าน ค้นคว้า คิดวิเคราะห์ ทดลองทำกิจกรรม
เรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเพื่อนในกลุ่ม

๖. ส่งเสริมให้ครูกับผู้ปกครองร่วมมือกัน
สอนให้เด็กมีความสุขและรักการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพ
ของตัวเองให้ได้มากที่สุด

๗. ส่งเสริมให้มีการประเมินผลร่วมกันระหว่าง
ครูและผู้ปกครองและนำผลการประเมินมาใช้ในการ
พัฒนาผู้เรียน

๘. สร้างกลไกเชื่อมโยงที่เข้มแข็งและม
ความเกื้อกูลกันทั้งภายในสถาบันและระหว่างสถาบัน
ของ “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน

๙. สืบค้นและยกย่องแบบอย่างผู้ทำความดี
เพื่อเผยแพร่เป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนและสาธารณชน

บทสรุป

แนวทางที่นำเสนอข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่ง
ของการดำเนินงานของส่วนที่เป็นกลไกสำคัญในการ
ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่การพัฒนา
ที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือการพัฒนาที่เกิดจากการ
เข้าใจปัญหาที่แท้จริงของหน่วยงานและนำจุดเด่น
และข้อจำกัดที่มีมาเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทาง
หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหา
และบริบทของหน่วยงาน และตระหนักว่าหน่วยงาน
เป็นเพียงจักรหนึ่งที่จะต้องร่วมขับเคลื่อนไปพร้อมกับ
ส่วนอื่นๆ ในการพัฒนาการศึกษา ทั้งนี้ด้วยการศึกษา
เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคน ซึ่งจะนำไปสู่
การพัฒนาประเทศ การให้ความสำคัญของการศึกษา
จึงเท่ากับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ในการ
พัฒนาการศึกษาให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา จึง
จำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทางหรือยุทธศาสตร์ในการ
ดำเนินงานและมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน
ตลอดจนมีการดำเนินงานที่ประสานสัมพันธ์และโยงไ
กันในทุกภาคส่วน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนโยบาย
และยุทธศาสตร์ที่ยอดเยี่ยม หากแต่ละส่วนซึ่งเป็น
เฟืองจักรที่สำคัญมิได้มีการปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน อย่าง
จริงจังและต่อเนื่อง ย่อมไม่ก่อให้เกิดผล โดยเฉพาะ
คุณภาพของผู้เรียนอันเป็นเป้าหมายหลักของการ
จัดการศึกษา

รอบรู้ การวัดและประเมินผล

ประเภทการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (assessment for learning)

ไตรรงค์ เจนการ*

๑. รูปแบบการประเมิน (assessment formats)

๑) แบบเลือกตอบ

ข้อสอบแบบเลือกตอบซึ่งประกอบด้วยคำถามที่ตัวเลือกให้เลือกหลายตัวเลือก ข้อสอบถูก-ผิด และการจับคู่เป็นแบบฟอร์มการประเมินผลธรรมดา รู้จักกันเป็นอย่างดี ข้อสอบแบบเลือกตอบเหล่านี้เหมาะกับการประเมินผลในแนวกว้างครอบคลุมเนื้อหา (Merel, ๒๐๐๐) อย่างไรก็ตาม ข้อสอบแบบเลือกตอบ

เคยใช้ประเมินผลการระลึกได้การจำได้ในข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน ในบางครั้งก็สามารถสร้างข้อสอบแบบนี้ประเมินผลระดับการคิดระดับสูงได้อีกด้วย ตัวอย่างเช่น พวกเราเคยใช้ในการประเมินความเข้าใจในความคิดรวบยอดต่างๆ ของนักเรียนความสามารถเหล่านี้เป็นการประยุกต์ใช้ขององค์ความรู้ (knowledge) หรือทักษะเหล่านี้เป็นการพยากรณ์ถึง การได้มาของการกระทำ

* นักวิชาการสอบ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบการเลือกคำตอบเหมาะกับการใช้ในรูปแบบการเขียนเฉพาะเมื่อท่านเชื่อมั่นได้ว่านักเรียนของท่านมีระดับที่สูงในการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถอ่านและเกิดความเข้าใจในข้อสอบเหล่านี้ ถ้าหากท่านต้องบริหารจัดการด้วยการประเมินผลแบบเลือกคำตอบกับนักเรียนของท่านซึ่งอ่านไม่ค่อยออก อ่านไม่ได้เลย หรือกำลังเรียนภาษา (ไทย, อังกฤษ) อยู่ ท่านต้องช่วยเหลือพวกเขาที่เจอกับการอ่านในสิ่งที่ยากๆ เหล่านั้น เพื่อที่จะกำหนดการรอบรู้ในเนื้อหาและประสพผลสำเร็จการประมาณค่าที่แน่นอนแม่นยำของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

อย่างไรก็ตาม เป็นไปได้ที่จะใช้การประเมินผลแบบเลือกคำตอบกับนักเรียนชั้นเล็กๆ หรือนักเรียนที่กำลังเรียนภาษา ถ้าครูอ่านคำถามและเขียนชุดคำตอบเป็นรูปภาพ เป็นตัวเลือกให้เลือกตอบ

รูปแบบการเลือกคำตอบเป็นการใช้ที่เหมาะสมเมื่อท่านต้องการความมีประสิทธิภาพท่านสามารถบริหารจัดการกับนักเรียนจำนวนมากๆ ในเวลาเดียวกัน และท่านสามารถตรวจให้คะแนนพวกเขาได้อย่างรวดเร็ว

๒) แบบคำตอบที่ต้องเขียนขึ้นเอง (constructed)

ข้อสอบที่ให้เขียนตอบสั้นๆ บางทีเป็นคำถามที่ต้องการให้นักเรียนผลิตผลงานการเขียนสั้นๆ เพื่อที่ตอบสนองคำถามของการเขียนเรียงความสั้นๆ ตัวอย่างเช่น ครูวิทยาศาสตร์มักจะถามนักเรียนจัดเตรียมการคำอธิบายสาระสำคัญอย่างรวบรัดของการเกิดเมฆ ตามสภาพภูมิอากาศและฤดูว่าเกิดขึ้นอย่างไร หรือครูคณิตศาสตร์อาจถามนักเรียนโดยการให้แสดงวิธีการได้มาของคำตอบของการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ทำมาได้อย่างไร ครูที่สอนภาษาอาจจะถามนักเรียนถึงแหล่งที่มาและอธิบายตัวอย่างของอุปมาอุปไมยพิเศษๆ จากคำพูดในบทความที่กำหนดให้คุณค่าของข้อสอบแบบนี้เป็นสิ่งที่ต้องการให้นักเรียน

สร้างสรรค์คำตอบด้วยตัวเอง ซึ่งคงจะไม่เคร่งครัดกับเวลามากนัก เหมือนกับการประเมินผลในรูปแบบอื่นๆ ในทางบวกข้อสอบในรูปแบบนี้ สามารถใช้ประเมินผลความเข้าใจในความคิดรวบยอดต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

๓) แบบประเมินผลความสามารถ (performance assessments)

ภาระงานความสามารถ (performance tasks) ต้องการให้นักเรียนนำการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้กับภาระงานที่มีลักษณะเฉพาะและสถานการณ์ต่างๆ เพื่อแสดงถึงองค์ความรู้ (knowledge) นั้นๆ ภาระงานเหล่านี้จะประกอบด้วยสายงานการสัมภาษณ์การปฏิบัติงานหรือการดำเนินงาน หรือการสร้างผลผลิตทางกายภาพต่างๆ การนำเสนอด้วยปากเปล่า เทป วิดีทัศน์ฯ ผลงานทางดนตรี หรือประวัติการตอบโต้ บทบัญญัติข้อกฎหมาย หรือการแสดงออก การวิจัยที่ทำให้รู้ว่าภาระงานความสามารถ (performance tasks) สามารถเชื่อมต่อกับนักเรียนทุกคนอย่างลึกซึ้งไปมากในการเรียนรู้ในสิ่งเหล่านี้และสามารถนำไปสู่การเป็นผู้ที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นอย่างมากในเนื้อหาสาระ (Newmann, Secada & Wehlage ๑๙๙๕) ภาระงานความสามารถ สามารถอยู่ในขอบเขตเงื่อนไขที่สลับซับซ้อนอย่างมาก ภายในระยะเวลาที่ต้องการสำหรับการสำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์และในขอบเขตเนื้อหาที่ต้องการประเมินผล ตัวอย่างเช่น นักเรียนถูกสั่งให้ทำบางสิ่งบางอย่าง เช่น การอ่านคำประพันธ์

ง่าย ๆ หรือคำประพันธ์ที่เป็นกาพย์ โคลง กลอน ยาก ๆ การเขียนและสร้างเพลงขึ้นมาใหม่ไม่เหมือนใคร หรือ การดำเนินการสืบสวนสำรวจกันเป็นกลุ่ม ๆ ในบางกรณี ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนในรายละเอียด ของธรรมชาติผลิตภัณฑ์สุดท้าย แหล่งทรัพยากรที่นักเรียน ต้องการใช้ และเกณฑ์การให้คะแนนที่จะใช้ในการ ประเมินผลผลิต ผลงาน ครูผู้สอนควรตระหนักใน ภาระงานความสามารถในบริบทที่ต้องดูที่มีความหมาย เพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ ตรงประเด็นและมีประโยชน์ขององค์ความรู้ (know- ledge) และทักษะต่างๆ ที่พวกเขา กำลังเรียนรู้ การทำ สิ่งเหล่านี้จะง่ายมากขึ้น สำหรับนักเรียนทั้งหมด ต่อการอธิบายแสดงอะไรที่นักเรียนต้องรู้ สำหรับนักเรียน ที่เยาว์วัย หรือเริ่มเรียนควรบรรลุก่อให้เกิดภาระงาน ความสามารถโดยการจูงใจสนับสนุนและเข้าไปช่วยเหลือ อย่างพิเศษ เพราะว่าพวกเขามีโอกาสนำเสนอที่ก่อให้เกิด พื้นฐานทางวัฒนธรรม ประสบการณ์การเรียนรู้ ภายในชั้นเรียน ภาระงานความสามารถ สามารถนำ มาใช้เป็นประโยชน์โดยสมบูรณ์เช่นกัน เมื่อมันมีความ จำเป็นต่อการเตรียมการการปรับตัวและอำนวยความสะดวก ต้องการสำหรับความต้องการของนักเรียนโดยเฉพาะ การทำให้เกิดความเหมาะสมในเนื้อหา รูปแบบขั้นตอน การบริหารจัดการ การให้คะแนน และการอธิบาย ชี้แจงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ทำได้ในการงานความสามารถ (performance tasks) มากกว่าข้อสอบแบบเลือก คำตอบ (Farr & Trumbull, ๑๙๙๗)

๔) แบบประเมินอย่างไม่เป็นทางการ และ ประเมินผลด้วยตนเอง (informal & self-assessment)

การประเมินผลแบบไม่เป็นทางการเกิดขึ้นในทุกๆ ห้องเรียนและทุกๆ วัน เมื่อครูผู้สอนสังเกต นักเรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม พวกเขา กำลัง ถูกประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อครูผู้สอน สังเกตการทำงานของนักเรียนในการแก้ปัญหาหรือ การอ่านตำราเรียนนักเรียนกำลังถูกประเมินผลอย่าง ไม่เป็นทางการ เมื่อนักเรียนถามหรือตอบคำถาม หรือ สนทนาได้ตอบกับครูผู้สอนหรือกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียน หรือทำงานในกลุ่มเล็กๆ ครูผู้สอนก็ประเมินผล องค์ ความรู้และความเข้าใจอย่างไม่เป็นทางการ การ ประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการเป็นการกระทำประจำ ปกติอันดีวิสัยของแต่ละบุคคล ตลอดเวลาครูผู้สอน จะใช้เกณฑ์เฉพาะ (specific criteria) ระหว่างการ สังเกตอย่างไม่เป็นทางการหรือการอภิปรายโต้แย้ง หาเหตุผลอยู่เป็นประจำ การประเมินตนเองเป็นตัวอย่าง ชนิดหนึ่งด้วยเช่นกันของการประเมินผลอย่างไม่เป็น ทางการ นักเรียนหรือครูผู้สอนอาจใช้แบบสำรวจ รายการ (checklists) เป็นแบบไม่เป็นทางการ หรือ ประเมินผลด้วยตนเอง การประเมินผลตนเองของ นักเรียนเมื่อพวกเขามาเป็นผู้ติชมวิพากษ์วิจารณ์อย่าง สร้างสรรค์ ในการทำงานของเขาเอง หรือประเมินผล ความเจริญก้าวหน้าในสิ่งนั้นๆ หรือความก้าวหน้าไปสู่ เป้าหมายการเรียนรู้เหล่านั้น การประเมินผลการทำงานของตนเองเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่จะต้องไปรับ การสั่งสอน แต่เมื่อนักเรียนเรียนรู้การประเมินตนเอง พวกเขาสามารถจะดูแลรับผิดชอบการเรียนรู้ตนเอง เหล่านั้น และการพัฒนาความก้าวหน้าผลสัมฤทธิ์ เหล่านั้นได้

ตามรอย ประกัน คุณภาพ

อีกหนึ่งรูปแบบของหลักสูตรบูรณาการ

ไพรวลัย ไพฑูริย์สาส์*

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่ให้สถานศึกษาทุกสังกัดใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานั้น หนึ่งในมาตรฐานทั้งหมดที่มีความสำคัญมาก ก็คือ มาตรฐานที่ ๑๔ สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ที่ ๑๔.๑ มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่มักคิดถึงแต่การบูรณาการเรียนการสอน ยังไม่ได้คิดถึงการบูรณาการ

หลักสูตรอย่างแท้จริง ทำให้ครูยังวนเวียนอยู่กับการสอนให้รู้เนื้อหาให้ครบถ้วน ซึ่งทำให้เกิดความคับข้องใจทั้งผู้เรียนและผู้สอนและยังทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะที่จำเป็นน้อยลง

ฉบับที่แล้ว ผู้เขียนได้เสนอ concept เกี่ยวกับหลักสูตรบูรณาการไว้ อาจมองภาพยังไม่ชัดเจน ฉบับนี้จึงขอยกตัวอย่างการสร้างหลักสูตรบูรณาการพอเป็นสังเขป และเพื่อให้เข้าใจความเข้าใจและดำเนินการ จึงขอเสนอเป็นขั้นตอน ดังนี้

* นักวิชาการสอบ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นที่ ๑ เมื่อจะเริ่มต้นสร้างหลักสูตรบูรณาการ ต้องเลือกแกนของหลักสูตรก่อน เช่น ครูเลือกที่จะทำหลักสูตรที่เน้น “คุณภาพชีวิตกับสิ่งแวดล้อม”

ขั้นที่ ๒ ให้เลือกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เป็นแกนในการจัดทำหลักสูตร เช่น เมื่อตกลงใจเลือกที่จะเน้น “คุณภาพชีวิตกับสิ่งแวดล้อม” เป็นแกนของหลักสูตรแล้ว ก็เลือกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะเป็นแกนในการสร้างหลักสูตรด้วย สมมติว่า ครูเลือกกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแกนหลัก จากนั้นก็เลือกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะนำมาบูรณาการ ในที่นี้ สมมติว่าเลือกกลุ่มสาระการ

เรียนวิทยาศาสตร์และกลุ่มสาระภาษาไทยเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะนำมาบูรณาการ

ขั้นต่อมา ก็คิดชื่อรายวิชาแต่ละชั้นปีให้ครบ **โครงสร้างหลักสูตร** โดยมี concept ย่อยๆ วางไว้ในใจ เพื่อกันลืมก็ควรมีการทบทวนในกระดากก็ได้

ในที่นี้ผู้เขียนลองตั้งชื่อรายวิชานี้ว่า “คุณภาพชีวิตกับสิ่งแวดล้อม” สำหรับสอนระดับชั้นประถมศึกษา (ป.๑-๖) ซึ่งจะเป็นรายวิชาที่บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่นี้ลองมาหา concept ย่อยๆ กัน

ชั้นปีที่	ชื่อวิชา	concept (ย่อยๆ)
๑	ชีวิตในบ้าน	การดำรงชีวิตภายในบ้าน การดูแลรักษาสุขภาพตนเอง สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ และสภาพแวดล้อมในบ้าน การเขียนเรียงความ
๒	รักเพื่อนบ้าน	การอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน การร่วมมือกัน อนุรักษ์พลังงาน ทรัพยากรในบริเวณใกล้เคียง การรู้จักสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ การเขียนบทความง่ายๆ
๓	โรงเรียนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	คุณและโทษของสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสุขภาพ ผลกระทบต่อสุขภาพของการไม่รักษาสิ่งแวดล้อม การศึกษาและทำรายงานและนำเสนออย่างง่าย
๔	ชมรมคนรักสุขภาพ	ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต สิ่งแวดล้อม การดำรงรักษา การรับรู้ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ การฟื้นฟู สภาพเสื่อมโทรม สุขภาพและสิ่งแวดล้อม การพูดรายงานหน้าชั้นเรียน การรายงานครูใหญ่
๕	ชุมชนรักธรรมชาติ	วิเคราะห์ตัวอย่างบุคคลที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความพยายาม ความคิดและการกระทำ ผลที่เกิด ผลกระทบต่อสังคม และธรรมชาติ และสุขภาพของบุคคล การพูดต่อหน้าชุมชน การรายงานโดยใช้เทคโนโลยี
๖	โลกสีเขียว	สังคมสงบสุข ประเทศสงบสุข โลกสงบสุข การออกวารสาร ส่งเสริมคุณภาพชีวิต (วารสาร รายเดือน/ปักษ์)

ขั้นที่ ๔ คิดหน่วยการเรียนรู้ที่จะสอนให้ตลอด
หลักสูตร แล้วก็ตั้งชื่อหน่วยให้เก๋ไก๋ อ่านชื่อแล้วรู้ทันที
 ว่าจะเรียนเรื่องเกี่ยวกับอะไร เน้นเรื่องใด ทั้งนี้เพื่อให้

เห็นขอบข่ายและลำดับชั้นการเรียนรู้ที่ครูจะนำมาใช้
 ในการเรียนการสอน (scopes & sequences) ในที่นี้
 จะขอยกตัวอย่างเฉพาะช่วงชั้นที่ ๑ ดังนี้

หน่วยที่ ชั้น วิชา	หน่วยที่ ๑	หน่วยที่ ๒	หน่วยที่ ๓	หน่วยที่ ๔	หน่วยที่ ๕	หน่วยที่ ๖	หน่วยที่ ๗	หน่วยที่ ๘
ป.๑ ชีวิตในบ้าน	ฉันคือใคร	สัตว์เลี้ยง แสนรัก	บ้านสี่เหลี่ยม	ครอบครัว อบอุ่น	คนดีของ บ้าน	ซื้อง่าย ขายคล่อง	เครื่องใช้ ในบ้าน	บ้านคุณ ประหยัด
ป.๒ รักเพื่อนบ้าน	เพื่อนบ้าน ของฉัน	คุณค่าของ ธรรมชาติ	รายได้จาก ธรรมชาติ	ภัยจาก ความเห็น แก่ตัว	เทคโนโลยี ชาวบ้าน	วัฒนธรรม ชุมชน	ของกิน ของใช้	เศรษฐกิจ พอเพียง
ป.๓ โรงเรียน อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	โรงเรียน ของเรา	ดินน้ำไฟ ลมกับ ชีวิต มนุษย์	วิทยาศาสตร์ สุขภาพ	สิ่งแวดล้อม กับสังคม โรงเรียน	ดวง อาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว และ พลังงาน	ภัยจาก มลพิษ	ค่าย อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	โรงเรียน รัก ธรรมชาติ

ขั้นต่อไป ขั้นที่ ๕ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับ
 มาตรฐานการเรียนรู้และการบูรณาการ ครูจะต้องนำ
 มาตรฐานที่เกี่ยวข้องและต้องการบูรณาการมาศึกษา

วิเคราะห์เพื่อสร้างคำอธิบายหน่วย แต่ละหน่วย
 ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเพียงหน่วยเดียว คือ หน่วย
 “ฉันคือใคร”

ชื่อหน่วย	มาตรฐานสังคมศึกษา	มาตรฐานวิทยาศาสตร์	มาตรฐานภาษาไทย
ฉันคือใคร	- เข้าใจโครงสร้างหน้าที่ของ คนในครอบครัว - ปฏิบัติตนตามหน้าที่และ หลักธรรมของศาสนาที่ตน นับถือ เป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว - ปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ดี ของวัฒนธรรมไทย บำเพ็ญ ประโยชน์ต่อบิดามารดาและ ผู้ปกครอง	- เข้าใจหน้าที่และการทำงาน ของอวัยวะต่างๆ ในร่างกาย และรู้วิธีการดูแลรักษาความ สะอาด - เข้าใจการเจริญเติบโตและ การตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม มนุษย์ (รู้ เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น รู้รส สัมผัส) - เข้าใจการถ่ายทอดลักษณะ ของพ่อแม่สู่ลูกหลาน	- อ่านและเขียนสะกดคำถูกต้อง - เข้าใจความหมายของคำที่ อ่านและเขียนได้ - อ่านเรื่องราวได้อย่างเข้าใจ ความหมาย - ตั้งคำถามและถ่ายทอด ความรู้ความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ได้ แต่ง นิทานหรือบทกลอนง่ายๆ ได้ และเล่าให้เพื่อนฟังได้

จากนั้น ก็จัดทำคำอธิบายหน่วยครบทั้ง ๘ หน่วย ลองมาดูตัวอย่างสัก ๑ หน่วย ในที่นี้ขอยกตัวอย่าง หน่วยแรกคือ **หน่วย ฉันคือใคร** หลังจากศึกษาวิเคราะห์ สารการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง ๓ กลุ่มสาระฯ แล้ว พอสรุปเป็นคำอธิบายหน่วยได้ ดังนี้

ในหน่วยการเรียนรู้นี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเอง บรรพบุรุษของเรา รู้จักกับ ร่างกายของตน การดูแลสุขอนามัยเกี่ยวกับร่างกาย โดยผ่านการอ่านนิทานคำกลอน นักเรียนจะได้รับการ พัฒนาทักษะภาษาไทย ทั้งการฟัง การอ่าน การพูด เล่าเรื่อง การแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และการ เขียนภาษาไทยด้วยประโยคง่ายๆ สั้นๆ

หลังจากนั้น ก็ทำคำอธิบายหน่วยให้ครบ ทุกหน่วย อย่างไรก็ตาม ในการเขียนคำอธิบายหน่วย ไม่ได้ง่ายอย่างที่เห็นนี้ ครูจะต้องรู้จักการสกัดหัวเรื่อง ที่สำคัญได้แก่ด้วย มิฉะนั้น จะติดกับเนื้อหามากจนนำไปจัดการเรียนรู้ได้จำกัดและไม่ยืดหยุ่น

ขั้นสุดท้าย (ขั้นที่ ๗) ครูนำคำอธิบายหน่วย ทั้ง ๘ หน่วย มาสรุปเป็นคำอธิบายรายวิชา **ชีวิตในบ้าน** ได้ดังนี้

คำอธิบายรายวิชา ชีวิตในบ้าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

เมื่อเรียนจบรายวิชานี้แล้ว นักเรียนมีความรู้ และทักษะในการใช้ภาษาไทยทั้งด้านการฟัง ดู พูด อ่าน เขียน และการแสวงหาความรู้ ผ่านเรื่องราว เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต การดำรงชีวิตร่วมกันของมนุษย์

พืช และสัตว์ การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รอบตัว การเป็นสมาชิกที่ดีเป็นคนดีของครอบครัว นักเรียนเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ใกล้เคียง รวมถึงมีคุณธรรมการอยู่ร่วมกันในครอบครัว

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้เป็นเพียงหน่วยเดียว ครูจะต้องทำเช่นนี้จนครบทุกหน่วย และครบทุกชั้น จะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่ยาก แต่ต้องใช้เวลาในการทำ และจะต้องเกิดจากการร่วมมือกัน

การจัดทำหลักสูตรบูรณาการเช่นนี้นั้น ไม่ใช่ จะทำคนเดียวได้ ครูควรมาวางแผนทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิดช่วยกันทำ หากเชิญผู้ปกครองมาร่วมคิด ร่วมทำด้วยจะยิ่งดีที่สุด และก่อนจะสร้างหลักสูตรครู ก็ควรมีข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของสถานศึกษาเอง ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้ปกครองของนักเรียน ความคาดหวังของคนในท้องถิ่นด้วย เพื่อนำมาประกอบการสร้างให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมมากที่สุด

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา ปิรันธนานนท์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมถวิล ธนโสภณ แห่งภาควิชาการศึกษา สาขา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนให้แก่ผู้เขียน (ซึ่งผู้เขียนรับมา ไว้ได้เพียงน้อยนิด) ผู้เขียนจะนำความรู้ที่ได้เผยแพร่ ให้แก่ครูและผู้สนใจทั่วไป ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ไว้ ณ ที่นี้อีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๕๙). **มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
นิตยา ปิรันธนานนท์. (๒๕๕๕). **จากมาตรฐานสู่ชั้นเรียน**. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์แม็ค จำกัด.

เพื่อคนวัย

วิจัยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ดวงใจ บุญยะภาส*

ปัจจุบัน

กระแสแห่งโลกาภิวัตน์ได้แผ่ขยายครอบคลุมไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ ทำให้ประเทศต่างๆ มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนของประเทศของตน การสร้าง “สังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge - based society)” เป็นวิธีการหนึ่งที่ประเทศต่างๆ เชื่อมันว่าสามารถพัฒนาประชากรของตนให้มีคุณภาพได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นโดยมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ การพัฒนาการศึกษา ซึ่งต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างหลากหลาย รวมทั้งใช้การวิจัยเป็น

ส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมจึงจะทำให้เยาวชนของประเทศมีความรอบรู้และมีศักยภาพเพียงพอที่จะก้าวทันกระแสการแข่งขันในสังคมโลกได้

ประเทศไทยนับว่าโชคดีอย่างยิ่งที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ พระองค์ทรงเป็นดั่งแสงเทียนส่องสว่างนำทางทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติตนโดยใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของราษฎร ดังเห็นได้จากแนวพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่ทรงเน้นการพัฒนาอย่าง

* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เรียบง่ายและเป็นขั้นตอนด้วยความรอบคอบและเป็นระบบ มีการศึกษาข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง รวมทั้งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทรงคิดค้นวิธีการแก้ไขโดยสะท้อนในรูปของโครงการทดลองส่วนพระองค์ และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ แนวคิดดังกล่าวเห็นได้ชัดเจนจากการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา อาติ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน จังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี และศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน จังหวัดสกลนคร ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยหาแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่โดยเมื่อทดลองปฏิบัติ และได้ผลก็จะขยายไปยังพื้นที่อื่นๆ อาจกล่าวได้ว่า โครงการการศึกษาของพระองค์เป็นการเตรียมข้อมูลและความรู้ก่อนที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาโดยตรงของประชาชนต่อไป โดยที่แต่ละโครงการจะคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์กับวิชาการใหม่ๆ อย่างเหมาะสม และการนำไปใช้ได้จริงบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันก่อปรด้วยคุณลักษณะ ๓ ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยมีเงื่อนไขสำคัญ คือ ความรอบรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ทรงชี้แนะให้ประชาชนชาวไทยนำไปปฏิบัติเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนด้วย การรู้จักพึ่งตนเอง มีความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง รู้จักความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมเหตุสมผล พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเองให้เป็น ผู้ที่มีความรู้และมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

ในระดับสถานศึกษานั้นผู้บริหารและครูสามารถปลูกฝังและส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการวิจัยตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนอาจเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการพัฒนา ศึกษาข้อมูลทั้งภายในโรงเรียนและชุมชนอย่างถ่องแท้ ร่วมกันคิดหาวิธีการแก้ไขหรือพัฒนามบนพื้นฐานของความเรียบง่ายและพอเพียง จากนั้นปฏิบัติตามวิธีการที่ร่วมกันคิดไว้ โดยติดตามผลและปรับปรุงพัฒนา

อย่างต่อเนื่องเพื่อขยายผลในวงกว้างต่อไป เช่น เมื่อผู้บริหาร ครู และนักเรียนเห็นพ้องกันว่าโรงเรียนและชุมชนมีปัญหาความสกปรกจากการทิ้งขยะซึ่งเมื่อศึกษาแล้วพบว่าเกิดจากการทิ้งขยะไม่เป็นที่ของนักเรียนและประชาชน จึงได้ร่วมกันจัดกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาด มีการทำป้ายรณรงค์ให้นักเรียนทิ้งขยะให้ถูกที่ และเก็บขยะตอนเช้าในโรงเรียน

และบริเวณใกล้เคียง เมื่อเห็นว่าโรงเรียนมีความสะอาดมากขึ้นจึงขยายผลสู่ชุมชนด้วยการประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือกับชุมชนในการทิ้งขยะให้ถูกที่และช่วยกันเก็บขยะร่วมกับนักเรียน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว นอกจากนักเรียนและชุมชนจะได้ร่วมมือกันรักษาความสะอาดท้องถิ่นของตน และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมแล้ว ขยะที่เก็บได้อาจนำมาประดิษฐ์เป็น สิ่งของต่างๆ หรือทำเป็นปุ๋ยชีวภาพ เพื่อขายเป็น รายได้เสริมของนักเรียนและชุมชนได้อีกด้วย

สำหรับการประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ครูในฐานะผู้สอนและนักวิจัยสามารถพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสาระการเรียนรู้ที่ตนสอนได้เช่นกัน อาทิเช่น การสอนเรื่องการเขียนอธิบาย ครูพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังเขียนอธิบายได้ไม่ชัดเจนจึงร่วมกับนักเรียนศึกษาสาเหตุและคิดวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งได้ข้อสรุปว่าในระยะแรกควรแบ่งกลุ่มเพื่อช่วยกันเขียนอธิบายก่อนโดยกิจกรรมที่นักเรียนส่วนใหญ่เสนอ คือ การทำแผ่นพับอธิบายวิธีการเลี้ยงปลาสวยงาม ซึ่งเป็นอาชีพเสริมของประชาชนในท้องถิ่น ครูจึงนำนักเรียนไปศึกษาการ

เลี้ยงปลาสวยงามจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและให้นำข้อมูลที่จัดบันทึกไว้มาจัดทำเป็นแผนพับอธิบายวิธีการเลี้ยงปลาสวยงาม จากนั้นครูและนักเรียนได้สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันอีกครั้ง พร้อมทั้งคัดเลือกแผนพับที่เขียนอธิบายได้ถูกต้อง ชัดเจน และมีรูปแบบสวยงามเก็บไว้ที่ห้องสมุดของโรงเรียนและชุมชนเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาสวยงาม สำหรับผู้ที่สนใจ การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นการนำกระบวนการวิจัยเข้ามาร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการศึกษาปัญหา ร่วมกันคิดวิเคราะห์หาวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการง่ายๆ เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนและท้องถิ่นตามแนวคิดของความพอเพียง เน้นเช่นเดียวกับแนวพระราชดำริในการดำเนินโครงการต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งจะคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและประชาชนเป็นหลักเช่นกัน และท้ายสุดนักเรียนได้สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นการเสริมความเข้าใจเรื่องการเขียนอธิบายให้มากขึ้น และเป็นประโยชน์ในการเขียนอธิบายของนักเรียนในครั้งต่อไป นอกจากนี้นักเรียนยังได้เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งจากการเรียนในห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอีกด้วย ดังนี้

ความพอประมาณ → การเขียนอธิบายตามเวลาที่กำหนด และการรู้จักสภาพชุมชนของตนเอง

ความมีเหตุผล → การวิเคราะห์ประโยชน์ของการเขียนอธิบาย และการใช้เวลาว่างในการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มพูนรายได้

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี → ความภาคภูมิใจ

ในผลงานของตนเอง และแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว

ความรู้ → วิธีการเขียนอธิบาย การจัดบันทึกวิธีการเลี้ยงปลาสวยงามและการนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

คุณธรรม → ความรับผิดชอบและการช่วยเหลือกันในการทำงาน การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการแบ่งปันความรู้ให้แก่ผู้อื่น

กล่าวได้ว่าการนำกระบวนการวิจัยมาใช้พร้อมกับสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมิใช่เรื่องยากเกินไปสำหรับการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะสำหรับครุณักวิจัย (teacher - researcher) ผู้ใฝ่รู้ใฝ่พัฒนาทุกท่าน เพราะทุกหลักการทุกเงื่อนไขล้วนเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และประยุกต์ได้ทั้งจากห้องเรียนและประสบการณ์จริงทั้งสิ้นเพียงแต่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ และนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นแบบอย่างของการใช้ชีวิตด้วยหลักแห่งความพอเพียงแก่ผู้เรียน รวมทั้งต้องหมั่นแสวงหาความรู้และริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ในการพัฒนาการเรียนการสอน ทั้งจากการศึกษาด้วยตนเอง (self study) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (knowledge sharing) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) เพื่อการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, สำนักงาน. (๒๕๕๐). โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. [ออนไลน์]. ได้จาก http://www.rdpb.go.th/rdpb/TH/BRAND-SITE/theproject_so2.aspx.

ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, สำนักงาน. (๒๕๕๔). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร, [ออนไลน์]. ได้จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org/detail.swf>.

ปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปสร.), สำนักงาน. (๒๕๕๔). **คู่มือนำทางชีวิต รักพอ เพื่อพ่อ ขอดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : คุณาไทย จำกัด (วนิดาการพิมพ์).

ความรู้ *เพื่อ* ครูแนะแนว

การเป็นคอนสตรัคเตอร์

ธีระวัฒน์ ชัยยุทธยรรยง*

เด็ก และเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต แต่การที่เด็กและเยาวชนเติบโตได้อย่างมีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้ความรัก ความอบอุ่น ให้มีวุฒิภาวะในการพึ่งตนเอง ได้รับประสบการณ์จากโรงเรียน และจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเหลือหลอมให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาการตามวัยที่เหมาะสม นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านอื่นๆ ต่อไป และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดี มีความสุข

แต่สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีปัจจัยหลายประการที่สะกิดกันไม่ให้เด็กและเยาวชนของเราได้รับการส่งเสริม/พัฒนา เป็นไปตามเป้าหมายของประเทศชาติ ต้องการ อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองและการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารเข้ามามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารทั้งทางบวกและทางลบ

* ข้าราชการบำนาญ

ตัวอย่างที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม การแข่งขันกันสูง ในด้านเศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมส่งผล ให้เด็กและเยาวชนต้องปรับตัวเพื่อให้ดำเนินชีวิตอยู่ใน สังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างราบรื่น และมีความสุข หากเด็กและเยาวชนไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะทำให้ เกิดความคับข้องใจ ขัดแย้งใจ และวิตกกังวล หาก ปลดปล่อยไว้นานๆ ก็จะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น การดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่ การหนีเรียนและ ไม่ตั้งใจเรียน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การเล่น การพนัน การติดเกม และการฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาให้เด็กและ เยาวชนเป็นคนสร้างสรรค์ได้

มนุษย์เราถูกบรรจุกล่องชนิดต่างๆ ไว้ในสมอง อย่างมากมาย ซึ่งแต่ละกล่องจะเป็นตัวกำหนดกรอบ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมหรือการแสดงออก ซึ่งมีผลมาจากประสบการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม หน้าที่การงานและอื่นๆ อีกมากมาย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคหรือเป็นสิ่งที่สะกิดกันศักยภาพ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ไม่เป็นคนสร้างสรรค์ แต่ถ้าในเด็กแรกเกิดจะปราศจากกล่องเหล่านี้เพราะ ยังบริสุทธิ์และสมองยังว่างไม่ถูกบรรจุด้วยกล่อง ต่างๆ ดังกล่าว

เราสามารถทลายสลายกล่องต่างๆ ดังกล่าว ออกจากสมองเพื่อทำให้ย้อนกลับไปสู่ภาวะของความ เป็นเด็กในการพัฒนาศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็นคนสร้างสรรค์ได้ โดยเริ่มจาก

๑. การทลาย สลายกล่องในสมองของเรา เพื่อที่เราจะได้มองเห็นตนเอง ค้นหาตนเอง เพื่อก้าวไปสู่ การรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้

๒. ตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่มุ่งการแข่งขัน

๓. รู้จักตัวตนจริง เป็นตัวของตัวเอง

ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเป็นคน สร้างสรรค์นั้นสามารถดำเนินการโดยใช้การคิดในเชิง บวกเป็นพื้นฐาน ซึ่งสามารถจัดเป็นกิจกรรมอบรมเชิง ปฏิบัติการซึ่งผู้เขียนได้รับการฝึกอบรมจาก Mr. Gil Alon ชาวอิสราเอล ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

๑. กิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อเข้าใจภาวะ การไว้วางใจ ฝึกให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เปิดกล่อง ของแต่ละคนออกมา เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ ให้เรียนรู้รับรู้ความรู้สึกของตนเอง มีสติอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ให้เกิดความ รู้สึกไว้วางใจกันและกัน จริงใจต่อกัน

๒. กิจกรรมการหยั่งถึงโลกภายในของตนเอง และผู้อื่นโดยกระบวนการเคลื่อนไหวและการฟัง ฝึก ให้ผู้เข้าอบรมได้ค้นหาตนเอง เพื่อให้รู้จักตัวเองและผู้อื่น ถ่ายทอดพลังความรักจากการอดแข็งสร้างสรรค์

๓. กิจกรรมเพื่อเรียนรู้ธรรมชาติของอารมณ์ ความรู้สึกทั้งด้านบวกและด้านลบของตนเองและผู้อื่น ฝึกให้ผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกอย่างอิสระ และสร้างสรรค์ วิธีการทำให้ ผู้อื่นรู้สึกผ่อนคลาย เรียนรู้และเข้าใจการบำบัดความ เจ็บปวดที่เกิดขึ้นจากร่างกาย

๔. กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผ่านความรู้สึกลบ ฝึกให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เกิด ความรู้สึกผ่อนคลาย ผ่านการนวดปลดปล่อยอารมณ์ อย่างเต็มที่ผ่านการหัวเราะ ความรู้สึกผ่อนคลายเมื่อ สู่ภาวะในวัยเด็ก ความรู้สึกผ่อนคลายจากการเขย่า ท้องด้านหน้า เล่าเรื่องโดยเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้ เกิดความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน เรียนรู้ในการดึงความ สามารถที่มีอยู่ออกมาใช้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยคิดสร้างสรรค์ มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการนำ

ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ฝึกให้ปลดปล่อยความคิด
ความรู้สึกอารมณ์ และการแสดงออกโดยเสรี

**๕. กิจกรรมการพัฒนาความมั่นใจและการ
สร้างพลังชีวิต** ฝึกให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ถึง
ความมั่นใจและพลังความสามารถในตนเองและการ
ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

**๖. กิจกรรมการเปลี่ยนแปลงและการ
สร้างสรรค์แห่งตนเอง** ฝึกให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้จัก
วิธีการผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งตนเองและผู้อื่น
ก่อให้เกิดความสบายใจและมีความสุข นำไปสู่การคิด
สร้างสรรค์อย่างไร้ขอบเขต และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ
ที่ติงาม ฝึกให้คิดถึงสิ่งที่อยากเปลี่ยนแปลงตนเองให้
ดีขึ้น การแสดงความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์
อย่างจริงใจ

**๗. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็น
เอกภาพของชีวิตและองค์กร** ฝึกให้ผู้เข้ารับการอบรม
กล้าแสดงออกในการพูดในที่สาธารณะ สามารถเชื่อมโยง
องค์ความรู้ให้เกิดเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ย้อน
มองประสบการณ์ในอดีตที่ส่งผลต่อช่วงหนึ่งของชีวิต
ปลดปล่อยอารมณ์รัก โกรธ กลัว อย่างเต็มที่และ
อิสระ จินตนาการเคลื่อนไหวอย่างอิสระตามเสียงเพลง

แสดงออกอย่างเต็มที่โดยอิสระด้วยตนเองและกลุ่ม

กิจกรรมดังกล่าวโรงเรียนสามารถนำไปใช้
พัฒนาเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับศักยภาพด้านความคิด
สร้างสรรค์เพื่อก้าวไปสู่การเป็นคนสร้างสรรค์ทั้งความคิด
ความรู้สึก-อารมณ์ และการแสดงออก หรือพฤติกรรม
เพื่อเป็นการป้องกัน แก้ไข ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับ
เด็กและเยาวชนของเรา ทั้งนี้โรงเรียนสามารถติดต่อ
วิทยากรจากกลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการ
และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ หรือสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาเขตต่างๆ ได้

สื่อนำเรียน... สื่อนำเรียนรัฐ

หนังสือเรียนอิสลามศึกษา : สื่อนำเรียนรัฐยุคสมานฉันท์

ฟาฏินา วงศ์เลข*

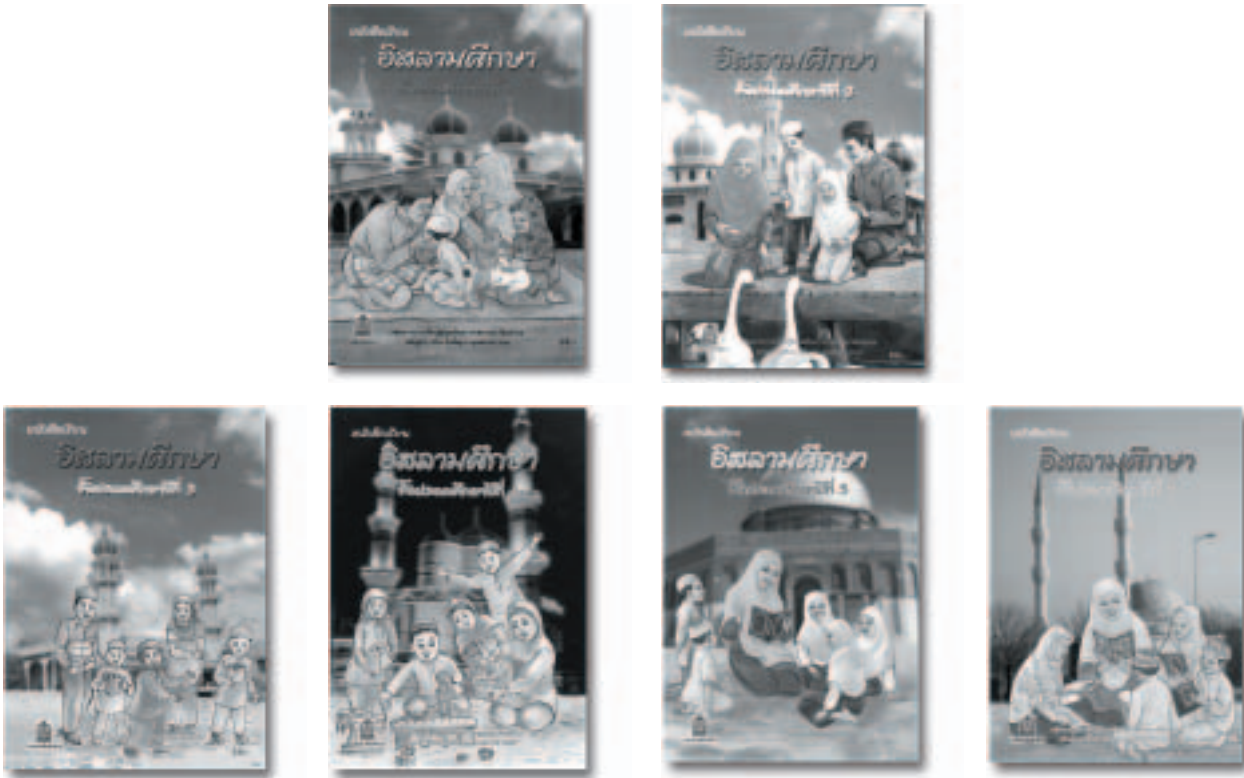
*นาง*จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน
ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา
และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สำหรับ
นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม สถานศึกษาจะต้อง
จัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา เพื่อให้เยาวชนได้รับการ
ศึกษาศาสนาอิสลามอย่างเสมอภาค ให้มีความรู้
ความเข้าใจ ยึดมั่น ศรัทธา และปฏิบัติตนตามหลัก
ศาสนาอิสลามได้อย่างถูกต้อง

ปัจจุบันมีสถานศึกษาจำนวนไม่น้อยที่ได้จัด
การเรียนการสอนอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรฯ

ประมาณ ๓๖ จังหวัดทั่วประเทศ มีทั้งภาคใต้ ภาค
เหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ซึ่งไม่ได้เน้น
เฉพาะในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี
ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล อย่างเช่นที่ผ่านมา

สื่อนำเรียนรัฐเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ
ต่อประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลของการจัดการเรียน
การสอนอิสลามศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้อ
ที่หลักสูตรกำหนด ถึงแม้ว่ากระบวนการจัดการเรียน
การสอนในปัจจุบันทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องใช้สื่อนำเรียน
รัฐที่หลากหลาย แต่ “หนังสือเรียนอิสลามศึกษา”
เป็นอีกสื่อหนึ่งที่ยังคงมีความสำคัญและไม่อาจมองข้าม

* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะที่ต้องดูแลรับผิดชอบในเรื่องสื่อการเรียนรู้ ได้ดำเนินโครงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ โดยได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาชุดหนึ่ง ประกอบด้วย **ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ และผู้เกี่ยวข้องที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์** ทางด้านการจัดทำสื่อการเรียนรู้อิสลามศึกษาจากทุกภูมิภาคมาร่วมกันจัดทำต้นฉบับหนังสือเรียนอิสลามศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม และสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับหนังสือเรียนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา ชั้น ป.๑ - ป.๖ นั้น พร้อมใช้ในปีการศึกษา ๒๕๕๑ ส่วนระดับมัธยมศึกษาจะใช้ในปีการศึกษาต่อไป สำหรับเนื้อหาสาระที่นำเสนอในแต่ละชั้นได้ยึดตาม

มาตรฐานสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คำนึงถึงระดับความยากง่ายที่เหมาะสมตามวัยของเด็กในแต่ละระดับชั้น ทั้งในเรื่องหลักศรัทธา ศาสนบัญญัติ จริยธรรม ศาสนประวัติ ภาษาอาหรับ และอัล-กุรอาน โดยมีการออกแบบจัดรูปเล่มที่เน้นให้มีสีสันสวยงาม เพราะถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะมีผลต่อการดึงดูดใจให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านได้อีกด้วย อีกทั้งได้จัดทำสื่อวีซีดีชุด “นะซีด สื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กมุสลิมไทย” สำหรับช่วงชั้นที่ ๑ เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถนำไปใช้เป็นสื่อเสริมบทเรียนส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพทางอารมณ์ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนาอิสลาม

ในการจัดการศึกษานั้น **ตราบไคที่ครูผู้สอน** ยังไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง จากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ตราบนั้น “หนังสือเรียน” ก็ยังคงเป็นสื่อหนึ่งที่ยังคงมีความสำคัญต่อการกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่อย่างเช่นปัจจุบัน

อัมพร แต้มทอง

บอกกล่าวฯ ฉบับนี้มี หนังสือดีปี ๒๕๕๐

เสนอให้เลือกอ่าน เรามีรูปเล่มมาให้ดูกันก่อน
อยากรู้ว่ามีอะไรดี ได้อย่างไรก็หาอ่าน หรือหาซื้อใส่ไว้
ในห้องสมุดก็คุ้มค่า แต่ขอสงวนลิขสิทธิ์ว่าอย่านำไป
เปรียบเทียบกับปีก่อนๆ แต่ละปีก็ตีต่างๆ กันไป ตาม
กาลเวลาในแต่ละประเภท

หนังสือสารคดี มี ๓ ชื่อเรื่อง

**“พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์
กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์
พระบิดาแห่งกฎหมายไทย”**

ของ นิกร ทัสสโร

“เจาะใจการ์ตูน”

ของ นิดดา หงษ์วิวัฒน์

“เวสสันดรชาดก”

ของ ครูอ๊อด : ศักดา วิมลจันทร์

หนังสือนวนิยาย มี ๓ ชื่อเรื่อง

“ผีเสื้อ กับ หิ่งห้อย”

ของ ประสพสร เสวิกุล

“โรงครู”

ของ มาโนช นิสรา

“ลูกสาวฤๅษี”

ของ ปิทรารศ หุตางกูร

หนังสือกวีนิพนธ์ มี ๒ ชื่อเรื่อง

“โคลงนิราศแม่เมาะ”

ของ ก้องภพ รื่นศิริ

“บทกวีแห่งรักแท้”

ของ ก้องภพ รื่นศิริ

หนังสือนวนิยายเรื่องสั้น มี ๔ ชื่อเรื่อง

“พญาอินทรี”

ของ จรรย์ ยังยืน

หนังสือรวมเรื่องสั้น (ต่อ)

“จดหมายจากชายชราตาบอด”
ของ ประสพ สวัสดิ์กุล

“คนเล็กหัวใจหิมาลัย”
ของ ประชาคม ลุนาชัย

“นาฏกรรมเมืองหรรษา”
ของ ชาตวุฒิ บุญยรักษ์

หนังสือสำหรับเด็ก อายุ ๖ -๑๑ ปี มี ๑ ชื่อเรื่อง

“ตัวเต็มฝัน”
ของ หยาดฝน

หนังสือสำหรับเด็กวัยรุ่น อายุ ๑๒ - ๑๘ ปี

มี ๕ ชื่อเรื่อง

“พ่อนายกฯสายไหม บ้านหนองอี”
ของ สมคิด สิงสง

“คุณยายหวานซ่าส์ส์ส์”
ของ ชมัยกร แสงกระจ่าง

“๒๕๔๙ เราเพียงผู้มาเยือน”
ของ เชตวัน เตือประโคน

หนังสือสำหรับเด็กเล็ก อายุ ๓ - ๕ ปี มี ๓ ชื่อเรื่อง

“คุณแม่พุงโต”
ของ วิมล วงษ์วันทนี-พริตชาร์ต

“โอม..เพียง”
ของ เกวลิน กายทอง

“น้องโอ้กับลูกปัด”
ของ ระวี นิมนานะเกียรติ

“แนวทางสู่ความสุข”
ของ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา

“ธรรมรักษา”
ของ สุวัฒน์ ไวจรรยา

หนังสือการ์ตูน และ นิยายภาพ มี ๔ ชื่อเรื่อง

“ยายทองใบใจร้าย”

ของ เรืองศักดิ์ ดวงพลา

“ไพลินแห่งแม่น้ำแคว

กาญจนบุรี”

ของ กองบรรณาธิการ

E.Q.Plus ADVENTURE

“มหากาพย์กู้แผ่นดิน บทที่ ๑

องค์ดำแห่งหงสาวดี”

ของ อรุณทิวา วชิรพรพงศา

“อภินิหารลวชี-คาริ ภาค ๑”

ของ ชานู ไชยะ

หนังสือสวยงามทั่วไป มี ๔ ชื่อเรื่อง

“๑๐๐ ปี วังบางขุนพรหม”

ของธนาคารแห่งประเทศไทย

“ไม่ธรรมดา

เฉลิมชัย ไชยิตพิพัฒน์”

ของ เพชรบุพา บุรณศิริจรุงรัฐ

“โสธรวรารามวรวิหาร นิมิตแห่งบุญ”

ของ จีระวัตร กุลละวณิชย์

“เหรียญแผ่นดิน ร.๕”

ของ ชัชวาล วุวนิช

หนังสือสวยงามสำหรับเด็ก มี ๔ ชื่อเรื่อง

“พระสุธน-มโนห์รา”

“ปราบช้างตกมัน”

ของ สุกัลลักษณ์ พูนสินบุรณะกุล ของ กาญจนา ฐานวิเศษ

“โลมาผจญภัย”

ของ ภัทรวลี นิ่มนวล

“สี่สหายทะเลสนุกสนาน”

ของ กฤษณะ กาญจนภา

ทุกปีในเดือนมีนาคม สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้จัดประกวดหนังสือดีเด่น แต่ละประเภท เพื่อให้ได้หนังสือดีไว้แนะนำให้อ่าน ติดตามและค้นหาข้อมูลได้ที่นี้ทุกปี

วันสำคัญ ระหว่าง เม.ย. - มิ.ย. ๒๕๕๐ มี หลายวัน
ที่เดียว มีครบถ้วนทั้งวันที่เกี่ยวกับ **ชาติ ศาสนา และ**
พระมหากษัตริย์ เรียบเรียงตามวันก็จะได้ ดังนี้

วันข้าราชการพลเรือน ๑ เม.ย. ๕๐ เป็นวันซึ่งมี
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช
๒๔๗๑ กำหนดเอาวันที่ ๑ เมษายนของทุกปีเป็นวัน
ข้าราชการพลเรือน แต่ไม่ถือว่าเป็นวันหยุด

วันจักรี ๖ เม.ย. ๕๐ เป็นวันระลึกมหาจักรี เป็นการ
ระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ
ปฐมบรมราชวงศ์จักรี เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ
ดำรงราชอาณาจักรสยามประเทศ

วันสงกรานต์ ๑๓ เม.ย. ๕๐ สงกรานต์ แปลว่า
การย้าย วันที่พระอาทิตย์โคจรย้ายจากราศีมีนเข้าสู่
ราศีเมษ เปลี่ยนจุลศักราชใหม่ เดิมไทยเรายึดถือวันนี้
เป็นวันขึ้นปีใหม่ ต่อมาเปลี่ยนให้เป็นไปตามแบบสากล
นับเอาวันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ วันที่ ๑๓
เม.ย. ถือเป็นวันมหาสงกรานต์ วันที่ ๑๔ เป็นวันเนา
วันที่ ๑๕ เป็นวันเถลิงศก และปัจจุบันถือว่าเป็นวัน
ครอบครัวอีกด้วย

วันครอบครัว ๑๕ เม.ย. ๕๐ เป็นวันรวมญาติ แสดง
ความกตัญญูต่อบุคคลผู้สูงอายุของครอบครัว ทำบุญ
สร้างกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ

วันแรงงานแห่งชาติ ๑ พ.ค. ๕๐ เริ่มมีพระราชบัญญัติ
แรงงาน พ.ศ. ๒๔๙๙ ให้ลูกจ้างมีสิทธิหยุดงานประจำปี
ใน **วันกรรมกรแห่งชาติในวันที่ ๑ พฤษภาคม** ต่อมา
เปลี่ยนเป็นวันแรงงานแห่งชาติ

วันฉัตรมงคล ๕ พ.ค. ๕๐ ตรงกับวันจัดพระราชพิธี
บรมราชาภิเษกในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล
อดุลยเดช ซึ่งรัฐบาลไทยได้จัดพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
ถวาย ๕ พ.ค. ๒๔๙๓ ซึ่งหลังจากพระองค์ขึ้นครอง

ราชย์สมบัติ ๙ มิ.ย. ๒๔๘๙ แล้วเสด็จพระราชดำเนิน
ไปทรงศึกษา ณ ทวีปยุโรป จนกระทั่งเสด็จนิวัติ
ประเทศไทยในปี ๒๔๙๓

วันพืชมงคล ๑๐ พ.ค. ๕๐ วันทำพิธีจรดพระนังคัล
แรกนาขวัญ เป็นพิธีทำขวัญเมล็ดพืชพันธุ์ต่าง ให้
เจริญงอกงามดี เพราะไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม
พิธีนี้จึงมีมาแต่ยุคสุโขทัยเนื่องมาจนปัจจุบัน

วันวิสาขบูชา ๓๑ พ.ค. ๕๐ ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ
เดือนหก เป็นวันสำคัญทางศาสนาพุทธ การบูชาใน
วันเพ็ญเดือนวิสาขะ (หก) คือพระพุทธเจ้าได้เกิด
(ประสูติ) ได้สำเร็จ(ตรัสรู้) และได้ดับ (ปรินิพพาน)
ในวันเดียวกัน

วันสำคัญอีกวันในเดือนพฤษภาคม เกี่ยวกับการศึกษาโดยตรงเลย ไม่บอกก็รู้ทั่วกันนะ วันเปิดเรียนภาคต้นใจ จะไม่สำคัญได้อย่างไร ตั้งแต่ครูผู้ปกครอง นักเรียน ต้องเตรียมตัวอย่างถูกละหลุก็เพื่อวันเปิดเรียนวันนี้แหละนะ ครูต้องเตรียมพร้อมการสอน ผู้ปกครองต้องเตรียมค่าเรียน นักเรียนก็ต้องเตรียมตัวตั้งใจเรียน เพื่อฉลองการเปิดภาคเรียนของขวัญสำหรับคุณครูเพื่อการเรียนการสอนไม่พันเรื่องหลักสูตร และสื่อ มีอะไรใหม่ที่เหมาะสมกับการเริ่มเรียน บอกกล่าวฯ รวบรวม ทศนะจากใจครูผู้เรียนรู้ ควรมีภาพลักษณ์เป็นอย่างไร กิจกรรมของครูทำอย่างไร แนวคิดต่อการสอนเป็นเยี่ยงไรสรุปสั้นๆ ได้ว่า

“ครูที่ไม่เคยหยุดนิ่งในการหมั่นเพียรศึกษาตนเองเพื่อเพิ่มขีดความรู้ความสามารถให้แก่ตนเอง อยู่เสมอ แนวความคิดสร้างสรรค์กิจกรรมหลากหลาย เพื่อบังเกิดพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน มีความเสียสละทุ่มเทเพื่อสอน”

เรื่องร้อย ใจหาย

โคมโย

แสงแวววามงามประกายปลายปากฟ้า
แสงใดหนอส่องสว่างกลางมืดมน
ฉันเห็นคนถือโคมทองผ่องประกายสร้อย
เด็กน้อยน้อยค่อยตามไปไม่ประวิง

มองจับตาชวนพิศคิดฉงน
อยากดั้นด้นเดินดูให้รู้จริง
ท่าเจนนัดมาดมุงหมายทั้งชายหญิง
เข้าแอบอิงสนมสนนพิษภัยกับครู

ล้วนหว่ารต่อกระชิกะกริกรี่
 บ้างชี้ขายปลายปากฟ้าน่าเอ็นดู
 เธอจะไปที่ไหนหนอฉันพ้อถาม
 จวบอรุณอ่อนเอื้อแสงเรื่อราง
 ฉันเห็นศิษย์กับครูอยู่มากหลาย

แสนเปรมปรีดิ์เต็มปริ่มอัมใจหนู
 บ้างร้องกู่เรียกหากันสนั่นบาง
 ฉันรีบตามเธอไปไม่หันห่าง
 ประจบทางฟ้าสีทองกองตระการ
 ต่างรำรายร้องรับขับประสาน

ฝูงผีเสื้อเรียงระบำอย่างสำราญ
 หอมกลิ่นกรุ่นละมุนละไมทั่วไพรกว้าง
 ฉันเดินด้อมค้อมหาครูผู้กรุณา
 เธอเอื้อนเอ่ยอ่อนหวานสอนอ่านเขียน
 แหล่งความรู้กว้างไกลพร้อมไอที
 ภาษาไทยภาษาชาติพิลาศเหลือ
 ให้เต็มตามศักยภาพของบุคคล
 ครูกับศิษย์ประสานใจให้เรียนรู้
 ครูรู้วิชชัษย์รู้วัฒนธรรมและศรัทธา
 เธอยิ้มแย้มแก้มชมพูดูน่ารัก
 จึงขอตั้งปณิธานการเกริกไกร

ดอกไม้บานชูช่อลอลอตา
 หอบหัวใจไปเคว้งคว้างหว่างเวหา
 คุณครูหาสอนอย่างไรได้อย่างนี้
 เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างเต็มที่
 เนะให้มีการค้นคว้าพัฒนาตน
 วิชาอื่นภาษาเอื้อเพื่อขยายขวน
 จักบันดลได้สนุกทุกวิชา
 ศิษย์กับครูประสานใจใฝ่ศึกษา
 สู่ จิ พา ปุ ลิ ตามงามวิไล
 ฉันประจักษ์สาระสารเธอชวนไข
 เป็นโคมใจสองทางศิษย์นิจนิรันดร์

เสรี กาญจนโรมนต์

คิมคิด ลิขิตคำ

...ในโครงการปฏิรูปการศึกษาใหม่ ๆ จะเน้นนโยบายความรู้คู่คุณธรรม ซึ่ง
หมายความว่า ให้นักเรียนมีความรู้ด้วย และมีคุณธรรมด้วย เพื่อจะได้เป็นคนเก่ง
เป็นคนดี และมีความสุข

...หลักในการสร้างคุณธรรม เป็นเรื่องที่ทำผ่านกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้
คนเห็นคุณค่าและยึดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และใช้เป็นเครื่องกำกับพฤติกรรม
ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นการปลูกฝัง เราจะได้ทำโดยผ่านกิจกรรม ซึ่งจะทำให้คนนั้น
ตระหนักสำนึก และนำไปสู่การปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

...ในขณะที่วางแผนสถานศึกษาก็ควรจะเลือกคุณธรรมขั้นพื้นฐาน ให้เป็นแนวปฏิบัติ
ของทุกคน เพื่อเป็นวัฒนธรรมสถานศึกษา ซึ่งสรุปได้ ๘ ประการ คือ
๑. ขยัน ๒. ประหยัด ๓. ซื่อสัตย์ ๔. มีวินัย ๕. สุภาพ ๖. สะอาด
๗. สามัคคี ๘. มีน้ำใจ และนำไปสู่การปฏิบัติจนกลายเป็นค่านิยม ที่ผู้ปฏิบัติ
จะยึดไว้ติดตัวไปตลอดชีวิต โดยใช้กลุ่มสถานศึกษาเป็นฐานในการพัฒนาคน
ซึ่งเราจะใช้ภาคการศึกษาที่จะถึงนี้เป็นภาคเรียนที่นำแผนไปสู่การปฏิบัติจริง
ถ้าหากจะมีการปรับกระบวนการการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม
เพื่อให้ชัดเจนขึ้นก็จะทำในช่วงนี้ เพื่อนำไปปรับแต่งให้สามารถทำต่อเนื่อง
ไปได้ และจะมีการประเมินผลอยู่ทุกระยะ

ที่มา : ข้อความตอนหนึ่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ศ.ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน
จากการเป็นวิทยากรพิเศษ เรื่องคุณธรรมนำความรู้ ในรายการทรงองค์การ
เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๐ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง ๑๑

“...ปัญญานั้นมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ ปัญญาที่เกิดจากการเล่าเรียนจดจำอย่างหนึ่ง
กับปัญญาที่เกิดจากการศึกษาสังเกต และพิจารณาจนรู้ชัดอย่างหนึ่ง บัณฑิต
เป็นผู้ได้รับการศึกษาอบรมมาดีแล้ว จึงควรจะได้พยายามสังเกตศึกษาให้มาก
ไม่มองข้ามแม้สิ่งเล็กน้อย อย่างต้นหญ้า ก็สามารถนำมาพิจารณาเทียบเคียง
ให้เป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตได้...”

คัดตัดตอนจากพระราชดำรัสในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ณ อาคารจักรพันธ์เพ็ญศิริ เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๐